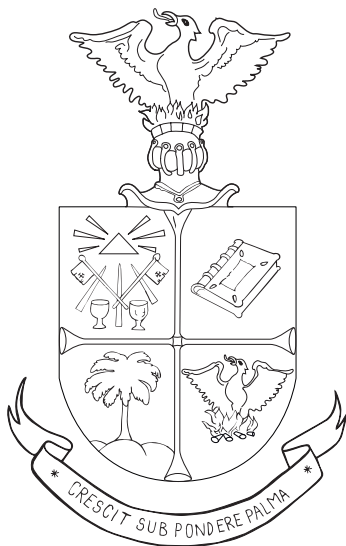

**A családon belüli
erőszak büntetőjogi és
társadalmi megítélése**

A családon belüli erőszak büntetőjogi és társadalmi megítélése

Szerkesztette:

DOMOKOS ANDREA

Budapest, 2017

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

© Szerzők, 2017

Kutatásvezető:

Prof. Dr. Domokos Andrea intézetvezető egyetemi tanár,
KRE ÁJK Bűnügyi Tudományok Intézete

A kutatás résztvevői:

dr. Nemes Zsófia doktoranda, KRE ÁJK DI
Havasi Sára joghallgató, KRE ÁJK

ISSN 2063-4757

ISBN 978-963-9808-75-1

Kiadja a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Dr. Törő Csaba, dékán

A kiadvány nyomdai munkálatait előkészítette:

Patrocinium Kiadó

A mű az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának
emelését célzó programjai keretében valósul meg.

1. BEVEZETŐ GONDOLATOK	7
2. A CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAK TÍPUSAINAK CSOPORTOSÍTÁSA	10
3. NEMZETKÖZI KUTATÁSOK	11
3.1. A TÁVOLTARTÁS ELŐDJE, AZ AMERIKAI DULUTH-MODELL	21
4. NEMZETKÖZI DOKUMENTUMOK	23
4.1. AZ ENSZ DOKUMENTUMOK, AZ ENSZ TEVÉKENYSÉGE A NŐK ÉS A GYERMEKEK JOGAIÉRT	23
4.1.1. <i>Gyermekek jogairól szóló egyezmény</i>	23
4.1.2. <i>Nők Helyzetével Foglalkozó ENSZ Bizottság</i>	28
4.1.3. <i>CEDAW ENSZ Egyezmény</i>	29
4.1.4. <i>1993. évi ENSZ Nyilatkozat a nők elleni erőszak megszüntetéséről</i>	32
4.2. PEKINGI NYILATKOZAT ÉS CSELEKVÉSI TERV	33
4.3. EURÓPAI DOKUMENTUMOK, ÖSSZEFOGLALÓK	34
4.3.1. <i>Európa Tanács Miniszteri Bizottsága R (85) 4. számú Ajánlás a családon belüli erőszakról</i>	36
4.3.2. <i>Miniszteri Bizottság R (2002) 5. számú Ajánlása a tagállamok számára a nők erőszakkal szembeni védelméről</i>	37
4.3.3. <i>Lanzarote-i Egyezmény</i>	41
4.3.4. <i>Az Európai Parlament és a Tanács 2011/99/EU irányelve (2011. december 13.) az Európai Védelmi Határozatról</i>	42
4.3.5. <i>Az Isztambuli Egyezmény - 2011</i>	43
4.3.6. <i>Építsük Európát a gyermekekért a gyermekekkel – Európa Tanácsi stratégia</i>	49
5. MAGYARORSZÁGI KUTATÁSOK, HAZAI SZABÁLYOZÁS	53
5.1. A NEMZETI BŰNMEGELŐZÉSI STRATÉGIA CSALÁDON BELÜLI ERŐ SZAKRA VONATKOZÓ INTÉZKEDÉSEI	61
5.2. A GYERMEKEK VÉDELME, GYERMEKBARÁT IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS MAGYARORSZÁGON	68
5.3. MÁSODLAGOS VIKTIMIZÁCIÓ – EGY HAZAI JOGESET TÜKRÉBEN	71

6. A BÜNTETŐJOG FELADATA A CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAKRA VALÓ	
REAGÁLÁS SORÁN	72
6.1. ZAKLATÁS	72
6.2. KAPCSOLATI ERŐSZAK	77
6.3. 2015-ös H/5048. SZÁMÚ ORSZÁGGYŰLÉSI HATÁROZATI JAVASLAT ...	80
7. A TÁVOLTARTÁS INTÉZMÉNYE MAGYARORSZÁGON	82
7.1. A BÜNTETŐELJÁRÁSI TÁVOLTARTÁS	82
7.2. 2009. ÉVI LXXII. TÖRVÉNY A HOZZÁTARTOZÓK KÖZÖTTI ERŐSZAK	
MIATT ALKALMAZHATÓ TÁVOLTARTÁSRÓL	83
7.2.1. Ideiglenes megelőző távoltartás - rendőrség által	
közigazgatási eljárásban elrendelhető	85
7.2.2. Megelőző távoltartás – polgári eljárásban a bíróság által	
elrendelhető	87
8. ÖSSZEGZÉS	88
FÜGGELÉK	91
1. INTERJÚ DR. GALAJDA ÁGNESSEL, A FŐVÁROSI TÖRVÉNYSZÉK	
TANÁCSELNÖK BÍRÁJÁVAL A CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAK TÉMAKÖRÉBEN	91
2. JOGESETEK A CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAK KÖRÉBŐL	92
FELHASZNÁLT IRODALOM	121
Jogforrások	121
Magyar nyelvű források	122
Magyar szerzők idegen nyelvű munkái	132
Folyóiratok	132
Külföldi szerzők forrásai	137
Nemzetközi jogforrások	138
Linkek, internetes források	143

1. Bevezető gondolatok

„A családon belüli erőszak kezelése kilépett a magánszféra köréből, felszámolása közügygé vált. A jogi szabályozás e változást, mint tendenciát követi.”¹

A XXI. században az emberiség civilizált régióiban immár nem megengedett a családon belüli erőszak.²

A nők és gyermekek védelmére számos nemzetközi szabály született. Dolgozatunkban igyekszünk utána járni, hogy a magyar gyakorlat megfelel-e a nemzetközi szabályozás kívánalmainak. Komplex vizsgálatot igyekeztünk végezni, amikor a családon belüli erőszak elleni fellépés módzatait kutattuk. Külföldi és hazai kutatásokat gyűjtöttünk össze. A kutatások egyik legfontosabb megállapítása a családon belüli erőszak folyamat-jellege, ciklikussága, vissza-visszatérő volta („cycle of violence”). Foglalkoztunk az elkövetők és az áldozatok kriminológiai jellegzetességeivel. Áttekintettük a külföldi elméleteket, a jelenséggel szembeni fellépés során alkalmazott gyakorlatokat. A nemzetközi jogi hátteret, a hazai jogi szabályozást feldolgoztuk. Egyes jogesetek tanulmányozásával arra kerestük a választ, hogy a magyar igazságszolgáltatás felkészült-e a családon belüli erőszak speciális kezelésére.

1 53/2009. (V. 6.) AB határozat, amely a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról 2008. december 15-ei ülésnapján elfogadott törvény 1. § (1) és (5) bekezdését alkotmányellenesnek nyilvánította.

2 Az Országos Kriminológiai Intézet az alábbi fogalmat dolgozta ki családon belüli erőszak vonatkozásában: „az együtt élő és egymással fizikai, érzelmi, anyagi, jogi függésben lévő személyek között megvalósuló erőszak, bántalmazás, visszaélés, amely magába foglalja a fizikai, szexuális, érzelmi bántalmazás vagy elhanyagolás valamennyi formáját.” Virág György: Családon belüli erőszakról. *Beliügyi Szemle*, 2005/9. 3-22. o. Az Országos Gyermekegészségügyi Intézet (OGYEI) gondozásában kiadott 1. módszertani levél családon belüli erőszaknak tekinti, „ha valaki a hozzátartozója biztonságát, testi-lelki épségét veszélyezteti vagy károsítja, önmegrendelésében vagy szexuális önmegrendelésében korlátozza, testi erőszakot követ el vagy annak elkövetésével fenyeget, illetve e személy tulajdontárgyait szándékosan tönkreteszi, s ezzel elviselhetetlenné teszi az áldozat számára az együttélést.” Herczog Mária – Kovács Zsuzsanna: *A gyermekbántalmazás és elhanyagolás megelőzése, felismerése és kezelése*, OGYEI, Budapest, 6. <http://www.ogyei.hu/upload/files/A%20gyermekbantalmazas.pdf> (2016. november 9.)

„Az agresszió olyannyira meghatározó jellemzője az embernek, hogy az általa teremtett mítoszok szereplőit sem volt képes másként megalkotni, mint állandóan civakodó, egymás ellen törő lényeket. Gondoljunk csak a görög mitológiai alakokra; az istenek, titánok, gigászok állandó harcban álltak egymással. Kronos, az időisten egyaránt ellenségnek tekintette apját, majd gyermekeit. Apja, az égisten ellen azzal a sarlóval tört, amelyet anyja, a földistennő adott a kezébe, mondván, torolja meg a rajta és testvérein esett sérelmeket.”³ Kronos, félve attól, hogy gyermekei elveszik hatalmát – lenyelte őket. Zeusz maradt egyedül életben közülük. Goya festményén - Az Idő felfalja gyermekeit - hatásosan ábrázolja a gyermekeit elnyelő istenalakot.

A családon belüli erőszak egyik leghíresebb bibliai története Káiné, aki féltékenységből öl, tulajdon testvére életét oltja ki. A Biblia szerint az Úr csak az Ábel által felkínált ajándékot fogadta el, Káin ajándékára rá sem nézett. Ez olyan indulatot váltott ki Káinból, hogy megölte őt.

A család szerepe és megítélése a társadalomban az utóbbi évtizedekben jelentős változásokon ment át. A szerepváltás és a család válságának ellenére ma még azt mondhatjuk, hogy a családoknak döntő hatásuk van az egyén értelmi-érzelmi fejlődésében, szocializációs folyamatában. A születéstől kezdve hat az emberre, az érzelmi kapcsolatok sajátossága miatt mély nyomokat hagy és általában egész életében elkíséri az egyént. Giddens az angol és az amerikai családokban jelenlevő erőszakot vizsgálta. Szerinte két fő oka van annak, hogy a családon belül mindennapos az erőszakos viselkedés.⁴ Az egyik az, hogy a családi élet jellemzője a személyes intimitás, az erős érzelmek jelenléte. Ilyen közegben a konfliktusok hamarabb csapnak át tettegességbe, mint az érzelmekkel kevésbé átszőtt kapcsolatokban. A fizikai bántalmazás széles körben való elterjedtségének másik oka Giddens szerint az, hogy a gyermekek testi fenyegetése, illetve a feleségek bántalmazása a társadalomban elfogadott bánásmód.

Észak-Amerikában a különböző szabadságjogi és a nők egyenjogúsításáért küzdő mozgalmak egyre több olyan visszásságra, visszaélésre, sőt

3 DOMOKOS Andrea: Az erőszakos bűnözés differenciálódása és a büntetőpolitika Magyarországon. *Jog- Állam- Politika*. III. évfolyam 2011/3. 137-151. 139.

4 GIDDENS, Anthony: *Szociológia*. Osiris. Budapest, 1997. 400.

nemegyszer büntetendőnek minősülő cselekményre hívták fel a figyelmet, amire már nem lehetett azt mondani, hogy az a család belügye. Angliában a szociális munkások törték át a családot körülvevő falat.

Az 1960-as évektől az emberjogi mozgalmak megerősödésétől kezdődően a társadalmi párbeszéd részévé kezdett válni a családon belüli erőszak. Az esetek feltárása, az okok kutatása, megelőzése, a büntethetőség ténye már nem volt tabutéma többé.⁵

A média hozzáállása megváltozott, felfedezte a témában rejlő lehetőségeket és néhány családi tragédiának nagyobb nyilvánosságot adott, mint eddig. Megszólaltatta az áldozatokat, a szakértőket és a segítő intézmények képviselőit. A média és a segítő szervezetek összefogásának köszönhetően, a családon belüli erőszak a középpontba került.⁶

Először a gyermekek bántalmazására figyeltek fel, az igazi áttörést azonban a nők jogaiért és társadalmi egyenlőtlenségük megszüntetéséért küzdő feminista csoportok érték el. A bántalmazottak segítséget kértek, önszervező csoportok, illetve szervezetek alakultak.

A nők és a gyermekek védelme lett az egyik legfontosabb célja a jogvédő mozgalmaknak. Követelésük az volt, hogy a bántalmazókat és erőszaktevőket – akik túlnyomórészt férfiak voltak – hatóságilag tartsák távol családjuktól. A különféle jogvédő csoportok és mozgalmak követelésesei késztették fokozott szerepvállalásra az államokat.⁷

A szükséges lépésekről, teendőkről, módszerekről a politikai, társadalmi, szakmai vita valamennyi résztvevőjének folyamatosan együttműködve kell egyeztetni és dolgozni.⁸

5 <http://www.csagyi.hu/hirek/item/470-csaladon-beluli-eroszak-angliaban-es-itthon> (2016. október 21.)

6 VIRÁG György (szerk): *Családi iszonyok*. KJK – KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó. Budapest, 2005. 65.

7 SOMLAI Péter: <http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/04-3-05.pdf> 69-71. (2016. október 19.)

8 HERCZOG Mária: <http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/04-3-05.pdf> 82-75. (2016. október 19.)

2. A családon belüli erőszak típusainak csoportosítása⁹

1. A bántalmazás jellege szerint:

- Fizikai erőszak
 - közvetlen fizikai erőszak: nem kívánt fizikai érintés, testi sértés, emberölés
 - közvetett fizikai erőszak: tárgyak rongálása, dobálása, fegyverrel fenyegetés (például késsel, nehéz tárgyakkal).
- Elhanyagolás: a gyermek, vagy a családban élő idős, magatehetetlen személy ellátásának, gondozásának, védelmének elmulasztása. Ha az áldozat felnőtt, az erőszak emocionális vagy fizikai formában valósulhat meg, ha gyermek, ehhez az iskolával, a tanulással kapcsolatos feladatok elhanyagolása társulhat.¹⁰ *Például: alapvető egészségügyi szükségletek, táplálkozás elmaradása, gyógyszerek hiánya, ellenőrzés hiánya, amikor a szülő egyszerűen magára hagyja a kisgyermeket a lakásban.*
- Lelki bántalmazás: fenyegetés, szidalmazás, megalázás, féltékenykedés, érzelmi zsarolás, fenyegető arckifejezés, gesztus, elzárkózik a partner elől, a partner önálló döntéseit megkérdőjelezi, párja önbizalmát lerombolja, a problémákért a másik felet okolja, irányítja a partnerét a kapcsolatban. A lelki abúzus része az is, hogy a bántalmazó a társadalomban egyébként elszenvedett kudarcaiért (például munkahelyi sikertelenségekért) is a bántalmazottat teszi felelőssé, őt hibáztatja, úgy érzi, hogy ha a társa „megfelelően” viselkedne, ő is sikeresebb lenne az életben. A bántalmazó fél igyekszik izolálni a partnerét, hogy más emberi kapcsolatai ne legyenek, és így teljesen kiszolgáltatottá válják.
- Szexuális erőszak, szexuális visszaélés: nemi erőszak, szexuális zaklatás, ha olyan szexuális tevékenységre kényszeríti a partnerét, amit az nem akar, ha a szexszel fájdalmat okoz neki, vagy megalázza, ha megerőszakolja, vagy ha arra kényszeríti, hogy

9 GÖNCZÖL Katalin [et al.]: *Kriminológia – Szakkriminológia*. Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. Budapest, 2006. 381-382.

10 RANSCHBURG Jenő: *A meghitt erőszak*. Saxum Kiadó Bt. Budapest, 2006. 24.

másokkal közösjön.

- Gazdasági/társadalmi visszaélés: a sértett pénzének, kapcsolatainak (barátok, rokonok) ellenőrzése, a velük való találkozás megakadályozása, ha nem engedi meg a bántalmazó, hogy a bántalmazottnak tőle független magánélete is legyen, bezárja, kizárja, megkötözi. Nem engedi, hogy az áldozat dolgozni járjon, vagy legyen saját pénze, illetve ha van, azt elveszi és saját belátása szerint ad csak neki. A kiadásait megkérdőjelezi, míg ő szabadon rendelkezik a vagyonnal.

2. A sértett szerint:

- Gyermekbántalmazás
- Házastárs/élettárs/partner (illetve volt) sérelmére elkövetett bántalmazás: általában a férfiak követik el a nők ellen. A nők elleni erőszak bármely olyan, a nőket nemük miatt érő erőszakos tett, mely testi, szexuális vagy lelki sérülést okoz vagy okozhat a nőknek, beleértve az effajta tettekkel való fenyegetést, valamint kényszerítést és a szabadságtól való önkéntes megfosztást, történjen az a közéletben vagy a magánszférában.¹¹
- Idősbántalmazás: egyszerű vagy ismétlődő cselekvés vagy beavatkozás hiánya, amely félelmet, szükségtelen fájdalmat okoz az idős személynek egy olyan kapcsolatban, amelyben elvárható a bizalom. Ilyen, ha valakit nem látnak el kellőképpen, de akár addig is fajulhat, hogy az idős személyt pszichésen, szexuálisan vagy fizikailag bántalmazzák, kihasználják. Kockázati tényező a szegénység, a betegség, illetve a kényszerű együttélés is.
- Egyéb rokonok (pl. testvér, keresztszülők, unokatestvér, nagynéni, nagybácsi) sérelmére elkövetett bántalmazás: a tettes a fentebb kifejtett elkövetési mód bármely alkalmazásával elköveti az egyéb rokonok sérelmére elkövetett bántalmazást.

11 *Nők elleni erőszak megszüntetéséről* szóló ENSZ Nyilatkozat, 1993. www.nokjoga.hu/book/export/html/18. (2014. április 18.)

3. Nemzetközi kutatások

Az Amerikai Egyesült Államokban hamarabb alakult meg az Állatvédő Liga, minthogy a gyermekek helyzetével foglalkoztak volna. 1874-ben egy New York-i egyházi gondozó azzal fordult az Állatvédő Ligához, hogy egy Mary Ellen nevű kislányt a szülei rendszeresen bántalmaznak. A leleményes egyházi gondozó kihasználva a common - law lehetőségeit, kérelmében azzal érvelt, hogy a gyermekkel úgy bánnak, mint egy kutyával. Ennek az ügynek köszönhetően megalakították a Gyermekevédő Ligát, amely feladatául tűzte ki a hasonló sorsú gyermekek kiemelését a családból, iskoláztatásukat, támogatásukat.¹²

1946-ban John Caffey amerikai röntgenorvos jelentésében már felhívta a figyelmet a felnőttek által okozott bántalmazásra, amikor röntgenfelvételt készített egy gyermekről, akinek leletén olyan régi törésnyomokat fedezett fel, amelyek eltérnek a baleseteknél megszokott képtől.¹³

A gyermekbántalmazást tudományos körökben és a közvélemény számára 1962-ben C. H. Kempe és társainak írása tette ismertté.¹⁴ Az 1970-es évekig a családon belüli erőszak kutatása a gyermekbántalmazásra fókuszált.

A családon belül zajló konfliktusokkal az University of New Hampshire Családkutató Intézete kezdett foglalkozni. M. Strausnak és kollégáinak az volt a kiindulópontja, hogy a gyermek-, és feleségbántalmazás vizsgálata külön-külön, a családi környezetből kiragadottan nem tárja fel a miértek valódi okát. Az erőszak az egész családot érinti és mindenki életére hatással van. A problémát is csak a családdal együtt lehet megoldani.¹⁵

Az USA-ban 1974-ben jelent meg az első tanulmány¹⁶, amely igyekezett összefoglalni a családon belüli erőszakkal foglalkozó addig megjelent cikkeket. Ezt követően készült egy felmérés országos szinten a családon belüli erőszakról megállapítva, hogy annak a valószínűsége nagyobb, hogy

12 KEREZSI Klára: *A védtelen gyermek. Erőszak és elbanyagolás a családban*. Közigazgatási és Jogi Kiadó. Budapest, 1995. 11.

13 KIS Éva: „A bántalmazott gyermek szindróma” *Osteológiai Közlemények* 1994/4. 200.

14 VIRÁG György 2005. 31.

15 VIRÁG György 2005. 31.

16 KANTOR, K., JASINSKI, J., ALDORONDO, E.: Sociocultural status and incidence of marital violence in Hispanic families. *Violence and Victims* 1994/9. 207-222.

az egyén a családon belül lesz erőszakos bűncselekmény áldozata, nem pedig idegenek által. Húsz évvel az első felmérést követően Jasinski és társai áttekintették az időközben végzett kutatásokat és kiemelték a hathatósan tűnő megoldásokat, illetve összegyűjtötték a teendőket. A családon belüli erőszak egyik területeként definiálták a partner elleni erőszakot.

1. A megelőzés során elsődleges feladatként jelölték meg a minél korábbi beavatkozást, tekintettel arra, hogy rizikófaktor, ha az elkövető maga is megélte, vagy megtapasztalta a saját családjában az erőszakot.
2. Meg kell tanítani a veszélyeztetett családoknak és gyermekeiknek a konfliktusok erőszakmentes megoldásának módját.
3. Fel kell kutatni az egyéneket, akik veszélyeztetettek.
4. Az oktatásban, nevelésben nyilvánvalóvá kell tenni, hogy az erőszakos magatartás elfogadhatatlan, nem megengedett.
5. A probléma kezelésekor az egész családra kell figyelni.

A férfiak sérelmére elkövetett erőszak vizsgálatával 1977-78-tól Suzanne Steinmetz amerikai család-kutató szociológus foglalkozott, ekkor jelentette meg a *The Battered Husband Syndrome* című művét. Vizsgálata szerint a családon belüli konfliktusokban a nők legalább annyit, sőt többet kezdeményeznek, mint a férfiak, a könnyebb sérüléseket a férfiak, a komolyabbakat a nők szenvedik el. Kutatásai alapján azt a konklúziót vonta le, hogy nem a nők bántalmazása, hanem a férfiak bántalmazottsága tekinthető sokkal inkább rejtettnek. Ettől kezdve a feminista csoportok már nem csak a gyermek-, és feleségbántalmazásra fektették a hangsúlyt, hanem a családban zajló kölcsönös viszonyokra is koncentráltak, a férfi, mint áldozat, kutatási témává vált.¹⁷

Lenore Walker pszichológus könyve (1979, *The Battered Women*) a feminista mozgalmak kézikönyve volt. A tanult tehetetlenségre hívja fel a figyelmet, mely szerint az áldozat nem csak a fizikai sérüléseket szenved el, hanem a lelki bántalmazás következménye, hogy olyan trauma is éri, ami passzív, depresszív állapotot eredményez.

Az erőszak ciklusát először a szerző írja le. A feleség bántalmazása 3 szakaszban történik:

17 VIRÁG György 2005. 35.

3. NEMZETKÖZI KUTATÁSOK

1. feszültségnövekedés,
2. bántalmazási szakasz,
3. mézeshetek korszaka.¹⁸

1986-ban Hotaling és Sugarman a feleségbántalmazás rizikó faktorait gyűjtötték össze:¹⁹

1. Szexuális agresszió a feleséggel, partnerrel szemben.
2. Gyermekkel szembeni agresszió.
3. Gyermek-, vagy serdülőkorban a szülők erőszakos viselkedésének megtapasztalása.
4. A kétkezi dolgozók köréből kerülnek ki.
5. Erőteljes alkoholfogyasztás.
6. Alacsony jövedelem.
7. Kevés önbizalom.
8. Alacsony iskolázottság.

Ezek az elkövetők kis önbizalommal rendelkeznek, erősen függenek a partnertől. Kicsi az empátiás készségük, indulataikon nem képesek uralkodni. Szociális, kommunikációs képességeik szegényesek, hiányosak.

Kallmuss és társai még ebben az évben vizsgálták a feleségbántalmazás jelenségét a kapcsolat különböző szakaszaiban, így az udvarlás, a korai házasság, a terhesség, a különélés és válás alatt és a házasság kései időszakában. Igen meglepő, hogy a halállal végződő feleségbántalmazások legnagyobb arányban a különváláskor és a házasság felbontásakor fordulnak elő. Ezt elsősorban a féltékenység, a birtoklási és ellenőrzési vágy indokolja, illetve az, hogy a férfiak saját tulajdonuknak tekintik partnerüket. Az új házasság megkötésekor is megnő az erőszak rizikója, hiszen az új család kialakítása stresszel jár és azok, akik korábbi kapcsolataikban erőszakosan viselkedtek, nagy valószínűséggel az új kapcsolatban is azok lesznek.

A halállal végződő házastársi erőszak fő rizikófaktorai a következők:

1. Gyakori erőszak.

18 VIRÁG György 2005. 34.

19 HOTALING, G.T, SUGARMAN, D.B.: An analysis of risk markers in husband to wife violence: The current state of knowledge. *Violence and Victims* 1986. 101-124.

2. Függőség.
3. Testi sérülések okozása.
4. A külvilágban is erőszakos magatartás.
5. A feleség megerőszakolása.
6. Az elkövető a gyermekkorában megtapasztalta a családon belüli erőszakot.
7. Fegyverek tartása, vagy használata.
8. Életveszélyes fenyegetések.
9. Állatok kínzása, legyilkolása.
10. Lelki abúzus, a feleség ellenőrzése.²⁰

A kilencvenes években a feminista mozgalmak hatására a gyermekek és a nők elleni erőszak került a figyelem középpontjába. A családok többi áldozatáról ekkor még alig esett szó, holott már ebben az időszakban is szóltak kutatások, *például a testvérek közötti agresszióról is*. Az idős, beteg áldozatokra *még ekkor sem figyeltek fel*.²¹

Az 1990-es években egyes kutatók azon vitáztak, hogy a nők vagy a férfiak szenvednek-e el több erőszakot.²²

Douglas (1991) a bántalmazás folyamat-jellegét hangsúlyozza. A házasság vagy élettársi kapcsolat kezdetben jó és rossz periódusokat tartalmaz, a későbbiekben a jó periódusok lerövidülnek, végül teljesen eltűnnek. A konfliktusok a partnerek között egyre gyakoribbakká válnak. A bántalmazó partner egyre többször kritizálja a másikat, aki többnyire a feleség, egyre gyakrabban rendez extrém féltékenységi jeleneteket. Birtoklási, ellenőrzési vágya egyre nagyobb lesz. A bántalmazó fél igyekszik izolálni a partnerét, hogy más emberi kapcsolatai ne legyenek, és így teljesen kiszolgáltatottá váljék. A bántalmazó partner arra törekszik, hogy ő irányítson a kapcsolatban. Jellemzője az ilyen kapcsolatoknak az, hogy a felek nem képesek egymással kommunikálni, a viták során az észérvek, a józan megfontolás a háttérbe szorul és az indulatoké a főszerep.

20 KALLMUSS, D, SELTZER, J.A.: Continuity of marital behavior in remarriage: The case of spouse abuse. *Journal of Marriage and the Family*, 1986. február 48. 113-120.

21 VIRÁG György 2005. 35.

22 VIRÁG György 2005. 35-36.

3. NEMZETKÖZI KUTATÁSOK

További kutatások mutattak rá arra, hogy azoknak a férfiaknak van szüksége a kapcsolatban a vezető szerepre, akiknek különben igen alacsony az önértékelésük.

1992-ből származik az adat (Kellerman, Mercy), miszerint az emberölések női áldozatainak felét a férje, vagy barátja ölte meg, míg a férfialdozatok esetében az elkövetőknek csak 3 %-a volt a sértett felesége, ex-felesége, vagy barátnője.²³

Holtzworth-Munroe és Stuart 1994-ben tipizálta a férfi elkövetőket és három csoportot különböztettek meg:²⁴

1. Azok, akik csak a családjukban erőszakosak. Jellemzőjük, hogy erősen függenek a partnerüktől, kommunikációs készségük gyenge. Gyermekkorukban a családjukban volt erőszakos viselkedés.
2. Az ún. borderline csoport, ahova azok tartoznak, akiket szülei gyermekkorukban elhanyagoltak, bántalmaztak. Jellemzőjük a nőekkel szembeni ellenséges beállítottság. Ők is erősen függenek partnerüktől, rosszak a kommunikációs készségeik. Nem érznek lelkiismeretfurdalást az erőszakos cselekedeteik miatt.
3. Az általában agresszívek, akik gyermekkorukban szintén megtapasztalták a családon belüli erőszakot. A bűnelkövetés jellemző rájuk. Konfliktusaik megoldására az erőszakot tartják egyedül lehetséges megoldásnak.

Mazza és társa (1996) a családon belüli erőszak elterjedtségét kutatták. 3.026 nagykorú nőt kérdeztek meg, 72 %-uk válaszolt. ¼-ük volt már áldozata a partnere által megvalósított testi vagy lelki erőszaknak a megelőző évben. Tíz nőből egynek súlyos testi sérülést okozott a partnere. 13 %-uk számolt be nemi erőszakról. Gyermekkorában 10 %-ukat verték, 28 %-ukat szexuálisan zaklatták. Az orvosának csak 27 % beszélt a fizikai bántalmazásról és 9 % a szexuális erőszakról. Amikor megkérdezték őket, hogy miért nem tették, azt válaszolták, hogy az orvos nem kérdezte őket.

23 KELLERMANN, A.L., MERCY, J.A.: Men, women and murder: Gender specific differences in rates of fatal violence and victimization. *Journal of Trauma*. 1992. 1-5.

24 HOLTZWORTH-MUNROE, A, STUART, G. L.: Typologies of male batterers: Three subtypes and the differences among them. *Psychological Bulletin*. 1994. 476-497.

A 2000-es évek elején tényként ismerte el a szakemberek többsége, hogy a családon belüli erőszak nem pusztán feleség-, és gyermekbántalmazást jelent, hanem kiterjed e jelenség a család minden tagjára.²⁵

Tjaden és Thoennes (2000) egy USA-ban 1995-96-ban készült telefonos áldozati felmérést ismertettek.²⁶ A kutatást többek között az amerikai igazságügyi minisztérium is támogatta. 8000 nőt és 8005 férfit kérdeztek meg arról, hogy gyermek- illetve felnőttkorukban voltak-e áldozatai nemi erőszaknak, testi sértésnek vagy fenyegetésnek. A megkérdezettek 18 évesek vagy annál idősebbek voltak. Rákérdeztek a sértett és az elkövető kapcsolatára. Azt tudakolták, hogy egész életükben hány ilyen cselekmény történt a sérelmükre, külön a megelőző egy évre is kíváncsiak voltak. A legutolsó erőszakos cselekményre pedig részletesen rákérdeztek. A kutatás megállapította, hogy a nők elleni erőszak elkövetői főleg a férfiak és a férfi sértettek esetében is többnyire férfiak az elkövetők.

Az USA-ban a megkérdezett nők 51.9 %-a, a férfiak 66.4 %-a mondta azt, hogy gyermekkorában testileg bántalmazta valamelyik felnőtt gondozója, vagy más felnőtt.

A nők 17.6 %-a vallotta azt, hogy életében valamikor megerőszakolták. 21.6 %-uk az első megerőszakoláskor még nem volt 12 éves.

A fenyegetés jóval gyakoribb, mint azt korábban gondolták volna. Évente körülbelül 1 millió nőt és 371.000 férfit terrorizálnak ily módon.

Fontos megállapítása a felmérésnek, hogy azok a nők, akiket gyermekkorukban megerőszakoltak, kétszer olyan nagy valószínűséggel lesznek nemi erőszak áldozatai felnőttkorukban, mint azok, akiknek gyermekkorában nem volt ilyen esemény.

A nők elleni erőszak túlnyomóan az intim partner által megvalósított erőszak. Körülbelül 1.3 millió nőt bántalmazott a korábbi, vagy jelenlegi partnere évente.

A testi bántalmazás során inkább a nők sérülnek meg (31.5%), a férfiak kevésbé (16.1%).

25 VIRÁG György 2005. 36.

26 TJADEN, P., THOENNES, N.: Full report of the Prevalance, Incidence, and Consequences of Violence Against Women. *National Institute of Justice and the Centers for Disease Control and Prevention. Research Report.* 2000. Nov.

A kutatók következtetése szerint elsősorban olyan stratégiára van szükség a megelőzés során, amely számol azzal, hogy a nők elleni erőszak jórészt a házastárs, élettárs, vagy barát által megvalósított cselekmény. Meg kell tanítani a nőket arra, hogy megvédjék magukat a partnerüktől.

A szakirodalom egyik fő következtetése az, hogy a családon belül megvalósult erőszakos cselekmények nem egyedi esetek, hanem egy hosszú folyamatról van szó, amelyben a lelki és testi fenyegetettség akár éveken keresztül fennállhat. A feleségbántalmazás nemcsak a testi bántalmazást jelenti, hanem lelki abúzus is megvalósul a kapcsolatokban.

A kezdetekben a férfi a dominanciája elismertetésére törekszik, s ezt bizonyos társadalmi helyzetben még elfogadhatónak is tartja az asszony, hiszen a társadalmi vélekedés is azt írja elő a nő számára, hogy ismerje el a férje vezető szerepét. A későbbiekben egyre durvábban, követelőzőbben lép fel a férfi, megjelenik a lelki abúzus jelensége. A folyamat következő állomása az, hogy a férfi a társadalomban elszenvedett kudarcaiért is a nőt teszi felelőssé, őt hibáztatja, úgy érzi, hogy ha a felesége „megfelelően” viselkedne, ő is sikeresebb lenne az életben. Ezt olyan módon adja elő, hogy sokszor a feleségek is elhiszik, hogy ők nem látják el jól a feladataikat és ez akadályozza a kettejük kapcsolatának sikeres alakulását. A nők természetüknél fogva amúgy is hajlamosabbak arra, hogy magukban keressék a hibát olyan esetben, amikor az általuk szeretett férfi nem elégedett a kapcsolattal. Ilyenkor sok nő egyetért az elégedetlen élettárssal és mindenben igyekszik az elvárásoknak megfelelni. Ezekben az esetekben már hangos veszekedés, kiabálás is jellemzője a kapcsolatnak. Ezek után elcsattan az első pofon. A folyamat következő állomása az erőteljesebb fizikai bántalmazás. Végül rendszeressé válik a feleség, élettárs bántalmazása.

A feleségbántalmazó férfiak két fő csoportra oszthatók, az egyik csoportba azok tartoznak, akik általában erőszakos, garázda fellépésűek, rájuk jellemző a túlzott alkoholfogyasztás, nem egy esetben az alkoholizmus.

A másik csoportba azok a férfiak tartoznak, akik a külvilágban jól kontrolláltak, a szomszédságban, munkahelyen, baráti körben kellemes embereknek ismerik őket. A külvilágban képesek fékezni indulataikat, otthon az „alávetett” feleséggel szemben azonban mindent megengednek maguknak. Ezekben az esetekben szó sincs arról, hogy otthon nem

tudnának gátat szabni agressziójuknak, hanem úgy gondolják, hogy feleségükkel, élettársukkal szemben joguk van a számonkérésre, lelki, testi abúzus alkalmazására.

Egy felmérésben az amerikai felnőttek körében vizsgálták a családon belüli erőszak elfogadottságát. 5.238 felnőttet hívtak fel telefonon. Azok körében elfogadott az erőszak, akik 35 évesnél fiatalabb, nem fehérbőrű férfiak, elváltak, nőtlenek, általános iskolai végzettségük van, és alacsony jövedelemmel rendelkeznek.²⁷

Campbell²⁸ a házastárs, élettárs sérelmére megvalósított erőszak egészségi következményeit vizsgálta. A káros hatások között szerepel: a sérülés, krónikus fájdalom, gyomorpanaszok, nőgyógyászati problémák, depresszió és poszttraumás stressz.

Coker és társai (2002) szintén az egészségre gyakorolt káros hatásokat vették számba. Az eredményeik a következők voltak: poszttraumás stressz okozta zavarok, szorongás, depresszió, suicid gondolatok, illetve az öngyilkosság megkísérlése. A nők számára segítséget kell adni, hogy felismerhessék, hogy milyen testi, lelki hatások érik őket a partner általi erőszak kapcsán és segíteni kell őket gyógyítás terén is - mondják Cokerék.

Giles-Sims a partner elleni erőszak egyénre és társadalomra gyakorolt hatását vizsgálta.²⁹ Walker 1979-es és 1984-es kutatására hivatkozva az egyénre gyakorolt hatás analizálásakor két jelenséget emelt ki, az egyik a „cycle of violence”, ami az erőszak folyamat voltát jelenti, a másik pedig a „battered women’s syndrome”, azaz a bántalmazott nő szindróma. Az erőszakos magatartás ciklikus jellege olyan súlyos pszichés problémákhoz vezet, mint például: alvászavar, evési zavar, fáradtság, fejfájás, hátfájás, magas vérnyomás, szívpanaszok.

A bántalmazott nő szindrómában szenvedők jellemzője az alacsony önértékelés, elzárkózás az emberi kapcsolatok elől, generalizált szorongás.

27 SIMON TR, ANDERSON M, THOMPSON MP, CROSBY AE, SHELLEY G, SACKS JJ.: Attitudinal acceptance of intimate partner violence among U.S. adults. *Violence Vict* 2001. Apr. 16.

28 CAMPBELL JC.: *Health consequences of intimate partner violence*. 2002. 1-7. http://www.catunescomujer.org/catunesco_mujer/documents/OPT_IPV.pdf (2016. október 11.)

29 GILES-SIMS,J: *The Psychological and Social Impact of Partner Violence*. Department of Sociology, *Texas Christian University*, 1998. 35.

3. NEMZETKÖZI KUTATÁSOK

Giles-Sims ismerteti azt a kutatást is, amely a bántalmazott nők öngyilkossági hajlandóságát vizsgálta. Az öngyilkossághoz vezető úton az alábbi tényezők jelennek meg:³⁰

1. A bántalmazás egyre gyakoribbá válása.
2. Próbálkozások másoktól segítséget kérni.
3. Megtorló erőszakos viselkedés bizonyos esetekben.
4. Egyre növekvő elszigeteltség.
5. Negatív önértékelés.
6. Testi betegségek és szomatikus tünetek gyakoribbá válása.
7. A férj elleni negatív attitűd.
8. A szeretet és az erőszak elmúlásába vetett remény csökkenése.
9. Egyre gyakoribb próbálkozások a partner elhagyására, segítségkeresés.
10. Olyan érzés megjelenése, hogy az öngyilkosságon kívül nincs más kiút.

A partnerbántalmazás társadalmi következményei között első a gyermekek sérelme. Az egész család megsínyli a feleségbántalmazást. A bántalmazott nő rokonsága is szorong, félti a rokonát az erőszakos férj fellépésétől.

További káros társadalmi hatásként jelentkezhet még, hogy a bántalmazott, illetve az érintettek kevésbé eredményesen dolgoznak, a gyermekek alacsonyabb eredményeket érnek el az iskolában.

A partner bántalmazásnak intergenerációs hatása is van, az az egyén ugyanis, aki gyermekkorában vagy megtapasztalta a saját bőrén, vagy látta az erőszakos magatartást, felnőtt korában sokkal nagyobb valószínűséggel válik erőszakossá.

A partnerbántalmazás egyénre és társadalomra gyakorolt káros hatásainak csökkentésére a következő javaslatokat dolgozta ki Giles-Sims:³¹

1. A legfontosabb nevesíteni és megvédelmezni az áldozatokat.
2. Kérdőívet kell kidolgozni az áldozatokat azonosításához.
3. Időt, türelmet és kitartást igényel az áldozatok kikérdezése. Biztonságos helyen, együttérző kérdezőbiztosnak kell foglalkoznia az áldozattal.
4. Az egészségügyben dolgozókat is meg kell tanítani az erőszak áldozataival való foglalkozásra.

30 GILES-SIMS 1998. 35.

31 GILES-SIMS 1998. 35.

5. Valamennyi, az egészségügyben dolgozó szakembernek tovább kell képeznie magát a családon belüli erőszak, a partnerbántalmazás témakörében. Tudniuk kell segíteni abban, hogy a családok életében változás álljon be, illetve az érintettek segítségére leljenek.
6. További kutatásokra van szükség, például az áldozatok lelki állapotára vonatkozóan. Eddig főleg az elkövető személyiségével foglalkoztak a kutatások, nem pedig azzal, hogy az áldozatra milyen hatással van a partnerbántalmazás, vagy, hogy milyen szerepet játszik az áldozat a családon belüli erőszak kialakulásában.
7. A másodlagos viktimizáció megelőzésére is figyelmet kell fordítani. Illetve az áldozatok önbizalmának, önértékelésének növelését kell elérni különböző módszerekkel.

3.1. A távoltartás elődje, az amerikai Duluth-modell

Minnesota államban kisebb közösségek, szociális intézmények, társadalmi aktivisták, rendőrök hozták létre a Duluth-modellt. A modellben az erőszak megszüntetése, nem pedig a kapcsolat felszámolása volt az elsődleges cél, ezért hangsúlyt helyeztek a bántalmazó segítésére, „visszavezetésére” is.

Az amerikai Duluth-modell egyik alapelve, hogy az elkövetőt minden esetben felelősségre kell vonni, a sértettet pedig biztonságba kell helyezni. A rendszer emellett további alapelveket is megfogalmaz, amelyek a következők:

1. Az áldozatok számára szükség esetén biztonságos lakhatást, jogi és anyagi támogatást kell nyújtani.
2. Figyelembe kell venni az erőszak körülményeit és rekonstruálni szükséges azt. A közösségi fellépés minden esetben elengedhetetlen.
3. A bántalmazó viselkedését meg kell változtatni, amelynek eszköze a különféle terápiás foglalkozásokon, oktatáson való részvétel. A letöltendő szabadságvesztés nem feltétlenül jelenti az erőszak megszüntetését, az elkövető a szabadulását követően folytathatja az erőszakos viselkedést. Az áldozatok egy része továbbra is együtt szeretne élni a bántalmazóval, immár azonban erőszakmentesen. Az áldozatok e körének igényét figyelembe véve, jobb megoldást kínál a felfüg-

gesztett szabadságvesztés és a kötelező foglalkozásokon, oktatásokon való részvétel.

4. El kell kerülni, hogy az állami beavatkozás nagyobb veszélybe sodorja az erőszak áldozatát.
5. Meg kell vizsgálni az adott közösséget, ahol az erőszak megtörtént, ugyanis más elvárások fogalmazódhatnak meg egyes kulturális közösségekben.
6. A civil szervezeteknek és az államnak szoros együttműködésben kell tevékenykednie.
7. A bántalmazottat is be kell vonni a rendszer felülvizsgálatába, véleményét, javaslatait figyelembe kell venni.
8. A gyermekek szükségleteire is figyelemmel kell lenni.³²

A megoldást a felsorolt alapelveken túl a büntető és polgári jogi hatóságok együttműködésében, összehangolt munkájában látják. A rendszer alapelveinek és eljárásának kidolgozásánál olyan nőket vontak be, akik szenvedtek már el erőszakot, így gyakorlatorientált megoldásokat tudtak kidolgozni. A modell több amerikai államban is elterjedt, emellett az európai államokra is hatást gyakorolt.

Az erőszak áldozatainak gyakran szégyellik a velük történeteket, amelyen a modell úgy kíván felülemelkedni, hogy közösségi erővel fellép a családon belüli erőszak ellen, és a bántalmazót távol tartja az áldozattól. A szégyenkezés mellett az áldozatok jelentős része vált depresszióssá, vagy lettek szenvedélybetegek, illetve gyakran elhanyagolták gyermeküket. A családon belüli erőszak áldozata „eltiltó határozat” iránt kérelmet terjeszthet elő a bíróságon, amely a bántalmazót eltiltja a további cselekedeteitől, közvetlen vagy közvetett formában nem érintkezhet az áldozattal, tőle távol kell tartania magát. A gyermek ilyen esetben az áldozatnál helyezendő el, az erőszak elkövetőjétől a kapcsolattartás jogát megtagadják, vagy pedig felügyelet mellett engedélyezik.

Annak ellenére, hogy a modell nagy népszerűségnek örvend és mintaként szolgált a jogszabályok kidolgozásánál, számos kritikával is illették.

32 <https://nokert.hu/sun-11082015-1709/1360/432/duluth-modell-csaladon-beluli-eroszak-megszunteteseert> (2017. február 8.)

Egyes vélemények szerint túlságosan szélsőséges és egyoldalú látásmódú, mert csak a férfiak nőkkel szemben elkövetett erőszakára fókuszál, emellett nem tudományos tényeken, hanem feminista ideológián alapul.³³

4. Nemzetközi dokumentumok

A legjelentősebb nemzetközi szervezetek, mint például az ENSZ, az Európai Unió és az Európa Tanács már több éve rendszeresen és folyamatosan tárgyalják a családon belüli erőszak kérdését. A nők bántalmazását az emberi jogok durva megsértésének tartják, ennélfogva megelőzését, kezelését, az elkövetők elleni fellépést és a sértettek támogatását az államok kötelezettségének tekintik.³⁴

4.1. Az ENSZ dokumentumok, az ENSZ tevékenysége a nők és a gyermekek jogaiért

4.1.1. Gyermekek jogairól szóló egyezmény

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének 1945-ös létrejötte előtt is számos olyan nemzetközi egyezmény megalkotására került sor, amelyek a gyermekek védelmét, jogaik érvényesítését tűzték ki célul. 1924-ben a Népszövetség elfogadta a Genfi Nyilatkozatot, a Gyermekek Chartáját, amely olyan alapvető jogokat fogalmazott meg, amelyek célja a gyermekek védelme és jólétének biztosítása. A Népszövetség 1946-os feloszlásával azonban elvesztette jogi alapját, de a benne foglaltak alapot adtak a későbbi nemzetközi dokumentumoknak is.

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (International Labour Organization - ILO) alapítására 1919-ben került sor, az ENSZ létrejöttét követően az első specializált ügynökséggé vált. Háromoldalú kommunikációra ad lehetőséget, hiszen az ILO a munkaadók, munkavállalók képviselői, valamint az egyes

33 TÓTH Andrea Noémi: Távoltartás az Amerikai Egyesült Államokban. *Büntetőjogi Szemle*. 2015/3. 101-105.

34 MORVAI Krisztina: *Terror a családban*, Kossuth Kiadó. Budapest, 1998. 255.

kormányok platformja. A 182. számú Egyezmény³⁵ olyan azonnali lépéseket foglal össze, amelyek a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltását és felszámolását szolgálják. Az Egyezmény szerint a gyermekmunka hátterében a szegénység áll, amelyet hosszú távon a tartós gazdasági növekedés és az átfogó oktatás oldhat fel. A gyermek fogalmát is meghatározza, eszerint gyermek minden 18 év alatti személy. Emellett felsorolja, hogy a gyermekmunka legrosszabb formái alatt mely magatartások értendők:

1. A rabszolgaság, vagy ahhoz hasonló gyakorlat, például a gyermekek adásvétele, gyermekkereskedelem, adórszolgálat, jobbjóság, kényszer vagy kötelező munka (beleértve a gyermekek kötelező sorozását fegyveres konfliktusok esetén)
2. Gyermekek prostitúció, pornográfia készítés, pornografikus előadás céljára történő használata, vásárlása, felajánlása
3. Gyermekek illegális tevékenységre (pl. kábítószer előállítás, azokkal való üzérkedés) történő használata, vásárlása, felajánlása
4. A gyermekek egészségét, biztonságát, erkölcsét sértő munka

Az Egyezmény felszólítja a tagállamokat, hogy a legrosszabb formák eltörlését célzó cselekvési programokat hozzanak létre, emellett a hatékony megvalósítás érdekében tegyenek meg minden szükséges intézkedést, végső soron biztosítsanak büntető rendelkezéseket vagy egyéb szankciókat a kikényszerítéshez. A cselekvési programok kialakítása során a kormányzati intézmények, a munkaadók és munkavállalók szervezetei véleményét meg kell hallgatni.

Az 1948-ban elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata a gyermekekre is tartalmaz rendelkezéseket. A 25. cikk kimondja, hogy minden gyermeknek ugyanolyan szociális védelemben kell részesülnie, függetlenül attól, hogy házasságból vagy házasságon kívül született. A 28. cikk deklarálja, hogy az elemi és alapvető oktatásnak ingyenesnek és kötelezőnek kell lennie, a szülőket pedig elsőbbségi jog illeti meg a gyermekeik nevelésének megválasztásában.³⁶

35 <http://2010-2014.kormany.hu/download/6/3a/01000/182E.pdf> (2017. április.11.)

36 http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/hng.pdf (2017. április 11.)

1961-ben, Torinóban kelt az Európai Szociális Karta, amelyet az Országgyűlés az 1999. évi C. törvénnyel hirdetett ki. A Karta a benne lefektetett jogosítványok és szabadságjogok tekintetében elvárja a Részes Államoktól, hogy ezeket tiszteletben tartsák és garantálásuk érdekében ellenőrzési mechanizmusokat létesítsenek. Az I. rész 7. pontja szól a gyermekek és fiatalok különleges védelemhez való jogáról a munkavállalás során, az I. rész 16. pontja szerint a családot teljes körű szociális, jogi és gazdasági védelemhez való jog illeti meg, az I. rész 17. pont szól az anyák és gyermekek szociális és gazdasági védelemhez való jogáról.

A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 1966-ban született meg, amelyhez Magyarország 1974-ben csatlakozott, az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel történt meg a kihirdetés. Az Egyezségokmány is tartalmaz a gyermekekre vonatkozó rendelkezéseket, így a 23. cikk szól a házasság felbontása után a gyermekek védelméről, a 24. cikk többek között rendelkezik arról, hogy minden gyermeket fajra, színre, nemre, nyelvre, vallásra, nemzeti vagy társadalmi eredetre, vagyonra, vagy születésre való tekintet nélkül megilleti a jog a védelemre.

Az ENSZ Gyermekek jogairól szóló egyezménye 1989-ben született meg, amelyet Magyarország az 1991. évi LXIV. törvénnyel ratifikált. A Preambulum kiemeli, hogy a család a társadalom alapvető egysége, emellett a családtagok számára a fejlődés és jólét környezete is egyben. A család sokrétű funkciói alapján a tagjainak meg kell kapnia minden olyan támogatást és védelmet, amely a társadalomban ellátott szerep betöltéséhez szükséges. Az Egyezmény kimondja továbbá, hogy a részes államoknak meg kell hoznia minden olyan törvényhozási, közigazgatási vagy egyéb intézkedést, amely az Egyezményben elismert jogok érvényesüléséhez szükséges.

A szülők közös felelőssége, hogy a gyermeket neveljék és testi, szellemi, lelki, erkölcsi és társadalmi fejlődését biztosítsák. A gyermekek mindenképp felett álló érdekét minden őket érintő döntésben figyelembe kell venni, szükség esetén a szülőktől való elválasztásra is sor kerülhet. Az elválasztásra okot adhat, ha a szülők durván bánnak, vagy elhanyagolják gyermeküket, ugyanis esetükben különösen súlyos hátrányokkal jár bármilyen abúzus, ugyanis személyiségük harmonikus kibontakozásához a boldog, szere-

tetteljes és a megértő családi légkör alapvető fontosságú. Mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy megvédjük a gyermekeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhagyás vagy az elhanyagolás, rossz bánásmód vagy kizsákmányolás, nemi erőszak bármilyen formájától, amely szükség szerint bírói beavatkozással is megtörténhet. Az Egyezmény kiemeli, hogy a családi környezettől ideiglenesen vagy véglegesen megfosztott gyermekek jogosultak az állam különleges védelmére és segítségére.³⁷

Az Egyezményben deklarált kötelezettségek teljesítését a Gyermekek Jogainak Bizottsága vizsgálja. A Bizottságot tíz, a területen elismert szakértő alkotja. Tagjait négy évre, a részes államok saját állampolgáraik közül titkosan választják. A Bizottság évenkénti üléseit az ENSZ székhelyén vagy más, alkalmas helyen is megtarthatja.³⁸

A Gyermekek jogairól szóló egyezményt három kiegészítő jegyzőkönyv követte, amelyek a gyermekek szerepét a fegyveres konfliktusokban, a gyermekkereskedelmet, gyermekprostitúciót és gyermekpornográfiát, és a jogsérelmek esetén benyújtható panaszeljárást vizsgálják.³⁹

Az ENSZ Gyermekek Jogainak Bizottsága 2006-ban aggodalmát fejezte ki az Egyezmény rendelkezéseinek magyarországi érvényesülését tekintve. A Bizottság szerint Magyarország nem vette figyelembe az összehangolt szakpolitikák kialakítására, az adatokra bontott statisztikák, valamint a szakemberképzés szükségességére, továbbá a szexuális kizsákmányolásra, emberkereskedelemre vonatkozó javaslatait. Kiemeli, hogy Magyarországon hiányoznak a megelőzést és a visszailleszkedést szolgáló eszközök olyan gyermekek esetében, akik családon belüli, illetve szexuális erőszak áldozatai voltak. A Bizottság ezért javasolta, hogy a magyar állam kísérelje figyelemmel ezen gyermekek sorsát, mérje fel az erőszak gyakoriságát, okait, kiterjedését és természetét. A gyermekek bevonásával erősítse a figyelemfelhívó és tájékoztató kampányokat. Amennyiben szükség van rá, vizsgálja felül a vonatkozó jogszabályokat a gyermekek védelmének erősítése érdekében. Javítani kell a gyermekbántalmazási esetek bejelentési

37 1991. évi LXIV. törvény 1-37.cikk

38 1991. évi LXIV. törvény 43. cikk

39 <http://unicef.hu/25-eves-a-gyermekjogi-egyezmény/> (2016. november 12.)

arányát is, melynek eszközét jelenthetik például a gyermekek számára alkalmas jelentéstételi lehetőségek is. Magyarországnak biztosítania kell a gyermek-áldozatok fizikai és lelki felépüléséhez, társadalmi reintegrációjához szükséges szolgáltatásokat. Különös figyelmet kell fordítani a 24 órás, díjmentes segélyvonalak, gyermekek és gyermekes anyák részére fenntartott menedékek létrehozására.⁴⁰

Az ENSZ Gyermekjogi egyezmény magyarországi végrehajtásáról a 2006 és 2012 közti időszakban civil jelentés is született.⁴¹ A jelentés elkészítésében a Család, Gyermekek, Ifjúság Egyesület, a Diákközéletért Alapítvány, az ELTE ÁJK Gyermekjogi kör, a GYERE Gyerekesély Közhasznú Egyesület, a Gyermekmédiá Egyesület, a Jogismeret Alapítvány, a Magyar Helsinki Bizottság, a Mental Disability Advocacy Center, az S.O.S Gyermekfaló Magyarország, a Terre des hommes, az UNICEF Magyar Bizottság és több szakértő vett részt. Az összefogás célja egy olyan ernyőszervezet kialakítása, amely alkalmas a gyermeki jogok megismertetésére, az Egyezmény monitoringozására. Az összefogás nem öncélú, hiszen az Eurobarometer 2008-2009-es adatai alapján az Európai Unió tagországai közül Magyarországon a legkevésbé ismertek a gyermekjogok maguk az érintettek előtt (2008-ban a megkérdezettek 61%-a nem tudott az őt illető jogairól). A tájékoztatatlanság kiküszöbölésére többek között a Jogismeret Alapítvány jogászok és szakemberek számára tartott továbbképzéseit, a Gyermekjogház programjukat, illetve az ombudsman 2008-ban elindított gyermekjogi honlapját is megemlíthetjük. A Gyermekjogház program a gyermekjogokkal foglalkozó jogászokat fogja össze, akik gyermekjogi ügyekben segítséget nyújtanak.

Az ENSZ Gyermekjogi egyezményének 19. cikke deklarálja a gyermek jogát az erőszak minden formájától való védelemhez. A civil jelentés a gyermekbántalmazással kapcsolatos egyezményi rendelkezéssel kapcsolatban a következő megállapításokat tette:

40 <http://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/Az-ENSZ-Gyermekjogi-Bizotts%C3%A1g%C3%A1nak-Z%C3%A1r%C3%B3-%C3%A9szrev%C3%A9telei-2006.pdf> 8. (2016. november 12.)

41 <http://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/Az-ENSZ-Gyermekjogi-Bizotts%C3%A1g%C3%A1nak-Z%C3%A1r%C3%B3-%C3%A9szrev%C3%A9telei-2006.pdf> 8. (2016. november 12.)

A civilek, a szakértők és a jogalkotó között folyamatos a vita a tekintetben, hogy a családon belüli erőszak törvénybe foglalásának van-e létjogosultsága, és a törvényi szabályozás képes-e a probléma mélyreható kezelésére. A legfőbb problémát ezen a területen is a megelőző, ismeretterjesztő programok, a szakemberek felkészítésének hiánya jelenti. Figyelemre méltó az a tény is, hogy az áldozatokat támogató, segítő és az elkövetők kezelését célzó ellátások szinte teljesen hiányoznak. Az Országos Kriminológiai Intézet kutatásai alapján nélkülözhetetlen a hiányok kitöltése, hiszen minden negyedik gyermek érintett Magyarországon a bántalmazás körében, ezen belül is a 7-14 évesek tartoznak a legveszélyeztetettebb csoportba. A bántalmazás elkövetője legtöbbször a szülő vagy a gondozó, azonban a pontos adatok reprezentálása nehézségekbe ütközik a magas látencia miatt. A magas arányú látencia hátterében az áll, hogy a családon belüli erőszakot magánügynek tekintik, amely így gyakran a környezet előtt zajlik le bármiféle beavatkozás nélkül.⁴²

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága 2011-ben megjelentetett 13. átfogó kommentárja gyermekjogi megközelítésben részletezi a részes államok feladatait a gyermekek elleni erőszak megelőzéséről és kezeléséről.⁴³

4.1.2. Nők Helyzetével Foglalkozó ENSZ Bizottság

Az ENSZ a gyermekek jogai mellett élen jár a nők jogainak előmozdítása ügyében is, az ENSZ Alapokmány Bevezetője is a nők és férfiak egyenjogúsága mellett foglal állást. A Nők Helyzetével Foglalkozó ENSZ Bizottság (Commission on the Status of Women) 1946-ban alakult meg, amely az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának funkcionális bizottsága.

A Nők Helyzetével Foglalkozó ENSZ Bizottság alapelve a következőket fogalmazza meg: *„Javítani a nők helyzetét, függetlenül az állampolgárságtól, a fajtól, a nyelvtől vagy vallástól, míg eléri a férfiakkal való egyenlőséget*

42 <http://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/Civil-jelent%C3%A9s-a-Gyermekjogi-egyezm%C3%A9ny-magyar-v%C3%A9ghajt%C3%A1s%C3%A1r%C3%B3l-2006-2012.pdf>. (2016. november 12.)

43 A gyermek joga az erőszak minden formájától való védelemre, 2011. ENSZ Gyermekjogi Bizottsága 13. átfogó kommentárja

*az emberi élet valamennyi területén, és felszámolni a nők elleni diszkriminációt a jogban, a jogi előírásokban és szabályokban vagy a nemzetközi szokásjogban.*⁴⁴

Eleanor Roosevelt az Egyesült Államok küldöttjeként 1946-ban olvasta fel nyílt levelét az ENSZ Közgyűlésén, és felszólította a világ kormányait, hogy támogassák a nők aktívabb részvételét a nemzeti és nemzetközi ügyekben egyaránt.⁴⁵ A Nők Helyzetével Foglalkozó ENSZ Bizottság évenkénti ülésein a nők jogait érintő kérdéseket vitatják meg, egyúttal javaslatokat is tesznek a felmerülő problémák megoldására. Tevékenységük a nők jogainak támogatására vonatkozó nemzetközi törvényhozás elősegítésére is kiterjed. Az 1975-ös évet a Nők Nemzetközi Évének, az 1985-ig terjedő időszakot a Nők Évtizedének nyilvánították, a cél a nők jogaira történő rávilágítás volt. 1975-ben tartották meg a nők első világkonferenciáját Mexikóvárosban, amelyet az elkövetkező évben még több konferencia is követett.⁴⁶ A 80-as évek óta foglalkoznak a nők elleni erőszakkal, amely azóta is sarkalatos területet jelent a Bizottság munkájában.

4.1.3. CEDAW ENSZ Egyezmény

A nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló (CEDAW) ENSZ egyezményt 1979. december 18-án, New Yorkban fogadták el. Magyarország is ratifikálta az egyezményt, az 1982. évi 10. törvényerejű rendelettel hirdette ki, amely kimondja: „... a társadalomban és a családban a férfiak által betöltött hagyományos szerepek, valamint a nők szerepének megváltoztatása szükséges a férfiak és a nők közötti teljes egyenlőség eléréséhez.” Az Egyezmény definiálja a nőkkel szembeni megkülönböztetés fogalmát, eligazít a nők és férfiak közti egyenlőség megvalósításának útjait illetően. A nőkkel szembeni

44 <https://nokert.hu/sun-12222013-1016/1148/6/az-ensz-nok-helyzetenek-javitasaert> (2016. november 12.)

45 <https://nokert.hu/sun-12222013-1016/1148/6/az-ensz-nok-helyzetenek-javitasaert> (2016. november 12.)

46 http://www.menszt.hu/informaciok/kep_es_valosag/nyegyedik_fejezet#4 (2016. november 12.)

diszkrimináció alatt minden olyan megkülönböztetést érteni kell, amely a nemi hovatarozáson alapul, és amelynek hatása a politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális, polgári vagy bármely más területen fennálló emberi jogok vagy szabadságjogok csorbítása, megsemmisítése.⁴⁷

A részes államok kötelezettséget vállalnak, hogy megfelelő eszközökkel olyan politikát alakítanak ki, amely a megkülönböztetést kiküszöböli. A diszkrimináció kiküszöbölése keretében többek között a nemzeti alkotmányba, vagy más jogszabályba beiktatásra kerül a nők és férfiak egyenlőségének elve, jogszabályokat, intézkedéseket és szankciókat fogadnak el, létrehozzák a nők jogainak törvényes védelmét, tartózkodnak a megkülönböztető cselekményektől, hatályon kívül helyezik a megkülönböztetés hatását kiváltó büntető jogszabályokat is. Az Egyezmény az államok feladatául jelöli ki azon intézkedések megtételét, amelyek megszüntetik az előítéleteket, a szokásra és a hagyományokra alapozott gyakorlatokat, amelyek a nemek alsóbbrendűségét, avagy felsőbbrendűségét vallják. Az intézkedési kötelezettség a nőkereskedelem és a prostitúció elfojtására is kiterjed.

Az Egyezményben foglalt rendelkezések végrehajtását a *Nőkkel szemben alkalmazott megkülönböztetések kiküszöbölésének kérdéseivel foglalkozó bizottság* ellenőrzi. A Bizottság 23 szakértőből áll, akiket a részes államok saját állampolgáraik közül választanak meg. Minden állam egy személyt jelölhet, akiket titkos szavazással, abszolút többséggel választanak meg a részes államok találkozóján, a Főtitkár összehívása alapján. Az államok az ENSZ Főtitkárához jelentést küldenek a jogszabályalkotási, bírósági, közigazgatási vagy egyéb intézkedések megtételéről, amelyek az Egyezményben foglalt kötelezettségek teljesítéséhez kapcsolatosak, a beküldött jelentéseket a Bizottság az ülésein tanulmányozza. A Bizottság évenként jelentést tesz a Közgyűlés felé az elmúlt időszakban végzett tevékenységéről,

47 1982. évi 10. törvényerejű rendelet I. Rész 1. Cikk: „Nőkkel szemben alkalmazott megkülönböztetés (diszkrimináció): a nemi hovatarozás miatti minden olyan megkülönböztetést, kizárást vagy korlátozást jelent, amelynek az a hatása vagy célja, hogy csorbítsa vagy megsemmisítse a politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális, polgári vagy bármely más területen fennálló emberi jogoknak és alapvető szabadságjogoknak elismerését és megvalósítását a férfiak és a nők közötti egyenlőség alapján, nők által való gyakorlatát, függetlenül családi állapotuktól.”

illetve javaslatokkal él a beérkezett jelentésekkel kapcsolatosan. Magyarországnak 4 évente kell jelentést benyújtania a CEDAW megvalósulását ellenőrző Bizottsághoz.

Magyarország a 2001. évi LX. törvénnyel a CEDAW Egyezményhez csatolt Kiegészítő Jegyzőkönyvet is ratifikálta, amely 2001. március 22-én lépett hatályba. A Kiegészítő Jegyzőkönyv értelmében a részes államok valamelyikének joghatósága alá tartozó egyének vagy egyének csoportjai, illetve a nevükben eljáró más személyek beadvánnyal a Bizottsághoz fordulhatnak, amennyiben a CEDAW Egyezményben rögzített jogukat megsértették. A beadványt írásban és nem anonim módon kell előterjeszteni. A panasztevőnek valamennyi hazai jogorvoslati lehetőséget ki kell mérítenie ahhoz, hogy a Bizottság a benyújtott beadvánnyal érdemben foglalkozhasson, kivéve, ha a jogorvoslati eljárás elhúzódásának a kiküszöbölése a cél. A beadványt el kell utasítani, ha az esetet már megvizsgálta a Bizottság, ha a beadvány az Egyezmény rendelkezéseivel összeegyeztethetetlen vagy nyilvánvalóan megalapozatlan, ha nincs kellően alátámasztva a benne foglalt igény, ha a panasztevő visszaél a jogával, ha a *tényállás a Jegyzőkönyv hatályba lépése előtt következett be, kivéve, ha a hatályba lépést követően is fennáll. Abban az esetben, ha nem utasítják el a beadványt, a Bizottság bizalmasan tájékoztatja az érintett részes államot a panasz beérkezéséről. A részes állam ezt követően az átvételtől számított 6 hónapon belül írásbeli magyarázatot vagy nyilatkozatot ad, amely felvilágosítást tartalmaz az általa alkalmazott jogorvoslatokról is. A Bizottság a beadványokat zárt ülés keretei között tárgyalja meg, véleményét és ajánlásait az érintett feleknek megküldi. A részes állam a véleményt és az ajánlásokat megvizsgálja, és 6 hónapon belül írásbeli válasszal él, amely kiterjed azokra az intézkedésekre is, amelyeket az ajánlások alapján megtett.*

A Jegyzőkönyv 8. cikke alapján, amennyiben megbízható információ van arról, hogy felmerül valamely részes állam súlyos vagy rendszeres jogsértése, a Bizottság felkéri az érintett részes államot, hogy működjön együtt az információk kivizsgálásában, és észrevételeit is terjessze elő. A Bizottság kijelölheti egy vagy több tagját vizsgálat lefolytatása céljából, amely akár helyszíni látogatással is együtt járhat. A vizsgálat lefolytatása után a Bizottság megküldi a kommentárjait és ajánlásait az állam ré-

szére, amelyre 6 hónapon belül köteles észrevételeket tenni. A törvény hatálybalépése óta Magyarországról két panasz érkezett a Bizottsághoz, mindkét esetben a megoldás is megszületett.⁴⁸

4.1.4. 1993. évi ENSZ Nyilatkozat a nők elleni erőszak megszüntetéséről

A nők elleni erőszak megszüntetéséről szóló 1993. évi ENSZ Nyilatkozat Preambuluma elérendő célul tűzi ki a nőkkel szembeni diszkrimináció formáinak felszámolását és a nők elleni erőszak megszüntetését. A Nyilatkozat szerint sürgős feladat egyetemes szinten biztosítani a nők egyenlőségét, biztonságát, szabadságát, azonban a megnevezett célok elérését akadályozza a nők elleni erőszak minden formája. A nők elleni erőszak léte a történelmileg egyenlőtlen hatalmi viszonyra vezethető vissza a nők és a férfiak között. A nők egy bizonyos csoportja, mint például a menekült, a migráns, a fogságban lévő, fogyatékkal élő és idős nők különösen veszélyeztetett csoportot alkotnak, akik ezáltal érzékenyebbek az erőszakra is. A nyilatkozat szerint a nők elleni erőszak fogalmába beletartozik a családon belüli tetteges, lelki és szexuális erőszak: „*A nők elleni erőszak bármely olyan, a nőket nemük miatt érő erőszakos cselekmény, mely testi, szexuális vagy lelki sérülést, kárt vagy sérelmet okoz vagy okozhat nőknek, beleértve az effajta tettekkel való fenyegetést, valamint a kényszerítést és a szabadságtól való önkényes megfosztást, történjen az a közéletben vagy a magánszférában.*”⁴⁹ A nők elleni erőszak alatt kell továbbá érteni: a családban előforduló testi, nemi és pszichikai erőszakot, beleértve a leánygyermekkel szemben megvalósuló bántalmazást és szexuális visszaélést is, a hozománnyal összefüggő erőszakot, a házasságon belüli nemi erőszakot, a női nemi csonkítást. E fogalomkörhöz tartozik még a munkahelyi testi, nemi és pszichikai erőszak különböző formái, mint a nemi erőszak, szexuális visszaélés, szexuális zaklatás.

A nemzetközi dokumentumok az ENSZ Nyilatkozat szerint határozzák meg a nők elleni erőszakot, és az ellene való fellépést is. Világosan és

48 <http://emberijogok.kormany.hu/nok> (2016. november 12.)

49 TÓTH Andrea Noémi: Távoltartás az Amerikai Egyesült Államokban. *Büntetőjogi Szemle*. 2015/3. 1.

átfogóan meg kell határozni a nők elleni erőszak fogalmát, az államoknak pedig kötelezettséget kell vállalni az erőszak megszüntetésére.

Az ENSZ felhívja az államokat, hogy ítéljék el a családon belüli erőszakot, és cél legyen minden ország számára annak megszüntetése. Az államok nem hivatkozhatnak vallási megfontolásokra, hagyományokra a tekintetben, hogy kötelezettségeik alól mentesüljenek.

További kötelezettség, hogy államok jogszabályokat alkossanak a nők védelmében, illetve statisztikát kell készíteniük, melyeket nyilvánosságra kell hozniuk.⁵⁰ Az adatok gyűjtése különösen a családon belüli erőszak kapcsán fontos, ki kell terjednie a kutatásnak az okokra, a természetére, a súlyosságára és következményeire. Amennyiben szükséges, fejleszteni kell a büntető, polgári és közigazgatási szankciókat is. Kiemelt fontosságú a fizikai és pszichikai rehabilitáció, amelynek biztosítása érdekében minden szükséges intézkedést meg kell tennie az államoknak. A bűnüldöző szervek tisztviselői számára képzések szervezése is szükséges feltétel a nők elleni erőszak felszámolásában.

4.2. Pekingi Nyilatkozat és Cselekvési Terv

A Pekingi Nyilatkozat és Cselekvési Terv elfogadására a Nők IV. világkonferenciáján került sor 1995-ben. A Cselekvési Program 12 kiemelten fontos területen fogalmazta meg a hatékony fellépés szükségességét, ilyen terület a nőket érintő szegénység, az oktatás, az egészség, a nők elleni erőszak, a háborús konfliktusok, a gazdaság, a nők szerepe a döntéshozatalban és a hatalomban, a nők emberi jogai, a környezet, a média, a nők előmenetelének intézményes mechanizmusa.

A Nyilatkozat elismeri, hogy történt előrelépés a nők helyzetének javításában, de megjegyzi, hogy a fejlődés egyenetlenül valósult meg, a nők és férfiak egyenlőtlensége továbbra is fennmaradt.

A kormányok kötelezettséget vállalnak a fennálló problémák és akadályok leküzdésére, így kívánják felgyorsítani a nők jogainak érvényesülését. *Állást foglalnak azzal kapcsolatban, hogy a nők és férfiak jogai*

50 DOMOKOS Andrea: Esélyegyenlőség a partnerkapcsolatban. *Belügyi Szemle*, 2004/2-3. 52. évfolyam, 167.

egyenlők, amelytől elválaszthatatlan az emberi méltóság, emellett az ismételt elkötelezettséget kifejezték az eddigi nemzetközi okmányokban, egyezményekben, nyilatkozatokban megfogalmazott célok és alapelvek iránt is. A Nyilatkozat hangsúlyozza, hogy a nők jogai emberi jogok. A Cselekvési Programban célként jelenik meg az asszonyok és lányok elleni erőszak minden formájának felszámolása és megakadályozása, emellett az emberi jogok minden területén a védelem és a támogatás biztosítása. Különös tekintettel szükséges biztosítani az emberi jogokat és alapvető szabadságjogokat.⁵¹ Azoknak az asszonyoknak és lányoknak, akik faji, életkori, nyelvi, etikai, kulturális vagy vallási tényezők miatt jelentősebb akadályokba ütköznek, még erőteljesebb védelemre van szükségük. A civil társadalom valamennyi tagjának, így például a nem-kormányzati és közösségi szervezeteknek a kormányokkal együttműködve részt kell venniük a Cselekvési Program végrehajtásában.⁵² A Cselekvési Terv megvalósulásáról az ENSZ tagállamai ötéves periódusokban számolnak be.⁵³

4.3. *Európai dokumentumok, összefoglalók*

A Pekingi Cselekvési Program elfogadásának 20. évfordulója alkalmából az Európai Női Lobbi (European Women's Lobby) összefoglalót készített az elmúlt évek eredményeiről az európai végrehajtás tekintetében. Az összefoglaló dokumentum szerint annak ellenére, hogy a férfiak és nők egyenlősége az Európai Unió alapértéke, még mindig nem teljesül teljes mértékben. A beszámoló szerint Európában a nők ellen irányuló emberi jogi jogsértések közül a nők elleni erőszak a legelterjedtebb, amely befolyással bír többek között az egészségükre, a munkához és oktatáshoz való hozzáférésükre, a társadalmi életbe való bekapcsolódásukra, a férfiakhoz való viszonyukra. Az Európai Női Lobbi szerint minden ötödik nőt érinti a családon belüli erőszak valamely formája.

51 Az emberi jogok, alapvető szabadságok, valamint az alapjogok fogalmi kereteiről ld. CSERVÁK Csaba: A jogdogmatika és alkotmányos alapjogok közötti réteg képződése. Jogelméleti Szemle, 2014/2. 55.

52 <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/declar.htm> (2017. február 8.)

53 <http://emberijogok.kormany.hu/nok> (2017. február 8.)

Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének felmérése szerint az erőszak áldozatai nem fordulnak rendőrséghez vagy áldozatsegítő szervezetekhez, így nehéz felmérni az erőszak elterjedtségét. Az Ügynökség az Európai Unió 28 tagállamának 42 000 női tagjával készített interjút, amely az esetlegesen elszenvedett fizikai, szexuális, pszichés erőszakkal, gyermekkori áldozattá válással volt kapcsolatos, arra kiterjedően is, hogy milyen lehetőségeket, segítséget vettek igénybe az erőszakot követően. Az adatok alapján 15 éves kora után minden huszadik nő szenvedett el nemi erőszakot, illetve 12 %-ukkal szemben már 15 éves kora előtt következett el szexuális visszaélést.

Becslések szerint az interjút megelőző 1 évben 13 millió nő szenvedett el fizikai erőszakot az Európai Unióban, amely a 18-74 éves nők 7%-át teszi ki, 3,7 millió nő vált szexuális erőszak áldozatává, amely a 18-74 éves nők 2%-a.⁵⁴

Az Európai Női Lobbi beszámolója kitér arra is, hogy nincs olyan jogilag kötelező dokumentum az Európai Unióban, ami biztosítaná a keretet az erőszakkal szemben. A tagállamok eltérően reagálnak, van, ahol el sem ismerik az erőszak e formáját, így a nők védelme nem egyformán valósul meg, így az első és legfontosabb lépés a védelem kiterjesztése minden tagállamban.⁵⁵

Az Európai Unióban a nők mintegy egyharmada szenved el erőszakot. Egy, az EU Alapjogi Ügynökségének 2012-es felmérése szerint a skandináv államokban (46-52 %) követik el a legtöbb olyan erőszakos bűncselekményt melynek sértettjei nők, míg a legkisebb arányban Horvátországban, Ausztriában és Lengyelországban (21-19 %).⁵⁶

54 http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-factsheet_hu.pdf (2017. február 8.)

55 <http://noierdek.hu/2/wp-content/uploads/2013/06/Eur%C3%B3pai-N%C5%91i-Lobbi-ENSZ-Peking-20-jelent%C3%A9se-a-N%C5%91i-%C3%89rdek-magyarford%C3%ADt%C3%A1s%C3%A1ban.pdf> (2017. február 8.)

56 TÓTH Andrea Noémi: Távoltartás az Amerikai Egyesült Államokban. *Büntetőjogi Szemle*. 2015/3. 1.

4.3.1. Európa Tanács Miniszteri Bizottsága R (85) 4. számú Ajánlás a családon belüli erőszakról

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága a családon belüli erőszakról szóló ajánlását 1985. március 26-án fogadta el.

Az Ajánlás a rendelkezéseit arra alapozza, hogy a család a demokratikus társadalom alapvető szervezeti egysége, így a család védelme elengedhetetlen, amely szükségessé teszi tagjainak az erőszak bármely formájától való megóvását. Az erőszak fogalma az Ajánlás Bevezetőjében: „... *erőszak nyilvánul meg bármely cselekményben vagy mulasztásban, amely veszélyezteti az életet, egy személy fizikai vagy pszichológiai integritását vagy szabadságát vagy, amelyik súlyos veszélyt jelent a személyiség fejlődésére.*”

Az eddigi tapasztalatok alapján az erőszak különösen a gyermekeket és a nőket érinti, de különböző módokon. A gyermekek különös védelemben részesülnek a megkülönböztetés és elnyomás bármely formájával szemben, a nők pedig azzal, hogy az egyenlőtlenség alanyai akadályoztatva vannak az elszenvedett sérelem bejelentésében.⁵⁷

Az Ajánlás a legfőbb eszköznek a megelőzést, a prevenciót tekinti, szükségesnek tartja felhívni a közvélemény figyelmét a családon belüli erőszak súlyosságára és különleges jellemzőire. Az államoknak elő kell segíteniük a családok közti szociális és családi kapcsolatokra vonatkozó ismeretek elterjedését, és a családon belüli konfliktusok mihamarabbi megoldását. Meg kell szervezni és bátorítani kell a családon belüli erőszak áldozatainak támogatását, segítségét végző ügynökségeket, szövetségeket és alapítványokat. Ezen szervezetek fogadhatják a családon belüli erőszakos cselekmények jelentéseit, szervezhetik áldozatok orvosi vizsgálatát, tanácsot adhatnak az érdekelt feleknek, akár szociális vizsgáldást is folytathatnak. A szükséges információk továbbításában is részt vesznek a család- és gyermekbíróságok vagy a vádképviselet szervei felé.

⁵⁷ Meg kell említenünk az ombudsmanhoz érkező bejelentések fontosságát is, illetőleg azt, hogy az alapvető jogok biztosának különös figyelmet kell fordítania a gyermekek jogainak védelmére. Ld. CSERVÁK Csaba: Az ombudsmantól az Alkotmánybíróságig: az alapvető jogok védelmének rendszere. Debrecen: Lícium - Art, 2013. 35.

Az információáramlás szükségességét is hangsúlyozza az Ajánlás. Szükség esetén a titoktartási kötelezettségek törlése is megfontolandó.

Az állam feladataiként jelöli meg, hogy biztosítsa az intézkedések gyorsaságát, továbbá támogassák az áldozatokat és fordítsanak kellő hangsúlyt a megelőzésre is. Annak a lehetőségét is felveti, miszerint a családon belüli erőszak ügyeivel kizárólag különleges szakértelemmel rendelkező személyek foglalkozzanak, értve ezalatt a vádhatóság, nyomozóhatóság és a bíróság tagjait is. Az eljárással kapcsolatban megfogalmazza, hogy csak abban az esetben kerüljön rá sor, ha az áldozat kívánja, de általános szabályként vezessék be az pszichoszociális vizsgálatot. A védelmet ki kell terjeszteni a tanúskodó családtagra is.⁵⁸

4.3.2. Miniszteri Bizottság R (2002) 5. számú Ajánlása a tagállamok számára a nők erőszakkal szembeni védelméről

A Miniszteri Bizottság 2002. április 30-án, a Miniszteri Megbízottak 794. ülésén fogadta el a Rec (2002) 5. számú Ajánlását a nők erőszakkal szembeni védelméről.

A Preambulum megerősíti, hogy a nők elleni erőszak a nemek közti hatalmi viszonyok egyenlőtlenségére vezethető vissza, amely egyben a diszkriminációt is maga után vonja a társadalomban és a családban egyaránt. A nők elleni erőszak sérti és csorbítja az emberi jogok és alapvető szabadságok érvényesülését, de emellett a béke és egyenlőség érvényesülését is akadályozza, amely az európai demokrácia és biztonság veszélyforrása. A nőket többszörös diszkrimináció is éri, amely gyakran tradíciókon vagy szokásokon alapul.

Az Ajánlás felhívja az államokat, hogy vizsgálják felül jogrendszerüket és szükség esetén végezzék a szükséges módosításokat. Garantálni kell a nők emberi jogainak és alapvető szabadságjogainak elismerését, illetve biztosítani kell a gazdasági és szociális jogaik szabad és tényleges gyakorlását is. A nők elleni erőszakkal szemben küzdő nem-kormányzati szervezetek munkáját megfelelő logisztikai és pénzügyi támogatással kell ellátni. A férfiak által elkövetett nők elleni erőszak jelentős társadalmi

58 [http://www.europatanacs.hu/pdf/CMRec\(85\)4.pdf](http://www.europatanacs.hu/pdf/CMRec(85)4.pdf) 1-3. (2016. november 12.)

probléma, ösztönözni szükséges a férfiak aktív részvételét a megelőzés terén. A rendőrséget, az egészségügyi és szociális szakmákat közép- és hosszútávú akciótervek kidolgozására kell ösztönözni, amely mind a megelőzésre, mind az áldozatok védelmére kiterjed.

A nők elleni erőszak megismerésére felsőoktatási programokat kell szervezni az egyetemi oktatásban, illetve kutatóközpontokat kell felállítani.

A Rec (2002) 5. számú Ajánlás Melléklete felsorolja a javasolt intézkedéseket, amelyek alkalmasak egy nemzeti cselekvési terv kidolgozására is.

Az Ajánlás Melléklete bizonyos fogalmak meghatározásával kezd, így *„a nők elleni erőszak fogalma alatt minden olyan nemem alapuló/nemhez kötődő erőszakos cselekményt érteni kell, mely a nők fizikai, szexuális vagy pszichológiai sérülését vagy szenvedését eredményezi, illetve eredményezheti, ideértve az ilyen cselekményekkel való fenyegetést, az ezekre való kényszerítést, illetve a szabadság önkényes korlátozását, tekintet nélkül arra, hogy e cselekményekre a köz- vagy magánszférában kerül sor.”*⁵⁹

Az Ajánlás Mellékletének definíciója a családban vagy egyéb közös háztartásban előforduló erőszakra is kiterjed: *„E körbe tartozik többek között a fizikai és mentális agresszió, érzelmi és pszichológiai abúzus, a nem erőszak és szexuális abúzus, a vérfertőzés, a házastársak, rendszeres vagy alkalmi partnerek, illetve élettársak közötti nemi erőszak, a becsület nevében elkövetett bűncselekmények, a nőknél végzett genitális és szexuális mutiláció (csonkítás) és a nőkre sérelmes egyéb tradicionális szokások, mint például a kényszerházasság.”*⁶⁰

A Mellékletben megfogalmazott, nők elleni erőszakra vonatkozó általános intézkedések között említi, hogy az államok felelősséggel tartoznak azért, hogy a nők ne váljanak az erőszak tárgyává, e körben nincs lehetőség szokásra, vallásra vagy tradícióra hivatkozni. A nemzeti politikát az áldozatok maximális biztonságára és védelmére, a másodlagos viktimizáció elkerülésére, igény esetén a büntetőjogi és polgári jogi változtatásokra, gyermekek és fiatalok oktatására, szakemberek speciális képzésére és a megelőzésre kell alapozni.

A nemzeti és nemzetközi szintű kutatásokat, adatgyűjtést szorgalmazni kell a nők elleni erőszak mértékének pontosabb felmérése céljából.

59 Miniszteri Bizottság R (2002) 5. számú ajánlásának Melléklete, 1.

60 Miniszteri Bizottság R (2002) 5. számú ajánlásának Melléklete, 1./a

Az államok feladatául jelöli ki, hogy minden lehetséges médiumon keresztül tegyék elérhetővé az információkat, statisztikai adatokat az erőszak különféle formáiról, és az áldozatokat érő hatásokról. A társadalomban tudatosítani kell a problémát és annak súlyát. A média feladata, hogy elősegítse a nők és férfiak sztereotípiáktól mentes ábrázolását. A médiának kerülnie kell az erőszakot és a szexet összekapcsoló programokat, amennyire az lehetséges.

A rendőrségi, az igazságszolgáltatási, az egészségügyi és szociális területen dolgozók képzési programjának részévé kell tenni a családon belüli erőszakkal kapcsolatos bánásmód legfontosabb elemeit, amelynek célja, hogy képesek legyenek a krízishelyzeteket kezelni.

Az intézkedések szükségessége a helyi, regionális és a városi tervezés körében is megjelenik. E körben tekintetbe kell venni a nők biztonságának megerősítését, a közterületeken előforduló erőszakos cselekmények megelőzését, melynek eszközei a közvilágítás, a tömegközlekedés és taxi szolgáltatás megszervezése, az autóparkolók és lakóépületek tervezése.

Az áldozatok számára biztosítani kell, hogy diszkrimináció nélkül kapjanak azonnali, szakszerű, ingyenes, 24 órában igénybe vehető támogatást, az orvosi és igazságügyi orvosi vizsgálatokra, pszichológiai támogatásra, jogi segítségnyújtásra is kiterjedően. A családon belüli erőszak áldozatai számára rendelkezésre álló szolgáltatásokat és eszközöket a bevándorló nők számára is biztosítani kell. Az áldozatokat széles körben tájékoztatni kell jogaikról, igénybe vehető szolgáltatásokról, jogi segítségnyújtás lehetőségeiről. A krízis-szolgáltatások létrehozása során biztosítani kell például a névtelen, ingyenes telefonos segélyvonalakat, ezeket a hívásokat rendszeresen figyelni és értékelni szükséges. A rendőrség és egyéb jogalkalmazó szervek kötelessége, hogy megfelelő módon, az emberi méltóság tiszteletben tartása mellett fogadják és kezeljék a hozzájuk forduló áldozatokat. A meghallgatást speciálisan képzett személyek végezhetik el, olyan helyszínen, amely bizalmas kapcsolatot alakít ki a kihallgató rendőr és az áldozat között, igény esetén azonos nemű kihallgató biztosítására is sor kerülhet.

A büntetőjogi szabályozással kapcsolatban a következő kívánalmakat fogalmazza meg a Melléklet:

A büntetőjogi jogszabályoknak rendelkeznie kell arról, hogy a fizikai és szexuális erőszak a sértett fizikai, pszichés vagy szexuális szabadságának, illetve integritásának sérelmét is jelenti, és nem csak az erkölcs, a becsület vagy az illem sérelmét.

Olyan intézkedéseket kell alkalmazni, amelyek a gyors és hatékony fellépést teszik lehetővé a jogalkalmazó számára, és amelyek a büntetés mellett az áldozat sérelmeit is orvosolják.

1. A házastársak, rendszeres vagy alkalmi partnerek és élettársak által elkövetett szexuális erőszakot büntetendővé kell nyilvánítani.
2. Az olyan szexuális cselekményt is büntetendővé kell nyilvánítani, amelynél közvetlenül nem állt ellen a sértett.
3. Minden olyan szexuális cselekményt büntetendővé kell nyilvánítani, amelyet a cselekménybe bele nem egyező személy sérelmére követnek el, függetlenül a természettől és a módtól.
4. Büntetendővé kell tenni minden olyan visszaélést, amely várandós, védetlen, beteg, fogyatékos, kiszolgáltatott helyzetben lévő áldozat sebezhetőségével függ össze.
5. Büntetendővé kell tenni az elkövető helyzetével való visszaélést különösen, ha felnőtt van hatalmi viszonyban gyermekkel szemben.

A bírósági eljárással kapcsolatban kiemeli, hogy minden áldozat számára biztosítani kell az eljárás megindításának lehetőségét. Az áldozatok és tanúk meghallgatását megismérlés nélkül kell lefolytatni, amely az eljárások traumatizáló hatását hivatott mérsékelni. Biztosítani kell továbbá, hogy a büntetőeljárás indítására vonatkozó elévülési idő ezekben az esetekben az áldozat felnőttkorúvá válása után kezdődjön el.

Az Ajánlás Melléklete további intézkedéseket nevez meg a szexuális erőszak, a családon belüli erőszak, a szexuális zaklatás, a nemi szervek megcsonkítása (genitális mutiláció), a konfliktus- és konfliktust követő helyzetekben előforduló erőszak, az intézményi környezetben elkövetett erőszak, a gyermekvállalással kapcsolatos választási szabadság tiszteletben nem tartása, a becsület nevében elkövetett gyilkosságok és a korai házasságok vonatkozásában.

Az Ajánlás szerint a családon belüli erőszak minden formáját bűncselekménnyé kell minősíteni. Felül kell vizsgálni a szankciórendszert, és szükség esetén fel kell emelni a büntetési tételkeret felső határát. Meg kell akadályozni, hogy a házasságtörés mentséget jelentsen a családon belüli erőszakra.

Az államoknak olyan intézkedéseket kell meghozniuk, amelyek:

1. Lehetővé teszik a rendőrség számára a személy tartózkodási helyére való belépést, az elkövető őrizetbe vételét.
2. Lehetővé teszik a bíróság számára az áldozatok védelmére vonatkozó ideiglenes intézkedések meghozatalát, amelyek megtiltják az áldozattal közvetve vagy közvetlenül történő kapcsolatfelvételt, megközelítést, vagy meghatározott helyeken való tartózkodást, belépést.
3. Kötelező eljárási protokollt alakítanak ki, így a rendőrség és a szociális, egészségügyi szolgálatok ugyanazon eljárás szerint járhatnak el.
4. Áldozatvédő szolgálatokat alapítanak, amelyeknek célja az áldozatokkal való kapcsolatfelvétel.
5. Zavartalan együttműködést biztosítanak az érintett intézmények között, így lehetővé téve minden jogi és gyakorlati intézkedés megtételét megfelelő időhatáron belül.
6. Büntetendővé nyilvánítják az elkövetővel szemben alkalmazott hatósági intézkedések megszegését.

4.3.3. Lanzarote-i Egyezmény

Magyarország a 2015. évi XCII. törvénnyel hirdette ki a 2010-ben aláírt Lanzarote-i Egyezményt, amely a gyermekek védelméről, szexuális kizsákmányolása és szexuális bántalmazása, zaklatása ellen szól. A Preambulum kimondja, hogy minden gyermeknek joga van *védelmi intézkedésekhez, amelyeket a családja, a társadalom és az állam garantál. A gyermekek egészségére, pszichoszociális fejlődésére káros hatással van a gyermekprostitúció, a gyermekpornográfia, a szexuális zaklatás, ennek ellenére mind nemzeti, mint nemzetközi szinten jelentős mértékben fordulnak elő.*

Az Egyezmény célként fogalmazza meg, hogy meg kell előzni, és le kell küzdeni a gyermekek szexuális kizsákmányolását, szexuális zakla-

tását, az áldozatoknak pedig jogvédelemben kell részesülnie. A célok eléréséhez nemzeti és nemzetközi együttműködés szükséges, amelynek elősegítésére is vállalkozik az Egyezmény. A tudatosság növelése érdekében olyan jogalkotási és más intézkedések megtétele szükséges, amelyek azon személyek ismereteinek bővítését célozzák meg, akik rendszeresen kapcsolatban állnak gyermekekkel, ilyen területnek minősül például az oktatás, az egészségügy, az igazságszolgáltatás. A gyermekekkel kapcsolatba kerülő személyek oktatása mellett a gyermekek ismereteinek bővítése is elengedhetetlen. A tudatosság növelésének másik eszköze a figyelemfelhívó kampányok, programok szervezése, amelyek tájékoztató jelleggel szólnak a gyermekek szexuális kizsákmányolásának, szexuális zaklatásának jelenségéről és a prevenciók lehetőségekről.

Az Egyezmény megelőzés eszközei mellett az áldozatok segítségét is hangsúlyozza. Az áldozatokat, azok közeli hozzátartozóit és gondozásukért felelős személyeket a kellő támogatásban kell részesíteni, segélyvonalakat kell fenntartani, pszichoszociális felépülésükre is gondot kell fordítani. Az Egyezmény ezeken felül intervenció programokra, büntető anyagi jogra, szankciókra, nyomozásra, büntető eljárásra vonatkozóan is tartalmaz rendelkezéseket.

4.3.4. Az Európai Parlament és a Tanács 2011/99/EU irányelve (2011. december 13.) az Európai Védelmi Határozatról

Tizenkét állam, köztük Magyarország kezdeményezésére elfogadták a 2011/99/EU Irányelvet, amelyet 2015. január 11-ig kellett az államoknak saját jogrendjükbe beépíteni.

A 2011/99/EU irányelv célja, az élet, testi épség, szabadság, nemi integritás elleni bűncselekmények áldozatainak védelme. A védett személy jogai minden tagállamban elismerésben és támogatásban részesülnek. Az irányelv hangsúlyozza, hogy a cél nem csak a nemi erőszak áldozatainak, hanem valamennyi áldozatnak a védelme. Az irányelv a büntetőügyekben elfogadott védelmi intézkedésekre irányadó, így polgári ügyekben vagy tanúvédelemre nem alkalmazható.

A nők elleni erőszakkal kapcsolatban kiemeli, hogy 'A nők elleni erőszak felszámolásáról szóló, 2009. november 26-i európai parlamenti

állásfoglalás' alapján javítani szükséges az erőszak valamennyi formája ellen küzdő nemzeti jogszabályokat és politikákat. Az erőszakot kiváltó okokkal szembeni fellépés is lényeges a nőkkel szembeni erőszak kapcsán.

4.3.5. Az Isztambuli Egyezmény - 2011

Az Európa Tanács Egyezménye, mely a nők elleni és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról szól. Célja a nők elleni erőszak megelőzése és leküzdése, az áldozatok védelme, a családon, a házasságon belüli erőszak megakadályozása. 2011. május 11-én, Isztambulban nyitották meg az egyezményhez való csatlakozás lehetőségét. Majd 40 ország írta alá a konvenciót, köztük van Magyarország is (2014. március 14-én). 2012. március 12-én Törökország ratifikálta először, majd sorra követte pl.: Albánia, Ausztria, Dánia, Franciaország, Olaszország, Svédország, Szerbia.

Az egyezmény által megszabott legfontosabb feladatok:

- a) *megelőzés*
 - azoknak a nemi szerepeknek, sztereotípiáknak a megváltoztatása, amelyek a nők elleni erőszakot elfogadhatóvá teszik
 - az áldozatokkal foglalkozó szakemberek képzése
 - együttműködés a civil szervezetekkel, a médiával és a magán-szektorokkal
- b) *védelem*
 - gondoskodni kell arról, hogy a középpontban az áldozatok szükségletei és biztonsága álljon
 - szakosított támogató szolgálatok létrehozása (orvosi, pszichológiai, jogi segítségnyújtás)
- c) *megfelelő szabályozás*
 - gondoskodni kell arról, hogy a nők elleni erőszakot bűncselekménnyé nyilvánítsák és megfelelően büntessék
 - gondoskodni kell arról, hogy az áldozatok a bírósági eljárások során kiemelt védelmet kaphassanak
 - cél, hogy a rendvédelmi szervek azonnal és megfelelően reagáljanak a segélyhívásokra

d) *monitorozás*

- különleges monitorozó mechanizmus kiépítése az egyezmény végrehajtásának biztosítására: egy szakértői csoport felügyeli az egyezmény előírásainak betartását, ezzel garantálva a hosszú távú eredményességet

Az egyezmény a 'négy P-n' alapul: Prevention (megelőzés), Protection and support of victims (az áldozatok védelme és támogatása), Prosecution of offenders (az elkövetőkkel szembeni büntetőeljárás) és Integrated Policies (integrált irányelvek). Az egyezmény azt az egyértelmű üzenetet közvetíti, hogy a nők elleni és a családon belüli erőszak – akár házasságban élnek a felek, akár nem – nem magánügy, sőt súlyosabb büntetést kell kiszabni az elkövetőre akkor, ha az áldozat élettárs, házastárs vagy családtag.⁶¹

Az Európa Tanács Bizottságának tanulmánya szerint Magyarország még nem áll készen arra, hogy átültesse az egyezményben foglaltakat a saját jogalkalmazásába, mivel elmaradásait teljesítenie kell.⁶² Az egyezményhez csatlakozó államoknak vállalniuk kell, hogy kialakítanak egy olyan jogszabályi struktúrát, amely hatékonyan alkalmazható a gyakorlatban is. Ehhez szükség van megfelelő források biztosítására is. Magyarországon jogszabályi módosításokra lenne szükség a ratifikáláshoz, illetve intervenció programra is szükségük lenne az elkövetőknek. Az állami fellépés mellett a társadalmi hozzáálláson is változtatni kell, így az összehangolás eredményeképpen hatékonyabb lehetne a rendszer.⁶³

A Bizottság sürgeti Magyarországot, hogy tegye büntetendővé a nők elleni erőszak különböző formáit, módosítsa a távoltartásra vonatkozó szabályozást, valamint hosszabbítsa meg a távoltartás időtartamát. Növelje az állami finanszírozású menhelyek számát és kapacitását, biztosítsa ezek földrajzi eloszlását. Továbbá, hogy erősítse az együttműködést a civil szervezetekkel, növelje az anyagi támogatásokat. Biztosítson kötelező képzéseket a jogászok számára, és a lehető leghamarabb ratifikálja az

61 PATENT Jogvédő Egyesület: *Párkapcsolati erőszak jogklinika*. Budapest, 2015. 80-81.

62 TÓTH Adrien: Nők elleni erőszak. *Info Jegyzet*. 2015/35. 3.

63 SZEIBERT Orsolya: Magánügy helyett közügy: a családon belüli erőszakkal szembeni fellépés határozott iránya Európában. *Családi jog*, 2015/2. 2.

Isztambuli Egyezményt, mely megoldás lehetne a családon belüli erőszak visszaszorítására.⁶⁴

Az Isztambuli Egyezmény egyes fejezetei⁶⁵

Az egyezmény *I. fejezete* tartalmazza a célokat. Idetartozik a nőkkel szembeni erőszak és kapcsolati erőszak megelőzése, üldözése, megszüntetése, szakpolitikák és intézkedések megtervezése. Felhívja a figyelmet arra, hogy a családon belüli erőszak nem magánügy, változtatni kell az emberek gondolkodásán, preferálja az állami szervek és a civil szervezetek hatékony együttműködését.

Az egyezmény, annak biztosítása érdekében, hogy a részes felek hatékonyan végrehajtsák rendelkezéseit, különleges ellenőrző rendszer létrehozását írja elő az egyes államokban.

Az egyezmény békeidőben és fegyveres konfliktus idején is kifejezetten alkalmazandó. Noha kötelező erejű kötelezettségeket csak a nők vonatkozásában ír elő, rendelkezéseinek alkalmazására ösztönöz a kapcsolati erőszak minden áldozata esetében, így a kapcsolati erőszak áldozatává váló férfiak és a fiúk esetében is.

A nők alatt a 18 évesnél fiatalabb lányokat is érti az egyezmény.

II. fejezet szól a nem kormányzati szervezetek és a civil társadalom együttműködéséről, átfogó és koordinált szakpolitika létrehozásáról, az ehhez szükséges pénzügyi források biztosításáról, illetve a rendszeres kutatás és adatgyűjtés szükségességéről.

A *III. fejezet* a megelőzésről szól. Összhangban az egyezmény céljaival, a részes feleknek komplex megközelítést kell alkalmazniuk. Az oktatási rendszernek tartalmaznia kell a nemek közötti egyenlőség és az erőszak témaköreit, és amely az erőszakmentesség és a nemek közötti egyenlőség előmozdítását az informális tanulás, a sport, a kultúra, a szabadidő és a média fórumaira is kiterjeszti.

64 http://www.oszsz.hu/_userfiles/ENSZ-CEDAW-Zaro-Eszrevetelek-Magyarorszag-2013-2.pdf 6-7. (2016. október 18.)

65 Európai Bizottság: *A TANÁCS HATÁROZATA az Európa Tanács a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló egyezményének az Európai Unió nevében történő megkötéséről*, Brüsszel, 2016. 1-7.

A ratifikáló államoknak biztosítaniuk kell az áldozatokkal és az elkövetőkkel foglalkozó szakemberek számára a megfelelő képzést. Az elkövetők számára biztosítandó támogatási és kezelési programok létrehozására irányuló intézkedések bevezetésére is szükség van.

A IV. fejezet általános alapelveket tartalmaz:

1. a tájékoztatás jellegére,
2. a támogatási szolgálatokra,
3. az erőszak áldozatainak védelmére,
4. és a tanúk védelmére vonatkozóakat.

Az államoknak bizonyos intézkedéseket kell bevezetniük/tenniük:

1. az általános támogatási szolgálatok igénybevételének lehetősége: például a jogi és pszichológiai tanácsadások és szakszolgálatok (menedékhelyek, az állandóan elérhető, ingyenes telefonos segélyvonalak, a szexuális erőszak áldozatainak nyújtott specifikus orvosi és igazságügyi támogatás, gyermekkorú tanúk szükségleteinek figyelembevétele),
2. ösztönözni kell az erőszakos cselekmények elkövetésének szemtanúit és az olyan személyeket is, akik ismernek erőszakos elkövetőket, vagy olyan személyeket, akikről feltételezhető, hogy ilyen vagy hasonló jellegű bűncselekmények terveznek elkövetni, hogy jelentsék ezt be a hatóságoknak,
3. meg kell teremteni a szükséges feltételeket annak érdekében, hogy a szakembereknek az őket terhelő általános titoktartási kötelezettség megsértése nélkül lehetőségük legyen az erőszakos cselekmények bejelentésére.

Az V. fejezet tartalmazza az anyagi jogi rendelkezéseket, és meghatározza az egyezményt aláíró és ratifikáló államok számára, hogy mely cselekményeket kell büntethetővé nyilvánítaniuk. Ide sorolható a fenyegetés vagy kényszer alkalmazásával elkövetett pszichikai erőszak, fizikai erőszak, fenyegető zaklatás, szexuális erőszak, szexuális zaklatás, erőszakos közösülés, kényszerházasság, női nemi szervek megcsönkítése, kényszersterilizálás, és a kényszerabortusz is.

Az egyezmény kötelezi a részes feleket, hogy az előbb felsorolt bűncselekményekhez nyújtott bűnsegély, azok elkövetésére való felbujtás, azok kísérleti szakba juttatása, valamint más személy e bűncselekmények elkövetésére való rábírásának büntetőjogi üldözésére, és arányos és kellő visszatartó erővel bíró szankciók létrehozására.

Az egyezmény megköveteli a felektől, hogy a fent meghatározott bűncselekmények áldozatai részére a kellő mértékű polgári jogi jogorvoslatok és az elkövetőtől származó kártérítés mellett megfelelő állami járulékos kártérítést is biztosítsanak, de nem írhatnak elő kötelező érvényű vitarendezési eljárásokat.

Az erőszakos cselekmények előfordulását kiemeltként kell kezelni a szülői felügyeleti joggal, láthatással, és a gyermek biztonságával kapcsolatos jogi eljárásokban.

VI. fejezet a nyomozás során és a bírósági eljárás szakaszában irányadó eljárásjogi szabályokkal és védelmi intézkedésekkel foglalkozik.

Az államoknak:

1. biztosítaniuk kell, hogy a bűnüldöző hatóságok azonnali védelmet nyújtsanak az áldozatok számára,
2. különleges figyelmet kell fordítani az elkövetők lőfegyverekhez való hozzáférésére,
3. a részes felek jogrendszerében biztosítania kell az azonnali eltávolítást vagy távoltartást elrendelő, vagy védelmi határozatok lehetőségét,
4. a legsúlyosabb bűncselekmények üldözése főszabály szerint nem tehető függővé az áldozat bejelentés- vagy panasztételétől,
5. az elévülésre vonatkozó szabályokat oly módon kell kialakítani, hogy a legsúlyosabb bűncselekmények esetében az áldozat nagykorúvá válását követően lehetőség legyen az eljárások hatékony kezdeményezésére,
6. biztosítaniuk kell a jogi segítségnyújtáshoz való jogot.

Az egyezmény ebben a fejezetben példálózó jelleggel tartalmazza a sértettek jogai és érkei védelmében teendő intézkedéseket. Ide értve a nyomozás és a bírósági eljárás bármely szakaszában tanúként fellépő sértettek szükségleteit is. Ez magában foglalja például azokat az intézkedéseket, amelyek célja a sértettek megvédelme a megfélemlítéstől és az

ismételt áldozattá válástól, az áldozat és az elkövető közötti kapcsolat lehetőleg maximális elkerülése és a sértettek korai tájékoztatása az elkövetők szökéséről vagy szabadlábra helyezéséről. Kiemelendő elvárás a felektől, hogy a gyermekkorú sértettek és tanúk különleges szükségleteit fokozottan figyelembe kell venni az eljárás során.

A *VII. fejezet* a migráns nőknek és a női menedékkérőknek a nemi alapú erőszakkal szembeni különös mértékű kiszolgáltatottságával foglalkozik. Önálló tartózkodási státuszt biztosít az erőszak áldozatává váló migráns nők számára. A részes feleknek menekültügyi eljárásokat kell bevezetniük, és e részben írja le az egyezmény, hogy tiszteletben kell tartani a nők elleni erőszak áldozatai vonatkozásában a *visszaküldés tilalmának* elvét.

A *VIII. fejezet* a részes felek közötti nemzetközi együttműködés biztosításával foglalkozik. A feleknek kötelességük együttműködni az egyezmény végrehajtásában. Amikor egy személy az erőszak közvetlen veszélyének van kitéve, a részes feleknek értesíteniük kell az érintett államokat annak érdekében, hogy azok védelmi intézkedéseket tehessenek.

A jelen fejezet írja elő azon kötelezettséget is, amely szerint a személyes adatok feldolgozását az Európa Tanácsnak a személyes adatok gépi feldolgozása során az egyének védelméről szóló egyezményével összhangban kell végezni.

A *IX. fejezet* olyan ellenőrző rendszer létrehozásáról szól, melynek feladata, annak kontrollálása, hogy a részes államok az egyezményben foglaltakat hogyan hajtják végre. E független szakértői csoport (*GREVIO*) magasan képzett szakértőkből áll.

A *X. fejezet* leszögezi, hogy a ratifikáló országok szabadon köthetnek egyéb nemzetközi megállapodásokat az egyezmény hatálya alá tartozó tárgykörökben annak érdekében, hogy kiegészítsék vagy megerősítsék az egyezmény rendelkezéseit.

A *XI. fejezet* szól az egyezmény módosítására irányuló eljárásról. Módosítás esetén konzultálni kell azokkal a részes felekkel, amelyek az Európa Tanácsnak nem tagjai.

A *XII. fejezet* tartalmazza a záró rendelkezést. Kiemelendő, hogy az egyezmény rendelkezései nem sértheti a belső jog és a kötelező erejű nemzetközi jogi eszközök kedvezőbb rendelkezéseit.

Az egyezmény elfogadása után született meg az Európa Tanács nemek egyenlőségével foglalkozó bizottságának egy tanulmánya, amely azt állapította meg, hogy hazánkban a törvény nem garantálja, hogy az ügyész a családon belüli erőszak minden formája esetén büntetőeljárást indítson. A tanulmány állítása szerint a magyar rendőrök nem kapnak rendszeres szakmai képzést arra vonatkozóan, hogyan lépjenek fel a nők elleni erőszakkal szemben, milyen módon akadályozzák meg azt. Magyarország az egyetlen olyan uniós tagállam, melyben még nem működik a témára specializálódott, szakértők által vezetett intervenciós program, mely az elkövetőkkel foglalkozna.⁶⁶

Az Európa Tanács Kézikönyve foglalkozik a nők elleni családon belüli erőszak felszámolásával.

Több területre kiterjedően igyekeztek a felmerülő költségeket megbecsülni, így többek közt az egészségügy, a rendőrség, az igazságszolgáltatás, gyermekvédelem terén is. A kutatások eredményeként megállapítható, hogy a családon belüli erőszak női áldozatainak egy főre eső éves költsége átlagosan 40 euró körül van.

Az Európa Tanács összes tagállamában pedig legalább 33 milliárd eurót költenek a családon belüli erőszak kezelésére.⁶⁷

4.3.6. Építsük Európát a gyermekekért a gyermekekkel – Európa Tanácsi stratégia⁶⁸

Az Európa Tanács hároméves programjának célkitűzése, hogy Európa minden országában megvalósuljon a gyermekek jogainak tiszteletben tartása. A stratégia figyelembe vette az eddig elért eredményeket, emellett az egyes kormányok igényeit és nemzetközi közösség kihívásait is. A stratégia a kormányokkal, a parlamenti képviselőkkel, a kulcsfontosságú

66 Az Országgyűlés határozata - Az Isztambuli Egyezmény elfogadásáról (H/2390)

67 Nők és a Férfiak Esélyegyenlőségével foglalkozó Bizottság Titkársága Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése: *Kézikönyv parlamenti képviselőknek Parlamentek összefogása a nők ellen a családon belül elkövetett erőszak felszámolásáért* <http://docplayer.hu/843544-Kezikonyv-parlamenti-kepviseloknek-parlamentek-osszefogasa-a-nok-ellen-a-csaladon-belul-elkovetett-eroszak-felszamolasaert.html> 11., (2016. október 29.)

68 Building a Europe for and with children Strategy for 2012-2015 CM (2011)

nemzetközi szervezetekkel, a civil társadalom képviselőivel történő széles körű konzultáció eredményeként született meg. Feladatának tekinti, hogy a meglévő, gyermekeket érintő jogi normák hatékony végrehajtását elősegítse. Ennek érdekében a tagállamok részére szakpolitikai iránymutatást és támogatást kíván nyújtani. A program középpontjában négy stratégiai célkitűzést találunk: egyrészt előmozdítani a gyermekbarát szolgáltatásokat és rendszereket, másrészt a gyermek elleni erőszak minden formájának felszámolását, harmadrészt a veszélyeztetett helyzetben lévő gyermekek jogainak biztosítását, negyedrészt támogatni a gyermekek részvételét, bevonását az őket érintő ügyekben.

A már elért eredményekhez tartozik például az, hogy a korábbi programok a tagállamokban jelentős jogszabályi és politikai változásokat idéztek elő a gyermekek jogait érintően, emellett megnövekedett a gyermekek információhoz való hozzáférése, valamint javult az együttműködés a nemzetközi partnerekkel.⁶⁹

A megoldandó feladatok között van például a megelőzés, ugyanis országos szintű megelőzési politikához nincs kellő mennyiségű intézkedés, nincs megfelelő képzés a szakemberek részére, hiányzik a gyermekek tudatosságának növelése, a döntéshozók nem tulajdonítanak kellő jelentőséget annak, hogy a szükséges adatokat átfogó módon összegyűjtsék.

Európában a gyermekek milliói szorulnak védelemre, hiszen továbbra is a nemi erőszak, a kizsákmányolás, az elhanyagolás, a kirekesztés és a diszkrimináció áldozatai. Az erőszaknak továbbra is van olyan formája (például a testi fenyegetés), amely jogilag és a társadalom által is elfogadott és alkalmazott.

A felajánlott, vagy rendelkezésre álló szolgáltatások gyakran nem fedik a gyermekek és családjaik igényeit, egyesek számára korlátozott a hozzáférés az oktatáshoz, az egészségügyi ellátáshoz, a szociális védelemhez.

A Stratégia szerint a gyermekek részvételi jogát továbbra sem tartják tiszteletben, ritkán veszik figyelembe a gyermekek véleményét a köz- és magánéletben egyaránt.

69 Ld. ehhez DOMOKOS Andrea – CSERVÁK Csaba: A büntetőjogi és politikai felelősség keveredése, avagy a büntetőjogi felelősség diszfunkcionális alkotmányjogi felülbírázata. Jogelméleti szemle, 2017/1. 36-48.

1. stratégiai cél: Gyermekbarát szolgáltatások és rendszerek előmozdítása

A gyermekek is arról számoltak be, hogy gyakran nem tudják hova fordulhatnak segítségért, emellett kifogásolták azt is, hogy számos esetben nem kapnak megfelelő tájékoztatást sem.

A gyermekbarát szolgáltatások és rendszerek tiszteletben tartják a gyermekek jogait, megbízhatóságot nyújtanak különösen azon gyermekek részére, akik kiszolgáltatott helyzetben vannak. A gyermekbarát igazságszolgáltatás elvét figyelembe véve a program támogatást kíván nyújtani a tagországok szabályainak felülvizsgálatához. Kiemeli, hogy a tagállamoknak segítenie kell a gyermekeket és a szüleiket, hogy jobban megértsék a gyermekek jogait az igazságszolgáltatásban.

Az igazságszolgáltatás mellett egyenlő hozzáférést kell biztosítani - minden jellegű megkülönböztetés nélkül - a gyermekek számára a minőségi egészségügyi szolgáltatásokhoz. A szociális szolgáltatások esetében is követni kell a gyermekbarát elvet, amelyek figyelembe veszik a gyermek korát, érettségét, és amely értékelni képes az egyedi körülményeket.

A gyermekek érdekeit a család tudja leghatékonyabban biztosítani, így a tagállamoknak támogatniuk kell, hogy a gyermek jogainak érvényesítésébe a szülőket is bevonják, és a gyermek olyan környezetben nőhessen fel, amely tiszteletben tartja jogait, és amely az erőszak minden formáját mellözi. A Stratégia ezeken túl az oktatás, a sport, a kultúra és egyéb szabadidős tevékenység fontosságát is kiemeli.

2. stratégiai cél: A gyermekekkel szembeni erőszak minden formájának felszámolása

Alapvetően fontos, hogy a gyermekeket és a fiatalokat megvédjük az erőszak minden formájától. A program kiemeli, hogy bár számos pozitív lépés született e körben, mégis szenvednek gyermekek az erőszak valamilyen formájától, akár otthonukban, az iskolában vagy bentlakásos intézményekben. Az Európa Tanács a felszámolás jegyében támogatja a gyermekek védelmét célzó integrált nemzeti stratégiák elfogadását és végrehajtását. Idetartoznak a megelőzést hangsúlyozó jogszabályi, poli-

tikai és intézményi reformok. A program a zéró tolerancia elvét hirdeti a gyermekeket érintő erőszakkal kapcsolatban. Különös figyelmet fordít a szexuális erőszakra, az emberkereskedelemre, a testi fenyegetésre, a nemi alapú és családon belüli erőszakra, valamint az iskolai erőszakra.

3. stratégiai cél: A veszélyeztetett helyzetben lévő gyermekek jogainak biztosítása

A Stratégia kiemelt jelentőséget tulajdonít a különlegesen sérülékeny gyermekek helyzetére, úgy, mint a fogyatékos gyermekekre, a fiatalokorú elkövetőkre, a migráns és a roma gyermekekre.

Az Európa Tanács elköteleződését fejezi ki a veszélyeztetett helyzetben lévő gyermekek megkülönböztetésének felszámolása mellett, ennek érdekében együttműködik az UNICEF-fel, az Európai Unióval és a civil társadalommal is. A fiatalokorú elkövetőkkel kapcsolatban felhívja a figyelmet a fogva tartás alternatíváira, a jogi támogatásra és képviselőre.

A migráns gyermekek körében – beleértve a menedékkérő, menekült, kísérő nélküli, belső menekült és hontalan gyermeket is - hangsúlyozza a védelmük javítását, a gyermekbarát igazságszolgáltatás elveinek figyelembe vételét. A roma származású gyermekek jogaira is figyel, esetükben el kell kerülni a diszkriminációt és szegregációt, és minél nagyobb részben kell őket az oktatásba bevonni.

4. stratégiai cél: A gyermekek részvételének előmozdítása

Minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy meghallgassák, és az őt érintő ügyekben figyelembe vegyék véleményét. Komolyan venni a gyermek meghallgatásához való jogát, különös hangsúlyt fektetve a kiszolgáltatott helyzetben lévő gyermekek részvételi jogára. A program fontosnak tartja az emberi jogok és a gyermekek jogainak oktatását. A Stratégia álláspontja szerint részvételi jogukat a média világában is érvényesíthetik, de nem tarja mellőzhetőnek az online önvédelmet és a megelőzést.

5. Magyarországi kutatások, hazai szabályozás

Magyarországon a nőmozgalmak kezdetei a 18. század végére tehetőek, a reformkorban jöttek létre az első gyermekjóléti intézmények. Az első nőmozgalmak a nők érdekvédelmével, a nők felsőoktatásának elősegítésével és választójoguk biztosításával foglalkoztak. 1945 után minden munkakörben lehetővé vált a nők munkavállalása. Az alkotmány 1949-ben rögzítette a nők egyenjogúságát, minden polgári és politikai, valamint gazdasági, szociális és kulturális jog tekintetében, ez azonban csak a papíron valósult meg.

Az első női bűnözéssel foglalkozó monográfia, 1978-ban jelent meg, Raskó Gabriella a nők által elkövetett emberöléseket vizsgálta. Konklúziója, hogy ezeknek a bűncselekményeknek a férfiak provokatív áldozatai, a nőket pedig válságbűnözőnek nevezi.

1979-ben fogadták el „*A nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról*” szóló egyezményt, amelyet 1980-ban a Magyar Népköztársaság kihirdetett. A nőmozgalmak a rendszerváltás óta felerősödtek, legtöbbször a nők saját teste feletti önrendelkezési joga, a nők elleni erőszak, a családon belüli bántalmazás, az abortusztörvény, a nők nemük miatti diszkriminálása kapcsán hallatták hangjukat.⁷⁰

1997 volt az első év, ami a családon belüli erőszak elleni küzdelem szempontjából kiemelkedő. Ebben az évben fogadta el az Országgyűlés a Gyermekvédelmi törvényt⁷¹, módosította a Büntető törvénykönyvet⁷², amelynek következtében az erőszakos közönség bűntethetővé vált egymással házastársi életközösségben álló áldozat és elkövető esetén is, a Kormány pedig a 2174/1997. számú határozatában⁷³ jogalkotási kötelezettséget vállalt a családon belüli erőszak törvényi szintű szabályozására.⁷⁴

70 http://mult-kor.hu/20081126_hatvaneves_a_noi_egyenjogusag_torvenye (2016. október 20.)

71 A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

72 A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény

73 2174/1997. (VI. 26.) Kormányhatározat a Nők IV. Világkonferenciáján elfogadott Nyilatkozatban megfogalmazott feladatok magyarországi megvalósítását szolgáló cselekvési programról

74 VIRÁG György 2005. 61.

A családon belüli erőszak áldozatává váló gyermeknek a bántalmazással sérülő alapvető jogait a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, azaz a gyermekvédelmi törvény tartalmazza. A törvény célja, hogy megállapítsa azokat az alapvető szabályokat, amelyek szerint az állam, a helyi önkormányzatok és a gyermekek védelmét ellátó természetes és jogi személyek meghatározott ellátásokkal és intézkedésekkel segítséget nyújtsanak a gyermekek törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez, a szülői köteleességek teljesítéséhez, illetve gondoskodjanak a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzéséről és megszüntetéséről, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásáról, valamint a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatal felnőttek társadalmi beilleszkedéséről.

A törvény elsőbbséget ad a gyermek családban történő nevelkedésének, célul tűzi ki a veszélyeztetettségének megelőzését és megszüntetését, illetőleg a családjából kikerült gyermek helyettesítő védelmét, korához és szükségleteihez igazodó gondozását hivatott biztosítani.

Azt is leírja a törvény a bevezető rendelkezések között, hogy melyek azok a szervek, amelyeknek kötelességük a gyermek védelme és mindenekfelett figyelembe kell venniük a fiatalok érdekeit. A II. fejezet a gyermekek jogairól és kötelességeiről szól. Például a gyermeknek joga van a testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, egészséges felnevelkedését és jólétét biztosító saját családi környezetében történő nevelkedéshez, illetve joga van emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással – fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal –, az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez. A gyermek nem vethető alá kínzásnak, testi fenyegetésnek és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetésnek, illetve bánásmódnak. Joguk van ahhoz, hogy a védelmük érdekében eljáró szakemberek – különösen a gyermek bántalmazásának felismerése és megszüntetése érdekében – egységes elvek és módszertan alkalmazásával járjanak el. Lényeges, hogy a gyermeki jogok védelme minden olyan természetes és jogi személy kötelessége, aki a gyermek nevelésével, oktatásával, ellátásával, törvényes képviselőnek biztosításával, ügyeinek intézésével foglalkozik.

A gyermekvédelmi gyám feladata többek között, hogy képviselje a gyermeket, annak érdekét, elősegítse jogainak gyakorlását, próbálja

megismerni a gyermek véleményét és közvetítse azt az ellátást nyújtó szolgáltató, intézmény, illetve a gyermek ügyeivel foglalkozó hatóságok felé.

A gyermekjogi képviselő segíti a gyermeket a jogai védelmében, érvenyesítésében, ha szükséges, megfogalmazza a gyermek panaszát, segíti a gyermeket az állapotának megfelelő ellátáshoz való hozzájutásban, ha a gyámhatóság kirendeli, akkor képviseli a gyermeket a nevelési felügyelettel kapcsolatos eljárásban.

A jogszabály foglalkozik a szülők jogaival és kötelezettségeivel is. A szülő többek között jogosult és köteles arra, hogy gyermekét családban gondozza, nevelje és a gyermeke testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételeket – különösen a lakhatást, étkezést, ruházattal való ellátást –, valamint az oktatásához és az egészségügyi ellátásához való hozzájutást biztosítsa.

1999-ben jelent meg Tóth Olga munkája *Erőszak a családban* címmel, mely az első olyan empirikus, szociológiai vizsgálat, mely bemutatja a nők és a gyermekek elleni fizikai erőszakot.⁷⁵

A tanulmány főbb megállapításai a következők voltak:⁷⁶

1. A társadalomban széles körben elfogadott „nevelési eszköz” volt a gyermekek fizikai bántalmazása. A megkérdezettek háromnegyede szerint a szülőnek joga volt megpofozni gyerekeit, ha az megérdemli.
2. A gyerekek szexuális zaklatása a megkérdezettek szerint gyakori Magyarországon. A megkérdezettek 8%-ával fordult elő gyerekkorában, hogy egy felnőtt szexuálisan közeledett felé.
3. A házasságon belüli szexuális erőszak olyan téma, amiről kevés szó esik nyilvánosan, sem a családon belül, sem a baráti körben nem esik szó erről, továbbá a média sem foglalkozik ezzel a témával.
4. A házasságon belüli nemi erőszak áldozatainak csupán 13% jelentette fel az elkövetőt. A rendőrséghez fordulók közül minden negyedik elutasítással, minden hatodik durvasággal találkozott. A rendőrség az esetek mindössze kétharmadában tudott az áldozatnak segítséget nyújtani.
5. A válások számát növeli a férj által elkövetett fizikai és szexuális abúzus.

75 VIRÁG György 2005. 44-45.

76 <http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a396.pdf> (Tóth Olga: *Erőszak a családban*) 36-39.

- Az elváltak igen magas aránya gondolja azt, hogy a házastársak közötti veszekedésnek gyakran oka a nemi élet hiánya.
6. A megkérdezettek 88%-a gondolja azt, hogy a család magánügye a bántalmazás.
 7. A megkérdezettek 20%-nak volt olyan édesapja, aki megverte a megkérdezett édesanyját.
 8. Összefüggés látható a gyerekkori és a felnőttkori fenyegetettség között, hiszen a gyerekkorban fenyegetett légkörben felnövekvők kétszer akkora eséllyel kerültek felnőtt korukban is hasonló helyzetbe, mint a nem fenyegetett légkörben felnövekvők.
 9. A megkérdezettek 65%-a gondolja azt, hogy a szégyenérzet, míg a megkérdezettek 33 %-a véli azt, hogy a félelem tartja vissza a megvert áldozatokat attól, hogy segítséget kérjenek a hatóságoktól, a barátoktól, a családtagoktól. Ez az adat arra enged következtetni, hogy a társadalom többsége szerint az áldozat szégyene az, hogy kiszolgáltatott helyzetbe került.

A 34/2002-es BM. utasítás⁷⁷ a családon belüli erőszak áldozatainak védelmében alkalmazott intézkedések hatékonyságának növeléséhez szükséges feladatokat tartalmazta.

2003-ban az országos rendőrfőkapitány kiadta a 13/2003. számú ORFK intézkedést⁷⁸ a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével összefüggő rendőri feladatok végrehajtásáról. Ez a dokumentum összefoglalta a családon belüli erőszakkal kapcsolatos intézkedéseket, leírta

77 34/2002. (BK.24.) BM utasítás

78 13/2003- számú ORFK intézkedés családon belüli erőszak fogalma: „az egy háztartásban élő személyek, illetőleg a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (továbbiakban: Btk.) 137. § 6. pontjában meghatározott hozzátartozók, a volt házastársak, illetve volt élettársak, továbbá a gyermekvédelmi intézményben nevelkedő kiskorúak között megalósuló, vagy őket a felsorolt személyek cselekménye által érintő alábbi bűncselekmények...”

„valamint a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. Törvényben (a továbbiakban: Sztv.) foglalt következő szabálysértések...”

„Családon belüli erőszaknak kell tekinteni a fenti jogsértésekkel összefüggésben elkövetett hamis tanúzásra felhívást (Btk. 242. §.), illetve hatósági eljárás akadályozását (Btk. 242/A. §.) is.”

azokat a bűncselekményeket és szabálysértéseket, amiket a házastársak, élettársak, illetve hozzátartozók sérelmére követnek el, illetve a rendőri feladatokat is meghatározta. A törvényes rend helyreállítása érdekében a rendőr köteles volt a helyszínen megjelenni, a bizonyítékokat rögzíteni és pártatlanul intézkedni, még akkor is, ha az magánlakásban zajlott. Ettől kezdve a rendőrségnek soron kívül kell kezelni a családon belüli erőszakot, méghozzá áldozatközpontú módon.⁷⁹ Ez a változás lehetővé tette, hogy megváltozzon a rendőrség azon hozzáállása, hogy „amíg vér nem folyik, addig nem tesznek semmit”.⁸⁰ Az intézkedésnek köszönhetően pozitív irányba mozdult az intézkedő rendőrök felkészültsége és hozzáállása.

2003-ban jelent meg a 45/2003. (IV.16.) Országgyűlési határozat, melyben az Országgyűlés felszólítja a kormányt, hogy egy nemzeti stratégiát dolgozzon ki a családon belüli erőszak kezelésére. Majd az 115/2003. (X.28) országgyűlési határozat mellékletének 7.3 fejezete foglalkozik a családon belüli erőszak társadalmi szintű problémájának kérdéskörével.⁸¹

A 45/2003. (IV.16.) Országgyűlési határozat visszavonására a 30/2015 (VII.7.) Országgyűlési határozat kihirdetésével került sor, amely a kapcsolati erőszak elleni hatékony fellépést elősegítő nemzeti stratégiai célokat határoz meg. Az Országgyűlési határozat határozottan elutasítja a kapcsolati erőszak valamennyi formáját, elköteleződését fejezi ki a felszámolás ügye mellett. A kapcsolati erőszakot olyan bűncselekménynek tekinti, amely komolyan fenyegetettséget jelent a házasságra, a családra és gyermekekre nézve, kiemeli, hogy a gyermekek akkor is áldozatok, ha a kapcsolati erőszak valamely formájának szemtanúi. Annak ellenére, hogy a legtöbb esetben a nők és a gyermekek a sértettek, nem kizárt, hogy férfiak is áldozattá válhassanak. A hatékony fellépés egyik jelentős eszköze a kormányzati szervek, a kormányzat és a nem kormányzati szervezetek közötti kölcsönös és előremutató együttműködés, így a továbbiakban is szükségeszerű az együttműködés folytatása.

79 DOMOKOS Andrea: A „távoltartás” bevezetése a magyar jogba. In: Imre M. – Lamm V. – Máthé G. (szerk): *Közjogi tanulmányok Lőrincz Lajos 70. születésnapja tiszteletére*, Budapest, Aula, 2006. 90.

80 BALOGH Lídia – MATOLCSI Andrea: Vélemények a családon belüli erőszak elleni állami fellépés lehetőségeiről, *Rendészeti szemle*, 2009/12. 85.

81 VIRÁG György 2005. 118.

Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy a hatékonyabb fellépés érdekében tegyen eleget intézkedési kötelezettségének a következő nemzeti stratégiai célok figyelembe vétele mellett:

1. pénzügyi és humán kapacitások biztosítása a mindenkori költségvetési lehetőségekhez mérten
2. kormányzati és nem kormányzati szereplők együttműködése a hatékony fellépés keretében
3. nagyobb hangsúly fektetése a prevencióra, melynek célja a fiatalok áldozattá és elkövetővé válásának megakadályozása
4. áldozatok védelmének, támogatásának, krízis- és erőszakkal fenyegetett helyzetből való eredményes és fenntartható kilépésének biztosítása, az áldozatok speciális helyzete szerint
5. krízisközpontok, félutas kiléptető házak számának biztosítása, a szükségletekre és a megfelelő földrajzi elosztásra figyelemmel
6. olyan szolgáltatások biztosítása, amelyek célja, hogy megelőzzék a kapcsolati problémák erőszakhoz vezetését
7. a lelki ellenálló képesség, megküzdési módok erősítése, fejlesztése és az olyan szolgáltatások biztosítása, amelyek az életvezetési készségek, képességek elsajátítását célozzák meg
8. szakemberek képzésének folyamatos biztosítása, különösen a gyermekvédelmi jelzőrendszerbe tartozó szakemberek esetében
9. bírósági vagy hatósági eljárásokban a kapcsolati erőszak áldoztáinak speciális igényeinek figyelembe vétele
10. tudatosságnövelés, a társadalom minden tagjának részvétele a kapcsolati erőszak elleni küzdelemben
11. az igénybe vehető segítségnyújtási lehetőségekkel kapcsolatos társadalmi ismeretek bővítése
12. az intézkedések kutatásokon, felméréseken, adatgyűjtéseken alapulása

2003-ban az Igazságügyi Minisztérium, 2004-ben pedig a Gyermekek, ifjúsági és Sport Minisztérium kampányt szervezett a családon belüli erőszak ellen. A Belügyminisztérium az Esélyegyenlőségi Kormányhivatallal együttműködve indított kampányt. A mozgalmak célja a figyelemfelhívás, a különböző intézmények segítésének módjáról való tájékoztatás volt.

2004-ben a kormány, osztrák mintára kidolgozta a T/9837. számú, a családon belüli erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvényjavaslatot.⁸² Az ideiglenes távoltartó határozat közigazgatási jellegű, és a bántalmazó legalább öt, meghosszabbítás esetén maximum húsz napra köteles elhagyni a bántalmazottal közösen használt lakást, jogcímtől függetlenül.⁸³ A polgári és büntetőeljárás során meghozott határozat a bíróság hatáskörébe tartozik.

A következő jelentős lépés a 32/2007. (OT 26.) ORFK utasítás⁸⁴ volt, mely a 2003-as ORFK-intézkedést váltotta fel és 2008. január 1-től lett hatályos. A rendőrkapitányságok kötelességévé vált, hogy családon belüli erőszak esetén vegyék fel a kapcsolatot az illetékes családvédelmi és gyámügyi hatóságokon kívül az illetékes civil szervezetekkel is.

Magyarországon 2012. január 1-jén lépett hatályba az Alaptörvény, amely biztosítja az állam által védett és garantált emberi jogokat, melyek a családon belüli erőszak áldozatait is megilletik.

A II. és III. cikkben szerepel az élethez, emberi méltósághoz való jog, illetve a kínzás, kegyetlen, embertelen és megalázó elbánás tilalma. A XV. cikk 3. bekezdése szól a nők és a férfiak egyenjogúságáról, a XVI. cikk tartalmazza a gyermekek jogait.

2014 márciusában változás történt a családjogi szabályok tekintetében, hisz a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1959. évi IV. törvény helyébe a 2013. évi V. törvény, az új Polgári Törvénykönyv lépett, és most már ennek a törvénynek a negyedik könyvében találjuk meg a családjogi szabályokat.

Az új Családjogi Könyv erőteljesen igyekszik védeni a gyermekek érdekeit, jogait, többek között azért, hogy biztosítva legyen a családi környezetben való felnevelkedésük. Mind az élettársi viszony megszűnése utáni rendezésnél, mind a bontójog terén, mind pedig a szülő-gyermek kapcsolatnál a legfontosabb a gyermekek érdeke.

82 T/9837. számú törvényjavaslat a családon belüli erőszak miatt alkalmazható távoltartásról

83 KEMÉNY Gábor: A családon belüli erőszak elleni hatékonyabb fellépésről, de lege ferenda. *Belügyi szemle* 2005/9. 46.

84 32/2007. (OT 26.) ORFK utasítás a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására

A Polgári Törvénykönyv nevesíti a személyhez fűződő jogokat, amely sérelme alatt különösen az egyenlő bánásmód követelményének megsértését, a személyes szabadság jogellenes korlátozását, a testi épség, az egészség, valamint a becsület és az emberi méltóság megsértését kell érteni.⁸⁵

A Ptk. negyedik könyv rögzíti, hogy a törvény védi a családot és a házasságot, a családi jogviszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben részesülnek, a gyermeknek joga van ahhoz, hogy saját családjában nevelkedjék.

A XII. cím szól a szülői felügyeletről, amely a kiskorú gyermek neve meghatározásának, gondozásának, nevelésének, tartózkodási helye meghatározásának, vagyona kezelésének, törvényes képviselőjének jogát és kötelességét, a gyámnevezésnek és a gyámságból való kizárásnak a jogát foglalja magában. Ebben ír arról, hogy a szülők joga és kötelezettsége, hogy a gyermeket gondozzák, a gyermek megélhetéséhez és felneveléséhez szükséges feltételeket biztosítsák, illetve jogosultak a gyermek nevelésének módját megválasztani.

A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődése érdekében a szülőknek együtt kell működniük, a szülői felügyelet gyakorlása során jogaik és kötelezettségeik egyenlők. A házastársak egyenjogúságának elve szerint, egyik házastársnak sincs hatalma a másik fél felett. Ez az elv szenved csorbát a családon belüli erőszak esetében, hiszen ilyen esetben a bántalmazó és a bántalmazott nem egyenrangúak.⁸⁶

Az új Ptk. előtérbe helyezi válás esetén a közös szülői felügyeletet, amit sokan elleneznek, mert az a véleményük, hogy ez megvalósíthatatlan. Mások szerint ugyanakkor a közös szülői felügyelet kiszámítható és a gyermek szoros kapcsolatban maradhat mindkét szülőjével. Egyes esetekben mindez a szülők jóakarátán múlik.⁸⁷ Amennyiben egy élettársi kapcsolat, egy házasság az erőszak miatt ér véget, a jogalkalmazásnak kell segítséget nyújtania a gyengébb fél számára.

85 A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:43. §

86 KÖRÖS András (szerk.): *Az új Ptk. magyarázata III/IV.* Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2013. 29.

87 www.ugyvedvilag.hu/rovatok/szakma/az-uj-ptk-eloterbe-helyezi-a-kozos-szuloi-felugyelmet/# (2016. augusztus 29.)

2016-ban az Országgyűlés módosította a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 130/A. szakaszát. Az alábbi bekezdéssel egészült ki a rendelkezés: „egyéb jelzés hiányában is súlyos veszélyeztető oknak minősül, ha a gyermeket gondozó szülő, más törvényes képviselő megtagadja az együttműködést az egészségügyi alapellátást nyújtó szolgáltatóval - háziorvossal, házi gyermekorvossal, védőnővel -, illetve a gyermek gondozása tekintetében a bölcsődei ellátást nyújtó szolgáltatóval, intézménnyel és a köznevelési intézménnyel”.⁸⁸ Erre tekintettel már nem lehet visszautasítani a védőnői látogatást. Abban az esetben, ha a védőnő a bántalmazás jeleit látja a gyermekeken vagy az anyán, akkor azonnal jelzést ad a megfelelő hatóságnak. A módosítás célja elsősorban a segítségnyújtás, a gyermekek, a családok védelme volt.

5.1. A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia családon belüli erőszakra vonatkozó intézkedései

A Stratégia az általános kriminálpolitikai célok egyikeként mondja ki a megfelelő védelem biztosítását a családok és egyének számára. Az intézkedések alapján lehetőség nyílik arra, hogy csökkenjen az áldozattá válás veszélye, emellett az áldozattá vált személyek segítése is megjelenik.⁸⁹

A büntető igazságszolgáltatás nem elég önmagában a problémák kezelésére, az önállósult bűnmegelőzési politikával és áldozatpolitikával kiegészítve a kriminálpolitika hatékonyabb megoldást jelent. Célba veszi a bűnelkövetés minden aspektusát: elkövetőt, áldozatot, bűncselekményi szituációt.⁹⁰

A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia tekintettel van a szakpolitikákra, amelyekkel a bűnmegelőzésnek közös kapcsolódási pontjai vannak, így a gyermekvédelemre vagy családon belüli erőszak elleni fellépésre is.⁹¹

A Stratégia beavatkozási területei a gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzésével kapcsolatos célok, a településbiztonság fokozása érdeké-

88 A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

89 1744/2013. (X.17.) Korm. határozat 2.1. pontja

90 1744/2013. (X.17.) Korm. határozat 2.2. pontja

91 1744/2013. (X.17.) Korm. határozat 2.3. pontja

ben megvalósított célok, áldozattá válás megelőzésével és az áldozatok segítségével kapcsolatos célok és a bűnismétlés megelőzéséhez szükséges célok elérésére fókuszál, valamint az idősek védelmére, segítésére is kitér.⁹²

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló 115/2003. (X.28.) OGY határozat (TBNS) volt az első bűnmegelőzési stratégia, amelynek öt prioritása: a gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzése, az áldozattá válás megelőzése, a városi bűnözés csökkentése, a családon belüli erőszak csökkentése és a bűnismétlés megelőzése voltak. Egy 2005-ben induló modellprojekt jelentette az alapjait a családon belüli erőszak megelőzésében az áldozatok intézményes védelmét szolgáló szervezetnek. Eredményeként létrejött az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT), amely a nap 24 órájában ingyenesen hívható. Emellett létrejött Budapesten és hét régióban regionális kríziskezelő hálózat, illetve működik országos ellátási körzettel a titkos menedékház. Ezekon túlmenően bevezetésre került a távoltartás jogintézménye is.⁹³

Az ENSZ Gazdasági és Szociális Bizottságának a hatékony bűnmegelőzés támogatásáról szóló határozata alapján olyan stratégiákat és intézkedéseket foglal magában a bűnmegelőzés, amelynek célja a bűnözés kialakulása kockázatának, illetve a társadalom és egyénekre ható káros hatásainak csökkentése. Kiemelten foglalkozik a gyermekekre, családokra és fiatalokra vonatkozó kérdésekkel. Számos egyezmény és ajánlás került kidolgozásra a nők elleni és kapcsolati erőszak megelőzésére, a gyermekek szexuális kizsákmányolása, emberkereskedelem megelőzésére tekintettel. Az Európa Tanács végez felmérést, hogy ezen egyezmények milyen módon valósulnak meg, hogyan lehetne hatékonyabbá tenni őket, milyen változtatásokat kellene alkalmazni az egyezményben foglaltakra vonatkozóan és a tagállamok tekintetében.⁹⁴

A hazai bűnügyi statisztika adatainak megállapításai között találjuk, többek között, hogy lassú és folyamatos növekedés tapasztalható az erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények mutatóiban; Az erőszakos bűncselekmények áldozatai egyre inkább az idősebb korosztályba tarto-

92 1744/2013. (X.17.) Korm. határozat 2.4. pontja

93 1744/2013. (X.17.) Korm. határozat 4.1. pontja

94 1744/2013. (X.17.) Korm. határozat 4.3. pontja

zók, nők és gyermekek; a nők sértetté válásának sajátossága a kirekesztett társadalmi csoportba tartozás, tehát a társadalmi-gazdasági szempontból kedvezőtlen helyzetben lévők, állami gondozottak. A házasság, család, ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények számában ugrásszerű a növekedés 2003-at követően, ami többek között köszönhető az 1997-ben hatályba lépett tiltott pornográf felvétel készítése, 2002-ben tiltott pornográf felvétellel visszaélésre történő módosítása egyre gyakoribbá válásának. A jogsértések száma 2009-2012. közötti évekre a regisztrált bűncselekményeken belüli aránya körülbelül 1,5 %.⁹⁵

Az erőszakos bűncselekmények száma 2004-2005-ben és 2008-ban emelkedett, a hat éves átlagtól való eltérésük pozitív irányú (5,8%, 3,8%, 4%). Legalacsonyabb szám 2007-re tehető, ekkor 7,1%-kal volt az átlag alatt. 2003-hoz nézve 2012-ben 4,8%-kal regisztráltak több esetet. A személy elleni erőszakos bűncselekmények száma 2009-ben volt a legalacsonyabb, 2010-ben jelentős emelkedés tapasztalható (35,8%-os), azt követően stagnálás jellemző, majd enyhe mérséklődés következett. 2012-ben a négy éves átlagtól való eltérés 6% volt. Az erőszakos és garázda jellegű bűncselekményeknél a sértettek korcsoportonkénti megoszlásában a gyermekkorú sértettek számának aránya 4,8-9,8 % között, fiatalkorú sértetteké 8,9-11,2% között változott. Az időskorú sértettek számának aránya 2009-ben 7,8 % volt, 2012-re 9,1%-ra változott. A sértetti körben legveszélyeztetettebbnek tekinthető, és a tendenciákat figyelembe véve kiemelt figyelmet a gyermek- és időskorú sértettek érdemelnek. Az erőszakos és garázda jellegű bűncselekményeknél a gyermekkorú sértettekben belül 2003. évtől 888-ról 2008-ban 2.100-ra (136,5%-kal, több mint duplájára) nőtt a férfiak száma, a női sértettek száma pedig azonos időszakban 398-ról 771-re (93,7%-kal) emelkedett. A személy elleni bűncselekményeknél ez a változás a férfiaknál 35,6%-os, a nőknél 104,2%-os volt.⁹⁶

A bűnelkövetők számának vizsgálata kapcsán elmondható, hogy a 2003-2008. éveket tekintve 2005-ig emelkedő, azt követően csökkenő tendencia jellemzi a bűnelkövetők számának alakulását. 2010-ben re-

95 1744/2013. (X.17.) Korm. határozat 5.3. pontja

96 1744/2013. (X.17.) Korm. határozat 5.4.3. pontja

gisztrálták a legtöbb bűnelkövetőt 112.508 fő személyében, 2012-ben 93.976 volt ez a szám.⁹⁷

A gyermek-és fiatalkorú sértettek a legvédtelenebb áldozatok. 2012-ben a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények száma 7.727 volt, az összes korcsoporthoz tartozó sértettek 2,8 %-a. 2012-ben az előző évhez mért csökkenés 12,6% volt (8.838-ról 7.227-re). 2008. évtől 2012. évre a bűncselekmények száma 31,7%-kal emelkedett (5.868-ról 7.727-re), így számuk 13,5%-kal az öt éves átlag (6.806) felett volt.

Legmagasabb számban testi sértést követtek el sérelmükre, 2012-ben 1854 alkalommal könnyű testi sértést, 258 alkalommal súlyos testi sértést. A sérelmükre elkövetett emberölések száma 2012-ben 17-ről 21-re emelkedett, mely megegyezést mutat az öt éves átlaggal (21,2). A második leggyakrabban elkövetett bűncselekmény a kiskorú veszélyeztetése, 2008-2012 között változó tendenciát mutat.

A fiatalkorúak sérelmére elkövetett személy elleni erőszakos bűncselekmények számában 2010-ben 34,6%-os (3.026-ról 4.073-ra) emelkedés tapasztalható 2009-hez viszonyítva. 2012-ben a bűncselekmények száma 3,9%-kal csökken (3.917-ről 3.765-re), de így is a négyéves átlag felett van (3.695).

A nők aránya a sértettek között lényegesen és stabilan eltér népesség belüli arányuktól, illetve vannak olyan bűncselekmények, melyek sértettei szinte kizárólag közülük kerülnek ki. Az áldozattá válás veszélyének különösen a kirekesztett társadalmi csoportokba tartozók vannak kitéve, vagyis a társadalmi-gazdasági szempontból kedvezőtlen helyzetben lévők, például romák, illetve azok a lányok, akik állami gondoskodásban nőttek fel. 2012. évben a női sértettek sérelmére elkövetett bűncselekmények száma 112.981 volt, mely az összes sértett 41,5%-a. Számuk és arányuk az elmúlt öt évben egyenletesen emelkedett (77.276-ról 112.981), az időszaki átlagtól való eltérés 2012-ben már 18,3% volt. A női sértettek korcsoportonkénti megoszlása is változott, az arányában kiemelkedő felnőtt sértetteknél csökkenés (63,8%-ról 59,8%-ra), a gyermekkorú (2,7%-ról 3,1%-ra) és időskorú (21,8%-ról 24,1%-ra) sértetteknél emelkedés látható. A nők sérelmére elkövetett személy elleni erőszakos

97 1744/2013. (X.17.) Korm. határozat 5.4.5. pontja

bűncselekmények alakulása változó tendenciát mutat. Számuk 2009. évhez viszonyítva 2012-ben 60,6%-kal emelkedett (8.562-ről 13.754-re). A bűncselekmények közül a legmagasabb számban testi sértéseket követtek el nők sérelmére. 2012-ben 3.092 alkalommal könnyű testi sértést, illetve 1.735 alkalommal súlyos testi sértést regisztrált az eljáró hatóság. A könnyű testi sértések száma 2008. évtől meredeken emelkedő tendenciát mutat (1.923-ról 3.092-re, 60,8%-kal), 2012-ben az előző évhez képest 20,2%-kal (2.572-ről 3.092-re), az öt éves átlaghoz képest 26,6%-kal emelkedett. A súlyos testi sértések száma lényegében csökkent a vizsgált időszakban (2012-ről 1.735-re). Számuk 2010-ben volt a legmagasabb (2.144), 2012-ben 7,5%-os a mérséklődés az előző évihez (1.875-ről 1.735-re) és 11,1%-os az időszaki átlaghoz képest. A nemi erkölcs elleni bűncselekmények közül a szexuális erőszak (erőszakos közöszülés, szemérem elleni erőszak, megrontás), valamint a szemérem elleni erőszak is változó tendenciát mutat, nagyobb időtávban vizsgálva viszonylag állandó minimum és maximum értékek között.⁹⁸

A bűnmegelőzés szereplői közül kiemelendők:

1. *A nevelési-oktatási intézmények:* óvónők, tanárok, gyermekvédelmi felelősök, iskolaorvosok, védőnők, szociális munkások, iskolapszichológusok nem csak a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaiként, a nevelés, egészség-fejlesztés és megőrzés, a bűnmegelőzési információk közvetítői.
2. *A gyermekvédelmi intézményrendszer:* a gyermekjóléti szolgálatok a gyermekek érdekét védő speciális személyes szolgáltatást nyújtanak, amelynek célja a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének, a családban történő nevelésének elősegítése, a veszélyeztetettség megelőzése és a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése. A családok átmeneti otthonai, valamint a családok átmeneti otthona által működtetett krízisközpontok különleges szolgáltatást nyújtanak az életvezetési problémák vagy más szociális és családi krízis miatt otthontalanná vált, továbbá védelmet kereső szülőnek és gyermekének. A családsegítő szolgálatok a szociális vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre

98 1744/2013. (X.17.) Korm. határozat 5.4.6. pontja

szoruló személyek, családok számára az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából nyújtanak szolgáltatást.

3. *Az egészségügyi ellátórendszerek:* a védőnői szolgálat, a háziorvosok, a pszichológusok és pszichiáterek
4. *A büntető igazságszolgáltatás:* közvetett módon hat a bűnözést eredményező, összetett társadalmi, gazdasági folyamatokra.
5. *Az önkormányzatok:* Kezdeményező szerepük van a helyi jelzőrendszerek, a legkülönbözőbb együttműködési formák szervezésében, a helyi bűnmegelőzési programok koordinálásában, végrehajtásában, valamint folyamatos értékelésében.
6. *A büntetés-végrehajtási szervezet:* feladata az előzetes letartóztatás és a szabadságvesztés büntetések végrehajtása.
7. *A magyarországi egyházak és vallási közösségek:* a társadalom kiemelkedő fontosságú értékhordozó és közösségteremtő tényezői, amelyek hitéleti tevékenységük mellett nevelési, oktatási, felsőoktatási, egészségügyi, karitatív, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi, kulturális, környezetvédelmi, sport- és más tevékenységükkel, valamint a nemzeti tudat ápolásával is jelentős szerepet töltenek be az ország és a nemzet életében.
8. *A civil szervezetek:* a társadalmi kohézió fontos építőkövei. A bűnmegelőzés tekintetében számos szervezet rendelkezik az állami szereplőket meghaladó tudásbázissal, emellett kiterjedt kapcsolati tőkéjük, hitelességük komoly potenciált jelent. A civil szervezetek olyan társadalmi csoportokat és személyeket képesek megszólítani, amelyek sok esetben érdektelenek vagy ellenségesek az állami szereplőkkel szemben. Emellett fontos megemlíteni azon oktatási, képzési, áldozatsegítő szerepüket, amelyekkel a bűnmegelőzési tevékenységet tudják aktívan támogatni.
9. *A polgárőr egyesületek:* alapfeladatként a helyi közrend és közbiztonság védelmét, valamint a bűnmegelőzésben való közreműködés érdekében közterületi járőrszolgálatot, figyelőszolgálatot, a közúti baleset helyszínén, valamint bölcsőde, óvoda, általános és középiskola közvetlen közelében jelzőőri tevékenységet látnak el.

10. *A kulturális intézmények, civil szervezetek:* prevencióban, reintegrációban fontos szerepet töltenek.
11. *A sport szakszövetségek, sportegyesületek, sportiskolák és sportlétesítmények:* bűnmegelőzési szerepe egyre erősödik, amelyet a stratégia kifejezetten támogat.
12. *A gazdasági élet szereplői:* A gazdasági szféra tagjaiban tudatosítani kell, hogy a vagyonuk, alkalmazottaik és ügyfeleik biztonságának védelme anyagi és erkölcsi érdekük.
13. *A családok:* a szülők feladata a nevelés, a védelmi és önvédelmi funkciók kialakítása, a szociális kompetenciák fejlesztése, a probléma- és konfliktusmegoldó képességek kialakítása.
14. *Az egyén:* maga tehet a legtöbbet biztonsága érdekében.⁹⁹

A másodlagos viktimizáció elkerüléséhez szükséges intézkedések:

1. A szekunder viktimizáció elkerülését szolgáló szakmai protokollok megalkotása, a működés nyomon követése és monitoringja,
2. a szekunder viktimizáció elkerülését szolgáló módszerek alap- és továbbképzések részévé tétele,
3. sértettek, tanúk számára információs pultok biztosítása.¹⁰⁰

Áldozatsegítő szolgáltatások szélesítésének intézkedései:

1. Hatékonyabb rendőrség által nyújtott tájékoztatás az áldozatsegítő szolgálat által biztosított támogatási lehetőségekről,
2. országossá kell tenni a civil önkéntes áldozatsegítői hálózatot, az áldozatsegítő szolgálatoknál szociális munkásokat kell alkalmazni,
3. a pszichológiai segítségnyújtáshoz való hozzáférés lehetőségének országossá tétele,
4. az állami kárenyhítés rendszerének felülvizsgálata,
5. 24 órás telefonos diszpécser szolgálat fenntartása és országossá tétele,
6. krízisellátás bevezetésének vizsgálata,
7. áldozatpolitikai célok megjelenítése a médiában.¹⁰¹

99 1744/2013. (X.17.) Korm. határozat 7. pontja

100 1744/2013. (X.17.) Korm. határozat 8.3.2. pontja

101 1744/2013. (X.17.) Korm. határozat 8.3.3. pontja

5.2. *A gyermekek védelme, gyermekbarát igazságszolgáltatás Magyarországon*

Sajátos területe a másodlagos viktimizáció elleni küzdelemnek a gyermek áldozatok fokozott védelme. A nemzetközi dokumentumok együtt tárgyalják a gyermekkori áldozatok és fiatalok elkövetők helyzetét. Ennek magyarázata az, hogy az elkövető fiatalok nemegyszer maguk is áldozatok. A gyermek- és fiatalok elkövetők nem egy esetben maguk is áldozatai valamely bűncselekménynek. Így például a kiskorú veszélyeztetése bűncselekménynek. Ennek két alaptényállása van. Az egyik esetben súlyos kötelezettségzegést valósítanak meg a kiskorúval szemben, amikor a legminimálisabb követelményeket sem biztosítják. Eredménye a testi fejlődés veszélyeztetése, súlyos, folyamatos bántalmazás, éheztetés, orvosi kezelés elmulasztása – lásd „fényevők”. Az értelmi fejlődés veszélyeztetése tipikus esete, amikor a szülő huzamosabb ideig nem járattja iskolába gyermekét. Az érzelmi fejlődés veszélyeztetése a „szavakkal verve” esete, amikor rendszeresen megalázza, lelkileg bántalmazza, pszichikai terror alatt tartja az elkövető a kiskorút. Az erkölcsi fejlődés veszélyeztetése például az az eset, amikor az apa a kiskorúak szeme előtt bántalmazza az anyát, fizikailag vagy pszichésen, ami olyan férfi-mintát ad a kiskorúaknak, amely szerint a nők fizikai bántalmazása, pszichés terror alatt tartása erkölcsileg elfogadott magatartás, az is ide tartozó kérdéskör, amikor az elkövetők szexuális tevékenységet folytatnak a kiskorúak szeme láttára, valamint a kiskorú jelenlétében megvalósított bűncselekmény. A másik esetben rábírás vagy felhívás bűncselekmény/szabálysértés elkövetésére, züllött életmód folytatására, felajánlás bűncselekmény elkövetéséhez.

„Az Európa Tanács fogalmazott meg ajánlásokat a fiatalok büntető igazságszolgáltatási rendszerére vonatkozóan. A (2008) 11. sz. MB ajánlás a fiatalok bűnelkövetőket érintő szankciókról és intézkedésekről, amelyet európai szabályokként is ismerünk, a legfontosabb alapelveket rögzíti a fiatalok bűnelkövetőkre vonatkozóan alkalmazható szankciók és intézkedések esetén. Az ajánlás szerint a jogkövetkezmények megállapításánál a fiatal mindenekfelett álló érdekét és az arányosság elvét kell elsősorban szem előtt tartani.”¹⁰² A gyermekek védelmének rendszerében a gyermekvédelmi

102 http://unicef.mito.hu/c/document_library/get_file?p_1_id=13301&noSuchEntry-

gondoskodás keretében az alábbi hatósági intézkedések állnak rendelkezésre: a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet fennállásának megállapítása, a védelembe vétel, a családbafogadás, az ideiglenes hatályú elhelyezés, a nevelésbe vétel, a nevelési felügyelet elrendelése, az utógondozás elrendelése, az utógondozói ellátás elrendelése, a megelőző pártfogás elrendelése.

A gyermekbarát igazságszolgáltatás „olyan igazságszolgáltatási rendszert jelent, amely garantálja, tiszteletben tartja, és hatékonyan érvényre juttatja valamennyi gyermeki jogot az elérhető legmagasabb színvonalon, az alábbiakban rögzített alapelvek szem előtt tartásával és a gyermek fejlettségének, érettségi fokának és az ügy körülményeinek figyelembe vételével. Így a gyermekbarát igazságszolgáltatás jellemzői, különösen az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés, a gyermek életkorának megfelelő, gyors, az emberi méltóságot tiszteletben tartó, a gyermeki jogokat elismerő és figyelembe vevő rendszer, melyben érvényre jut a gyermek joga az eljárásban való részvételre, az eljárás megértésére, a magán- és családi életének tiszteletben tartására és a méltóságára.”¹⁰³

Magyarország az alábbi nemzetközi dokumentumokhoz igazodva alakította ki az ún. gyermekbarát igazságszolgáltatást. A Pekingi Szabályok, a New Yorki Gyermekjogi Egyezmény, a Havannai Szabályok, a Rijádi Iránymutatások egyaránt alapul szolgáltak a gyermekbarát igazságszolgáltatás kidolgozásához. A 2010-es Európa Tanácsi Gyermekbarát igazságszolgáltatási irányelv részleteiben is meghatározta a speciális eljárást, ahol a gyermekek megfelelő tájékoztatást kapnak a jogaikról, illetve megfelelő védelmet biztosítanak nekik jogaik érvényesítéséhez.

„2012 a gyermekbarát igazságszolgáltatás éve volt Európában, ahogy arról a Gyermekjogi Ombudsmanok Európai Hálózata (ENOC) döntött 2011 szeptemberében, Varsóban az Éves Közgyűlésén. Ennek jegyében a 32/2011. (XI. 18.) KIM rendelet¹⁰⁴ a rendőrség nyomozó hatóságainál létesítendő

Redirect=viewFullContentURLString&fileEntryId=95786 (2016.október 30.)

103 http://unicef.mito.hu/c/document_library/get_file?p_l_id=13301&noSuchEntry-Redirect=viewFullContentURLString&fileEntryId=95786 (2016. október 30.)

104 E jogszabályt hatályon kívül helyezte – 2015. november 12. napjával – a 34/2015. (XI.10.) IM rendelet, mely a tizennegyedik életévét be nem töltött terhelt vagy más tanú, valamint a különleges bánásmódot igénylő sértett meghallgatására szolgáló rendőrségi helyiség kialakításáról és ellenőrzéséről szól

gyermekmeghallgató szobák kialakításáról határozott. Gyermekmeghallgató szobákat kell létesíteni, és csak ilyen, speciálisan kialakított meghallgató szobákban hallgathatók ki a 14 éven aluli gyermekek. 2014-ig minden megyeszékhelyen működő rendőrkapitányság köteles kialakítani ezeket. Alapvetően nem a jogi szabályozással van probléma, hanem a jogalkalmazással.¹⁰⁵ Gyurkó Szilvia szerint a gyermekek jogainak maradéktalan érvényesülését a jogalkalmazásban tapasztalható anomáliák gátolják, így hiányzik az egységes felkészültséget elősegítő képzés, oktatás, speciális felkészítés, amely lehetővé tenné, hogy a gyermekbarát igazságszolgáltatás feltételrendszerének teljes mértékben eleget tehesünk.¹⁰⁶

„A gyermekbarát működés követelménye nem csak az igazságszolgáltatás rendszerében kell, hogy érvényesüljön (polgári, büntető- és peren kívüli eljárásokban), hanem minden olyan eljárásban, amiben – bármilyen eljárási pozícióban vagy szerepben – gyermek szerepel. A büntetőeljárásban speciális rendelkezések védik a gyermekkorúakat, függetlenül eljárási pozíciójuktól. A gyermekjogi megközelítést érvényre kell juttatni, a gyermek legfőbb érdekét kell figyelembe venni. A gyermek kihallgatása során érvényesülnie kell a gyermek megfelelő tájékoztatáshoz való jogának, számára érthető (gyermekbarát) nyelven kell beszélni vele, az eljárásban gyermekbarát környezetet kell teremteni – gyermekek számára kialakított kihallgató-szoba játékokkal, gyermekbútorokkal és rejtett kamerákkal, mikrofonokkal. A gyermek tanúvallomását audiovizuálisan rögzíteni kell és fel kell használni a későbbiekben a többszöri vallomástétel elkerülésére. A gyermek kihallgatását erre képzett szakemberek végezzék, legyen szakmai protokoll a gyermekek meghallgatására.”¹⁰⁷

105 <https://gyermekjogikor.wordpress.com/2012/04/25/a-gyermekbarat-buntetoeljaras/> (2016. április 27.)

106 GYURKÓ Szilvia: *Gyermekbarát igazságszolgáltatás* http://www.okri.hu/images/stories/KT/KT_49_2012/007_gyurko.pdf (2016. november 12.)

107 <https://gyermekjogikor.wordpress.com/2012/04/25/a-gyermekbarat-buntetoeljaras/> (2016. április 27.)

5.3. Másodlagos viktimizáció – egy hazai jogeset tükrében¹⁰⁸

Cintiával vérszerinti apja 12 és 16 éves kora között több száz alkalommal közösült. E tényt anyja mindvégig tagadta. A megindult büntetőeljárásban ez az anya volt a fiatakorú sértett törvényes képviselője. Cintia apját, a vádlottat elsőfokon a bíróság felmentette. Ennek oka az volt, hogy a sértett az anyja nyomására nyilatkozatot írt alá arról, hogy az apa nem követte el a vádbeli bűncselekményeket. A sértett nyilatkozatát a vádlott akkori meghatalmazott védője szerkesztette. E nyilatkozatot közjegyző előtt a magáénak ismerte el. Cintia anyja, aki vele érdekellentétben állt - sértetti képviselőt hatalmazott meg és az ő jelenlétében nyújtotta be a nyilatkozatot. Az ítéletet hatályon kívül helyezte a másodfokú bíróság, a megismételt eljárásban a vádlott, az anya, a rokonság és a vádlott védője is egy emberként igyekeztek bebizonyítani a sértett szavahihetetlenségét, kóros hazudozó voltát. A vádlott védője ún. jellem-tanúként (character witness) lépett fel. Védői pozíciójával összeférhetetlen módon szerepelt a bíróság előtt, amikor is a családtagok mögé beállva hitet tett arról, hogy a vádlott „megnyerő, kedves, türelmes és mély érzésű ember”. Hasonlóképpen esett ki védői szerepköréből és tévedt a védői pozícióval összeférhetetlen területre akkor, amikor saját pszichológiai tanulmányaira hivatkozva pseudologica phantastica nevű kórképet diagnosztizált a sértetten. A magyar büntető eljárási jog szabályait ily módon arcul köpő ügyvéd további munkálkodása a vádlott védelme érdekében a szexuális erőszakot elszenvedett sértett befeketítése volt. A megismételt eljárásban elsőfokon 2011-ben a vádlottat bűnösnek mondták ki erőszakos közösülés büntette és megrontás büntette miatt. A másodfokú bíróság a 12 év fegyházbüntetést 10 évre enyhítette, egyebekben az elsőfokú ítéletet jóváhagyta.

Cintia, a sértett további viktimizációja:

1. Az anyja és az egész rokonság hazugsággal vádolta – tipikus victim-blaming

108 DOMOKOS Andrea: *A bűnözés és a büntető igazságszolgáltatás áldozatai* előadásából „Az új Büntetőeljárási Törvény legfontosabb rendelkezései” c konferencián 2016. június 28. Budapest, Református Zsinati Székház ülésterme

2. A bíróság hagyta, hogy a törvényes képviselői jogokat a sértettel érdekellentétben álló anya gyakorolja
3. Az anyja kényszerítette a terhelő vallomás visszavonására
4. A meghatalmazott védő a sértett nyilatkozatát megszerkesztette és a sértetti képviselőnek átadta. A sértetti képviselő ezt elfogadta.
5. Az alapeljárásban az elsőfokon eljáró bíró a kényszerrel megíratott sértetti nyilatkozatot fogadta el és a bűnöst felmentette.

A megismételt eljárásban az apja bűnösséget kimondó ítélete igazságot szolgáltatott neki – abban azonban ne reménykedjünk, hogy a többszörös viktimizálódás okozta sérüléseket valaha is kiheverheti.

6. A büntetőjog feladata a családon belüli erőszakra való reagálás során

A jogrendszerben a büntetőjog ultima ratio, szankciós zárkő (Szabó András szép szavával fogalmazva). Nem várható el tőle szociálpolitikai, oktatáspolitikai feladatok megoldása, akkor lép be, amikor a társadalmi eszközök, illetve más jogágak szankciói már nem elégségesek, nem képesek elérni a kívánt célt.

A családon belüli erőszak során elkövetett cselekmények esetében többek között emberölés, erős felindulásból elkövetett emberölés, testi sértés, tetteges becsületsértés, személyi szabadság megsértése, kényszerítés, gondozási kötelezettség elmulasztása, szexuális kényszerítés, szexuális erőszak, szexuális visszaélés, vérfertőzés, kiskorú veszélyeztetése miatt mondták ki bűnösnek az elkövetőket.

6.1. Zaklatás

2008. január elsejétől alkalmazható a zaklatás törvényi tényállása a magyar büntetőjogban. E különös részi törvényi tényállás a magánélet háborgatatlanságát védelmezi büntetőjogi eszközökkel. Abban az esetben rendeli büntetni a törvény, ha az elkövető abból a célból háborgatja, zaklatja az áldozatát, hogy őt megfélemlítse vagy a mindennapjaiba beavatkozzon.

A 2012. évi C. törvényben¹⁰⁹ az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények körében szerepel: aki abból a célból, hogy más megfélemlítsen, vagy más magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, őt rendszeresen vagy tartósan háborgatja.

A bűncselekmény sértettje bárki lehet, a minősített esetben azonban csak meghatározott személyek.¹¹⁰ Elkövetési magatartás lehet a háborgatás, a személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő bűncselekménnyel történő fenyegetés, vagy pedig ha az elkövető azt a látszatot törekszik kelteni, hogy a sértett vagy hozzátartozója életét, testi épségét vagy egészségét sértő vagy veszélyeztető esemény következik be. A bűncselekmény csak szándékosan, egyenes szándékkal követhető el és magánindítványra üldözendő.

A zaklatás minősített esete valósul meg, ha az elkövető a cselekményt a volt házastársa, volt bejegyzett élettársa vagy volt élettársa sérelmére követi el, illetve, ha a bűncselekményt az elkövető a nevelése, a felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy ellen követi el.

109 **Zaklatás**

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 222. § (1) Aki abból a célból, hogy más megfélemlítsen, vagy más magánéletébe, illetve mindennapi életvitelébe önkényesen beavatkozzon, őt rendszeresen vagy tartósan háborgatja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki félelemkeltés céljából

a) más vagy rá tekintettel hozzátartozóját személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekmény elkövetésével megfenyeget, vagy

b) azt a látszatot kelti, hogy más életét, testi épségét vagy egészségét sértő vagy közvetlenül veszélyeztető esemény következik be,

vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki a zaklatást

a) házastársa, volt házastársa, élettársa vagy volt élettársa sérelmére,

b) nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, illetve

c) hatalmi vagy befolyási helyzetével visszaélve

követi el, az (1) bekezdésben meghatározott esetben két évig, a (2) bekezdésben meghatározott esetben büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

110 Minősített esetben: házastárs, volt házastárs, élettárs, volt élettárs, nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése alatt álló személy, az elkövetővel hatalmi, befolyási helyzetben lévő

A zaklatás büntetőjogi fenyegetettségének bevezetésével a jogalkotó lényegében a súlyosabb jogsértéseket, a rendszeres vagy tartós háborgatást rendeli büntetni. Általános tapasztalat ugyanis, hogy a zaklató magatartása az idő múlásával általában egyre fenyegetőbb, durvább lesz, ami súlyos pszichés zavarokat okozhat, de adott esetben akár tulajdon vagy személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetéséhez is vezethet. A zaklatás szubszidiárius bűncselekmény. Megállapítására akkor kerülhet sor, ha az adott magatartás folytán egyben súlyosabb bűncselekmény nem valósult meg. Bűnhalmazat létesül, ha az elkövető egy cselekménnyel, a zaklatás, valamint más, nem súlyosabban büntetendő különös részi tényállást is megvalósít.

Az új Büntető Törvénykönyv, figyelembe véve a közösségi forrásokat, az egyes külföldi országokban érvényes jogszabályokat, a zaklatás három megnyilvánulási formáját különbözteti meg egymástól, amelyek közül az egyik azon eset, amikor kifejezetten megállapíthatóvá válik a személyes indíttatás. Az indokolás szerint e forma elkövetője jellemzően, de nem kizárólagosan férfi, aki hosszabb ideje, folyamatosan, vagy visszatérően valósítja meg a zaklatás tényállását a sértettel szemben.

A miniszteri indokolás megnevez egyes zaklató jellegű magatartásokat:

1. Ismétlődő, éjjel-nappali (akár névtelen) telefonhívások otthon és munkahelyen
2. Sértő, szidalmazó, fenyegető üzenetek e-mailben, SMS-ben, üzenetrögzítőn
3. Áldozat lakása, munkahelye előtti gyakori jelenlét
4. Nyilvános helyekre követés

A fenti zaklató jellegű magatartások az áldozat közeli hozzátartozóira, barátaira is kiterjedhetnek.

Az általános tapasztalatok azt mutatják, hogy a zaklató magatartása az idő múlásával arányosan egyre fenyegetőbbé, durvábbá válik, amely hosszabb távon pszichés zavarokat okozhat, vagy tulajdon esetleg személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetése is bekövetkezhet. A törvény a büntetőjogi védelmet egy korábbi időpontra előrehozza a célból, hogy a megnevezett káros hatásokat megelőzze, és például a testi épség, egészség,

vagyon elleni bűncselekmények mellett, szubszidiárius jelleggel a fellépés lehetőségét megteremti.¹¹¹

A törvény ezen indokolásából kitűnik, hogy immár ismert tény az előterjesztő és a törvényalkotó számára is a zaklatás folyamat jellege, illetve az, hogy a lelki terror után következik a tárgyak, háziállatok, majd a személyek elleni erőszak. A családon belüli erőszak esetében tipikus folyamatról van szó, amikor a lelki abúzus megelőzi a későbbi fizikai, gazdasági, szexuális bántalmazást.

A Legfőbb Ügyészség 2015-ös vizsgálati terve előírta a zaklatással kapcsolatos ügyészségi gyakorlat elemzését¹¹², amely három főügyészség, és ezek járási szintű ügyészség ügyeit érintette, összesen 121 büntetőügyet vontak vizsgálat alá. A vizsgált ügyek közül 20 esetben (a vizsgált ügyek 17%-a) történt fellebbezés, a többi ügyben elsőfokon jogerőre emelkedett az ítélet.

Amennyiben a magánindítványra jogosult a bűncselekmény elkövetőjének személyéről tudomást szerez, harminc napon belül terjesztheti elő magánindítványát az elkövető felelősségre vonásának céljából. Akkor azonban, amikor később szerez tudomást a zaklató személy kilétéről, a tudomásszerzéstől számítjuk a harmincnapos határidőt, ebben az esetben a magánindítvány kiterjeszhető azon részcselekményekre is, amelyek a magánindítványt megelőzőn történtek meg. Az előbbiekből az következik, hogy joghatályos az a magánindítvány is, amelyet ismeretlen tettes ellen nyújtanak be. A magánindítvánnyal kapcsolatban az ügyészségi összefoglaló kifejti, hogy a gyakorlatban rendszeresen tapasztalható, hogy a magánindítvány megtételét követően is folytatódik a terhelt zaklató magatartása. A tapasztalatok azt mutatják, hogy ezekben az esetekben a nyomozó hatóság már nem nyilatkoztatta a körben a sértetteket, hogy az újabb cselekmények tekintetében kívánna-e előterjeszteni magánindítványt. Ki kell emelnünk, hogy a magánindítvány csak megvalósult cselekményekre terjeszhető elő, így büntetőeljárás is a magánindítványban foglaltakra tekintettel folytatható le. Amennyiben tehát a magánindítvány előterjesztése után is folytatódik a jogellenes magatartás, akkor a

111 A 2012. évi C. törvény miniszteri indokolása

112 <http://ugyeszseg.hu/repository/mkudok7747.pdf> (2017. május 05.)

büntetőjogi igényt ismételten érvényesíteni kell, újabb magánindítvány előterjesztésével.¹¹³ A vizsgálati tapasztalok azonban azt mutatták, hogy mind az ügyészségi, mind a bírósági joggyakorlatban ritkán érvényesült ez a gyakorlat.

További nehézséget szokott okozni az eljárás során, hogy a sértett sok esetben nem tudja pontosan meghatározni, hogy a fenyegetések mikor, mióta hangzanak el. A gyakorlat szerint, ha pontosan nem megállapítható az elkövetés vagy elkövetések ideje, de a magánindítványt megelőző harminc napon belül bizonyítható, hogy történtek részcselekmények, akkor a bűnösség alapját kizárólag ezek képezhetik. Az ügyészségi összefoglalóban ismertetett jogeset szerint az ügyész utasítást adott, hogy a sértett jelölje meg az egyes részcselekmények elkövetési idejét. A sértett azonban pontos időpontokat nem tudott meghatározni, arról tudott nyilatkozni, hogy két éve heti rendszerességgel fenyegeti és bántalmazza a volt élettársa. A vádlott azzal fenyegetőzött, hogy megöli, elvágja a torkát, egy esetben a sértett nyakához szorított késsel fenyegetőzött. A sértett magánindítványát 2013. március 4-én terjesztette elő, de pontosan nem lehetett meghatározni jelen esetben sem az egyes részcselekmények pontos idejét, de az előterjesztést megelőző 30 napon belül is sor került hasonló magatartás tanúsítására. Az ügyész a vádirati tényállást akként módosította, hogy a vádlott a sértettet 2014. február 3-án, és ezt az időpontot követő egy hónapon belül fenyegette. Az ügydöntő határozat is csak ezt az időszakot vette fel és róta a terhelte terhére.

Jellemző eset, amikor az egyik fél a házassági vagy élettársi életközösség megszűnése után, indokkal próbál rendszeresen felvenni kapcsolatot a másik féllel, így például közös gyermekkel való kapcsolattartás, közös vagyonnal való rendelkezés okán. Bűncselekményekben az esetekben nem állapítható meg, hiszen az elkövető a törvényes jogainak gyakorlása, kötelezettségeinek teljesítése érdekében, és indokolt mértékben veszi fel a kapcsolatot. Mindezek ellenére az egyik járási ügyészség ügyében az elkövető büntetőjogilag felelősségre vonható volt, amiért a házasság felbontását követően egy év alatt közel 3000 alkalommal hívta telefonon a sértettet. A telefonos kapcsolatfelvételek egy része a gyermekkel való

113 BH 2014.169.

kapcsolattartásra szorítkozott, de az esetek más részében a sértett részére megalázó, gyalázkodó sms-eket küldött, amivel a sértett mindennapjaiba beavatkozott. Fontos megemlítenünk, hogy ha a sértett is hívást közöl a terhelt felé, az akár tévedésre is okot adhat, hiszen a terhelt hiheti, hogy ő is kezdeményezheti a kapcsolatfelvételt, ha a sértett is ugyanezt teszi, de mindazonáltal le kell szögeznünk, hogy nem minden esetben zárható ki a terhelt bűnössége ezekben az esetekben sem.

További jellemzőként említhető meg, hogy előfordul olyan eset is, amikor a zaklató magatartás nem kizárólag a sértett felé valósul meg, hanem közvetlen környezete, hozzátartozói is áldozatul esnek, melynek célja a sértett helyzetének további nehezítése. Ezeket az eseteket is a sértett sérelmére elkövetettnek tekintjük, mindaddig, amíg nem a közvetlen környezet, hozzátartozók mindennapi életvitelének nehezítése a cél, hanem a sértett zaklatása rajtuk keresztül.

A felderítéssel kapcsolatban ki kell emelnünk, hogy a telefonban megtalálható sms-eket dokumentálni kell, az e-mailek és a közösségi oldalakon történő levelezéssel egyetemben. A dokumentálás azért is lényeges, mert az üzenetek idejéből kikövetkeztethető a magánindítvány joghatályossága is. Mindemellett, ha rendőri intézkedés is történt, szükséges a rendőri jelentés beszerzése is, és a rendőrök kihallgatására is sor kerülhet. A jelentés követelményként nevezi meg, hogy az élettársi kapcsolat kritériumok vizsgálatára külön bizonyítást érdemes felvenni, hiszen ez a körülmény alapvetően a mentességi jog kérdését is érinti. Amennyiben a terhelt hozzátartozói viszonyban áll a sértettel, és ő a mentességi joga alapján nem tesz vallomást, az a terhelt felmentésére is okot adhat, amennyiben a rendelkezésre álló más bizonyítékok alapján nem megállapítható kétséget kizáróan a terhelt büntetőjogi felelőssége.¹¹⁴

6.2. *Kapcsolati erőszak*

A Büntető Törvénykönyv új tényállásként vezette be a kapcsolati erőszakot, melynek célja a családon belüli erőszak elleni hatékonyabb fellépés

114 <http://ugyeszseg.hu/repository/mkudok7747.pdf> (2017. május 05.)

biztosítása.¹¹⁵ Kiemelendő, hogy kizárólag az első bekezdés a magánindítványra büntetendő, a többi fordulat hivatalból üldözendő.

Kitiltásnak is helye van, ami a távoltartás helyébe lépő szankcióként is felfogható.

E tényállás alapja az együttélők egyenlősége, a mindenki számára biztosított emberi méltóság.

Passzív alany a hozzátartozó, a volt házastárs, a volt élettárs, a gondnok, a gondnokolt, a gyám és a gyámolt személy is.

A törvényi tényállásban megnevezett speciális alanyokon kívül a bűncselekmény megvalósulásához további feltétel meglétére is szükség van, ugyanis a sértett és az elkövető együttélése is tényállási elem. A bűncselekmény megállapításához elég, ha korábban együtt élt az elkövető és a sértett, nem szükséges az elkövetéskor is együtt élniük. Az együttélés bizonyítása a lakcímnnyilvántartóból és a tanúk vallomása alapján történhet a gyakorlatban. Mindezekeken felül feltétel a rendszeresen megvalósuló elkövetés is, hiszen e nélkül és a korábban említett tényállási elemek nélkül nem lenne indokolható az önálló tényállás bevezetése. A kialakult gyakorlat szerint rendszeresen valósul meg az elkövetés, ha az elkövetős

115 **Kapcsolati erőszak**

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 212/A. §(1) Aki gyermekének szülője, továbbá az elkövetéskor vagy korábban vele közös háztartásban vagy egy lakásban élő hozzátartozója, volt házastársa, volt élettársa, gondnoka, gondnokoltja, gyámja vagy gyámoltja sérelmére rendszeresen

a) az emberi méltóságot súlyosan sértő, megalázó és erőszakos magatartást tanúsít,
b) a közös gazdálkodás körébe vagy közös vagyoni tartozó anyagi javakat von el és ezzel a sértettet súlyos nélkülözésnek tesz ki,

ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott személy sérelmére rendszeresen követ el
a) a 164. § (2) bekezdése szerinti testi sértést vagy a 227. § (2) bekezdése szerinti becsületsértést, büntetett miatt három évig,

b) a 164. § (3) és (4) bekezdése szerinti testi sértést, a 194. § (1) bekezdése szerinti személyi szabadság megsértését vagy kényszerítést, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Kapcsolati erőszak elkövetőjével szemben kitiltásnak is helye van.

(4) Az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekmény csak magánindítványra büntetendő.

a magatartását legalább két rövid időközönként tanúsítja. A rendszeres elkövetésnek azonos sértett sérelmére kell megvalósulnia, amennyiben több sértetről van szó, és esetükben is fennáll a rendszeres elkövetés, akkor az halmazatot fog eredményezni.¹¹⁶

Garai Renáta szerint „különösen azért kényesek az ilyen jellegű cselekmények, mivel a terhelt és a sértett, illetve a közvetlen hozzátartozók - akik egyben a közvetlen tanúk - között érzelmi kapcsolat áll fenn, amely befolyásolja a bizonyítást és az eljárás egészét, ezért a családon, kapcsolaton belüli erőszakkal összefüggő ügyek speciális bizonyítást igényelnek. Jelentős probléma továbbá, hogy ezeknek a közvetlen tanúknak az eljárás során vallomás-megtagadási joguk van; a cselekmény elkövetését követően, általában az árteltek hatása alatt, az első indulatból vallomást tesznek, amit gyakran folytatólagos kihallgatásuk, vagy a tárgyalás során megtagadnak, nehezítve ezzel az ügyész munkáját.

Néhány főbb tényező, mely hatással van a bűncselekmény bizonyítására, ekként a vádemelés lehetőségére:

1. tudható látencia (rejtve maradt sokaság)
2. előítéletek a rendőrségeken és a bíróságokon
3. stigmatizáció (megbélyegzés)
4. feljelentés megtételének elmaradása, visszavonása
5. hiányos nyomozások (gyakran formálisak, az iratok használhatatlanok, alapvetően fontos tárgyi bizonyítékokat (pl. ruhadarabokat) nem foglalnak le, gyakran nem keresnek/kérdezik ki tanúkat (közvetlen vagy közvetett)
6. az áldozatok és a tanúk elégtelen tájékoztatása, védelme
7. kifejezetten erre irányuló szakképesítés, szakmai képzések hiánya
8. publikáció, nyilvánosság hiánya
9. gyermekvédelmi jelzőrendszer működése
10. a sértettek (különösen, ha kiskorúak) szavahihetőségének megkérdőjelezése
11. többnyire nincs semleges tanú,
12. a kisebbségi csoport tagjai kifejezetten hátrányos helyzetben vannak

116 VASKUTI András: Az új Btk. – 2012. évi C. törvény – módosulásai. <http://www.vaskuti.hu/hirek/uj%20Btk%20modosulasai.pdf> (2017. április 8.)

a családon belüli erőszak elleni védelemhez jutás tekintetében, a segítségkérés komoly nehézségeket jelent a közösségükön belül, hiszen a szegénység, a munkanélküliség és a társadalmi kizártság túl szerepet játszik az is, ahogyan mindennapi életüket meghatározza a közösségen belül uralkodó értékvilág (tényként leszögezhető, a roma származású gyermekek aránya a szakellátásban messze felülmúlja tényleges lakossági arányszámukat, a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülők közötti felülreprezentáltságukat) ¹¹⁷

13. elbogatellizálás, lebeszélés a feljelentés megtételéről¹¹⁸

A törvényalkotó további garanciát kívánt az új tényállás joggyakorlatban való helyes alkalmazására, ezért további intézkedések megtételét írta elő a kormány számára.

6.3. 2015-ös H/5048. számú országgyűlési határozati javaslat

A 2015-ös H/5048. számú országgyűlési határozati javaslat a kapcsolati erőszak elleni hatékony fellépést elősegítő nemzeti stratégiai célokat határoz meg. A javaslat kifejezi elköteleződését a kapcsolati erőszak valamennyi formájának felszámolása mellett, ezzel kijelentve, hogy a tárgyalt bűncselekmény nem tekinthető magánügynek. A kapcsolati erőszak ugyanis olyan bűncselekmény, amely komoly fenyegetettséget jelent a házasságra, a családra és a gyermekre. Emellett megállapítható, hogy aránytalanul érinti a nőket és gyermekeket, de nem zárja ki annak lehetőségét sem, hogy férfiak váljanak áldozattá.

117 Európai Roma Jogok Központja: Fenntartott érdektelenség, Roma gyermekek a magyar gyermekvédelmi rendszerben, 2007. december, ISBN 978-963-87747-1-2, A jelentés az Európai Bizottság, az ERRC fő támogatója az OSI (Nyílt Társadalom Intézet), a Nemzeti Civil Alapprogram és a Sigrid Rausing Trust támogatásával készült. Az Európai Roma Jogok Központja (ERRC) nemzetközi, közhasznú jogi szervezet, amely figyelemmel kíséri a romák emberi jogi helyzetét, és jogi védelmet nyújt ezen jogok megsértése esetén. Az ERRC harcol a romákkal szembeni előítéletek és hátrányos megkülönböztetés ellen és támogatja a velük szembeni egyenlő bánásmódot és tisztelget.

118 GARAI Renáta (Komárom-Esztergom megyei főügyészségi ügyészségi megbízott): *Láthatatlan tényállás? A kapcsolati erőszak anyagi-és eljárásjogi dilemmái.* A 2016. évi Kozma Sándor Tudományos Pályázaton III. díjat elnyert pályamű.

A javaslatban az Országgyűlés felkéri a kormányt, hogy tegyen intézkedéseket a hatékony fellépés érdekében. Ilyen intézkedések közé sorolhatjuk, hogy pénzügyi és humán kapacitásokat szükséges biztosítani a költségvetési lehetőségekhez mérten, az eredményesség fokozása érdekében a kormányzati és nem kormányzati szervek együttműködése kívánatos, kiemelten foglalkozni kell a prevencióval, biztosítani kell az áldozatok védelmét, támogatását. Ezekon felül krízisközpontok és félutas kiléptető házak számát a szükségletekhez mérten biztosítani kell, emellett olyan, az erőszak megelőzését célzó szolgáltatások nyújtása is szükséges, amelyek lehetőségek nyújtanak a lelki ellenálló képesség, a megküzdési módok erősítése, életvezetési készségek elsajátítására. Hangsúlyozza továbbá a szakemberek folyamatos képzését, a bírósági és hatósági eljárásokban az áldozatok speciális igényeinek figyelembevételét, a társadalom felvilágosításának fontosságát.¹¹⁹

Novák Katalin család-, ifjúság-, és nemzetközi ügyekért felelős államtitkár 2017. március 28-án jelentette be, hogy a Kormány az elkövetkező négy évben 1,16 milliárd forintot kíván fordítani az áldozatok számára igénybe vehető telefonszolgálat fejlesztésére, valamint a szakemberek képzésére. Első lépésben a gyakorlat összegyűjtésére kerül sor, ami alapján kerül kidolgozásra a szakmai protokoll. A tervek szerint a gyermekvédelmi jelzőrendszer 5000 tagját, 250 pedagógust, 250 önkéntest készítenek fel a megfelelő és hatékony fellépésre kapcsolati erőszak észlelése esetén. A projekt megvalósítása az érintett szakmai és civil szervezetekkel együtt történik majd meg. Az államtitkár az eddig megvalósított eredményeket is ismertette, elmondta, hogy a kapcsolati erőszak önálló tényállássá válása mellett 2016-ban másfélszeresére nőtt a krízisközpontok támogatása, kétszeresére a titkos menedékházaké, ezeken túl két új félutas házat és egy krízisközpontot is megnyitottak.¹²⁰

119 H/5048. számú országgyűlési határozati javaslat. <http://www.parlament.hu/irom40/05048/05048.pdf> (2017. április 07.)

120 <http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/csalad-es-ifjuszaguyert-felelos-allamtitkarsag/hirek/tobb-mint-egymilliard-forint-a-kapcsolati-eroszak-ellen-kuzdo-kriziskozpontokra> (2017. április 7.)

7. A távoltartás intézménye Magyarországon

Az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa Emberi Jogi Bizottsága - a családon belüli erőszak kezelésére vonatkozóan 1996-ban - ún. „jogalkotási modellt” vezetett be. Ennek szerves része az ún. „ideiglenes korlátozó végzés” és a „védelmi végzés”. Ezek a jogintézmények a bántalmazó távoltartását igyekeznek elérni, akár olyan módon is, hogy a családi otthon elhagyására is kötelezni lehessen.

7.1. A büntetőeljárás távoltartás

Az 1998. évi XIX. törvényben szabályozott távoltartást a büntetőeljárás során rendelik el. A kényszerintézkedés kiszabására a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény megalapozott gyanúja esetén van lehetőség, feltéve, hogy az előzetes letartóztatás elrendelése nem szükséges, mert a távoltartással elérni kívánt célok ezzel is biztosíthatóak.¹²¹ A 2006. évi

121 **Távoltartás**

138/A. § (1) A távoltartás a terhelt szabad mozgáshoz és a tartózkodási hely szabad megválasztásához való jogát korlátozza. A távoltartás hatálya alatt álló terhelt a bíróság határozatában megállapított szabályok szerint köteles

a) a meghatározott lakást elhagyni, és onnan a bíróság által meghatározott ideig távol maradni,

b) a meghatározott személytől, illetőleg e személy lakó- és munkahelyétől, az e személy által látogatott nevelési és nevelési-oktatási intézménytől, gyógykezelés céljából rendszeresen látogatott egészségügyi intézménytől, vallásgyakorlása során rendszeresen látogatott épülettől a bíróság által meghatározott ideig magát távol tartani,

c) tartózkodni attól, hogy a meghatározott személlyel közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe lépjen.

(2) Távoltartás a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény megalapozott gyanúja esetén - feltéve, hogy a távoltartással elérni kívánt célok ezzel biztosíthatók - akkor rendelhető el, ha a terhelt előzetes letartóztatásának elrendelése nem szükséges, de - különösen a bűncselekmény jellegére, a terheltnek az eljárás előtt és az eljárás során tanúsított magatartására, valamint a terhelt és a sértett viszonyára tekintettel - megalapozottan feltehető, hogy a lakókörnyezetben hagyása esetén

a) a sértett tanú befolyásolásával vagy megfélemlítésével megghiúsítaná, megnehezítené, vagy veszélyeztetné a bizonyítást, illetve

b) a megkísérelt vagy előkészített bűncselekményt véghezvinné, vagy a sértett sérelmére újabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményt követne el.

LI. törvénnyel megalkotott kényszerintézkedés sajnálatos módon nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

7.2. 2009. évi LXXII. törvény a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távollattartásról

Az Országgyűlés az élethez, testi épséghez és méltósághoz minden embert megillető alapvető emberi jogok védelmében, összhangban a nemzetközi egyezményekkel és az Alaptörvénnyel, a hozzátartozók közötti erőszak visszaszorítása érdekében megalkotta a 2009. évi LXXII. törvényt, mely a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távollattartásról szól. Nyilvánvalóvá vált, hogy a büntetőjogi távollattartás mellé szükségeltetik olyan intézmény bevezetése is, amely gyors és rugalmas és azonnali segítség adására alkalmas. Ez magyarázza a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távollattartásról szóló törvény megalkotását.

Az ideiglenes megelőző távollattartás, valamint a megelőző távollattartás átmenetileg korlátozza a bántalmazó tartózkodási szabadságát, a tartózkodási hely szabad megválasztásának jogát, szülői felügyeleti jogát, valamint gyermekével való kapcsolattartási jogát. Akivel szemben ideiglenes megelőző távollattartást, illetve megelőző távollattartást

(3) Ha a büntetőeljárásnak magánindítványra van helye, a távollattartás a magánindítvány előterjesztése előtt nem rendelhető el.

(4) A távollattartás elrendeléséről a bíróság határoz. A határozatban a bíróság előírhatja, hogy a terhelt meghatározott időközönként a távollattartás alapjául szolgáló büntetőeljárást folytató nyomozó hatóságnál jelentkezzen.

(5) A bíróság a határozatot megküldi a sértettnek. Az ügyésznek a távollattartás elrendeléséről szóló határozatot akkor is meg kell küldeni, ha a távollattartás elrendelését a sértett, a sértett törvényes képviselője vagy a terhelttel közös háztartásban élő kiskorú személy törvényes képviselője [138/B. § (2) bek. d)-f) pontja] indítványozta.

(6) A vádirat benyújtásáig a nyomozó hatóság vagy az ügyész, a vádirat benyújtását követően a bíróság a terhelt meghallgatása után haladéktalanul megteszi a 128. §-ban szabályozott intézkedéseket.

(7) Ha a bíróság a távollattartás elrendeléséről vagy módosításáról határoz, a határozatban az (1) bekezdés szerinti szabályokat úgy kell megállapítani, hogy azok ne tegyék lehetetlenné a terhelt azon jogainak gyakorlását, amely jogokat a sértett vonatkozásában az (1) bekezdés b) pontja érint.

138/B. § (1) A távollattartást a bíróság tíz napig hatvan napig terjedő időre rendelheti el.

tartást rendeltek el, a távollátás hatálya alatt köteles magát távol tartani a bántalmazottól¹²², a bántalmazott életvitelszerű tartózkodására szolgáló ingatlantól, a határozatban megjelölt más személytől és köteles tartózkodni attól, hogy a bántalmazottal közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe lépjen.

A törvényalkotó ebben az esetben előzetes védelmet kívánt biztosítani azon áldozatok számára, akik bántalmazójával szemben nem folyik büntetőeljárás. A törvény két rendelkezését is alkotmányellenesnek ítélte az Alkotmánybíróság.¹²³ Ennek következtében a hozzátartozók közötti erőszak fogalma, illetve maga a hozzátartozói fogalom szűkebb lett, mint az eredeti előterjesztésben volt. Két alkotmánybíró, Kiss László és Bragyova András azonban különvéleményt fogalmaztak meg:

„Világossá tette a törvényhozó, hogy mind az ideiglenes megelőző távollátás 72 órás időtartamával, mind pedig a megelőző 30 napos időtartamával pusztán egyfajta - a végső eszközként (ultima ratio) igénybe vehető büntetőjog eszközrendszerét kikerülő, megelőző - „gyorssegélyt” kíván biztosítani. Ezek az időtartamok nem tekinthetők a bántalmazottak életét, emberi méltóságát, testi, lelki egészségét veszélyeztető bántalmazók mozgásszabadságát, személyes szabadsághoz való jogát, tartózkodási helyük szabad megválasztásának jogát alkotmányellenesen sértő, aránytalan korlátozásának. A hozzájuk kapcsolódó részletes eljárási rend (nem utolsósorban az igénybe vehető jogorvoslatok) az - esetleges - önkényes jogalkalmazás elleni garanciarendszer alapjait teremti meg.”¹²⁴

Bragyova András megkülönbözteti a büntetőeljárásban alkalmazható kényszerintézkedést és a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távollátás intézményét. „A távollátási törvény veszély(ek) megelőzéséről szóló szabály - ebben alapvetően különbözik a büntetőjogtól. A veszély megléte vagy hiánya utóbb mindig vitatható, mert ha a rendőrség beavatkozik, soha nem fog kiderülni, mi történt volna, ha a beavatkozás elmarad. A beavatkozás értékelése így mindig kontrafaktuális állítást tartalmaz, amennyiben a veszély még meg nem történt cselekmény vagy esemény bekövetkezésének valószínűsége, a beavatkozás célja pedig éppen ennek

122 bántalmazott: az a hozzátartozó, akinek sérelmére hozzátartozók közti erőszakot valószínűsít meg (606/2013/EU rendelet szerinti védett személy is bántalmazott)

123 53/2009. (V. 6.) AB határozat

124 Kiss László különvéleménye az 53/2009. (V. 6.) AB határozathoz

megakadályozása. Ennek következtében, a jogalkalmazótól a helyzet tárgyilagos értékelésén alapuló döntés várható el, amihez a törvénynek kell, a lehetőségek határai között, szempontokat adnia.”¹²⁵

7.2.1. Ideiglenes megelőző távoltartás – rendőrség által közigazgatási eljárásban elrendelhető¹²⁶

Az ideiglenes megelőző távoltartást a rendőrség a helyszíni intézkedés során feltárt körülmény alapján rendelheti el hivatalból vagy a

125 BRAGYOVA András különvéleménye az 53/2009. (V. 6.) AB határozathoz

126 **Ideiglenes megelőző távoltartás**

6. § (1) A hozzátartozók közötti erőszak miatti ideiglenes megelőző távoltartással összefüggő eljárásra a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) rendelkezéseit az alábbi eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A rendőrség az ideiglenes megelőző távoltartást

a) helyszíni intézkedése során észlelt hozzátartozók közötti erőszakra vonatkozó tények alapján hivatalból,

b) a bántalmazott, illetve a bántalmazottnak a Ptk.-ban meghatározott közeli hozzátartozója és hozzátartozója, valamint bejegyzett élettársa bejelentése,

c) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben, valamint a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározott munkakörben foglalkoztatott személynek a - feladatai ellátása során tudomására jutott, a hozzátartozók közötti erőszakra vonatkozó tények miatt tett - bejelentése,

d) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat ellátó egészségügyi szolgáltatást nyújtónak, személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatónak, közoktatási intézménynek a - gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében törvényben meghatározott feladatai ellátása során tudomására jutott, a hozzátartozók közötti erőszakra vonatkozó tények miatt tett - bejelentése

alján rendelheti el.

(3) A rendőrség az ideiglenes megelőző távoltartást akkor rendeli el, ha az eset összes körülményéből, így különösen a bántalmazó és a bántalmazott által előadott tényekből, a hozzátartozók közötti erőszak helyszínéből, a hozzátartozók közötti erőszakra utaló jelekből, a bántalmazó és a bántalmazott magatartásából és egymáshoz való viszonyából a hozzátartozók közötti erőszak elkövetésére megalapozottan lehet következtetni.

(4) Az ideiglenes megelőző távoltartást a (3) bekezdésben foglalt esetben a rendőrség 72 órára rendeli el.

(5) A rendőrség a bántalmazott kérelmére a 606/2013/EU rendelet 5. cikke szerinti tanúsítványt (a továbbiakban: védelmi tanúsítvány) állít ki.

bántalmazott, illetve a bántalmazott e törvény szerinti hozzátartozója bejelentése alapján. A rendőrség a Törvény 6. § (5) bekezdése szerint az ideiglenes megelőző távoltartást 72 órára foganatosíthatja (a határozatot legkésőbb a bejelentéstől számított 12 órán belül meg kell hozni). A Törvény 12. § (2) bekezdése szerint e határozat bírósági felülvizsgálatát lehet kérni a kézbesítésétől számított három napon belül az illetékes helyi bíróságtól. A Törvény 12. § (4) bekezdése kimondja, hogy a bíróság a kérelem beérkezésétől számított három napon belül dönt. Az ideiglenes megelőző távoltartást a rendőrség rendelheti el maximum 72 órára, ha az eset összes körülményéből, így különösen a bántalmazó és a bántalmazott által előadott tényekből, a hozzátartozók közötti erőszak helyszínéből, a hozzátartozók közötti erőszakra utaló jelekből, a bántalmazó és a bántalmazott magatartásából és egymáshoz való viszonyából a hozzátartozók közötti erőszak elkövetésére megalapozottan lehet következtetni. A rendőrség ezt a kényszerintézkedést haladéktalanul, a helyszínen köteles meghozni. A rendőrség az ideiglenes megelőző távoltartás elrendelésével egyidejűleg és a határozat egyidejű megküldésével, az arra illetékes járásbíróságnál kezdeményezi a megelőző távoltartás elrendelését.

7.2.2. Megelőző távoltartás – polgári eljárásban a bíróság által elrendelhető¹²⁷

A megelőző távoltartást a polgári bíróság nemperes eljárásban rendeli el, időtartama a 16. § (2) bekezdése értelmében - legfeljebb harminc nap. A bírósági eljárást egyrészt a rendőrség hivatalból kezdeményezi, ha ideiglenes megelőző távoltartást rendelt el [7. § (2) bekezdés és 14. § (1) bekezdés], másrészt a 14. § (1) bekezdés második mondata szerint

127 Megelőző távoltartás

13. § (1) A megelőző távoltartás elrendeléséről a bíróság nemperes eljárásban dönt.

(2) A megelőző távoltartás elrendelésére irányuló nemperes eljárásra a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) szabályait - az e törvényben foglalt eltérésekkel - megfelelően alkalmazni kell.

(3) Az eljárásra a bántalmazott életvitelszerű tartózkodási helye szerinti járásbíróság illetékes.

(4) A Pp. kizárásra irányuló szabályait azzal kell alkalmazni, hogy nem járhat el bíróként és ügyészként az ideiglenes megelőző távoltartás során eljáró rendőr, valamint annak Pp. szerinti hozzátartozója sem.

(5) Az ügyész a megelőző távoltartás bírói elrendelésére irányuló eljárásban felléphet, az eljáró bíróság haladéktalanul értesíti az ügyészt az eljárás megindításáról.

(6) Az eljárásban nem járhat el bírósági titkár.

14. § (1) A megelőző távoltartás elrendelésére irányuló bírósági nemperes eljárást a rendőrség hivatalból kezdeményezi, ha ideiglenes megelőző távoltartást rendelt el. Megelőző távoltartás elrendelésére irányuló bírósági nemperes eljárás megindítását a bántalmazott, illetve a bántalmazottnak a Ptk.-ban meghatározott közeli hozzátartozója és hozzátartozója, valamint bejegyzett élettársa is kérelmezheti.

(2) Hivatalból indított eljárásban a rendőrség, a megelőző távoltartás elrendelésére irányuló bírósági nemperes eljárás kezdeményezése esetén a családvédelmi koordinációért felelős szerv, valamennyi rendelkezésére álló iratot, dokumentumot a bíróság rendelkezésére bocsátja.

(3) Kérelemre induló eljárásban a kérelemnek tartalmaznia kell:

a) az eljárás lefolytatására irányuló kérelmet,

b) a kérelem előterjesztésének indokait,

c) a rövid tényállást és az előzményeket,

d) a kérelmező nevét, lakóhelyét,

e) a bántalmazó azonosítására és elérhetőségére vonatkozó, rendelkezésére álló adatokat.

(3a) Ha a bántalmazott védelmi tanúsítvány kiállítását is kéri, a (3) bekezdés szerinti kérelemben erről nyilatkoznia kell.

megelőző távoltartás elrendelésére irányuló bírósági eljárás megindítását a bántalmazott és a bántalmazott e törvény szerinti hozzátartozója is kérelmezheti.

Az eljárásra a bántalmazott életvitelszerű tartózkodási helye szerinti járásbíróság illetékes. Ennek a kényszerintézkedésnek az elrendelése mind hivatalból, mind pedig kérelemre is történhet. Az eljárás során a bíróság a felek személyes meghallgatását legalább egyszer köteles megkísérelni. A megelőző távoltartást a bíróság akkor rendeli el, ha az eset összes körülményét megvizsgálta és szükségesnek látja az intézkedés meghozatalát, melynek időtartama legfeljebb 60 nap.

Aki a törvényben meghatározott ideiglenes megelőző-, vagy a megelőző távoltartó határozatban leírt szabályokat megszegi, elzárással vagy pénzbírsággal sújtható.

Akivel szemben ideiglenes megelőző távoltartást, illetve megelőző távoltartást rendeltek el köteles a bántalmazottal közösen használt ingatlant a használat jogcímétől függetlenül elhagyni és oda az ideiglenes távoltartó határozatban meghatározott ideig nem térhet vissza, köteles továbbá magát távol tartani a bántalmazottól, illetve a határozatban megjelölt más személytől (jellemzően a gyermeket, illetve a bántalmazott hozzátartozóit jelenti e személyi kör), és köteles tartózkodni attól, hogy a bántalmazottal bármilyen formában érintkezésbe lépjen.

8. Összegzés

A nemzetközi dokumentumok és a hatályos magyar jogi szabályozás alapján lényegében rendelkezésre állnak azok a normák, amelyek alkalmasak megvédeni a családon belüli erőszak áldozatait: a gyermekeket, szülőket, feleségeket, férjeket, illetve más hozzátartozókat.

Határozott szakmai álláspontunk, hogy nem kizárólag a nők és gyermekek szorulnak védelemre, hanem valamennyi hozzátartozó - legyen az akár férfi - aki családon belüli erőszak áldozatává válik. Az erőszak alkalmazása – kortól, nemtől függetlenül - mindenkivel szemben megengedhetetlen. A koránál, betegségénél vagy állapotánál fogva fokozottabban veszélyeztetett sértettek estében a törvény nagyobb szigorát kell

alkalmazni. Minden más áldozat esetében is tudatosítani kell, hogy az állam védelemben részesíti őket.

Annak magyarázata, hogy nem indul minden esetben büntetőeljárás és nem zárul büntetőjogi felelősségre vonással számos olyan eset, ahol megtörtént a hozzátartozó testi, lelki, gazdasági, fizikai bántalmazása, abban keresendő, hogy az újonnan keletkező joganyag évszázados társadalmi hagyományokat és több évtizedes igazságszolgáltatási gyakorlatot ír felül.

2016-ban született meg az Emberi Erőforrások Minisztériuma szakmai irányelve a bántalmazott, elhanyagolt gyermekek helyzetének felismerésével kapcsolatban. Az irányelv bevezetését az indokolta, hogy „hiába adott a jogszabályi környezet, azok végrehajtása problematikus.”¹²⁸ E megállapítás a mi vizsgálatunk esetében is teljes mértékben helytálló.

Mind a társadalmi környezetet, mind a jogalkalmazói hozzáállást alakítani kell olyan programok révén, amelyekkel közvetíti az állam, hogy általános politikája az erőszakmentes társadalom felé elmozdulást igyekszik elérni. Az oktatásban, nevelés során, egészségügyi és szociális területen tudatosítani kell a gyermekek, a családok, az érintett területen dolgozók számára a hozzátartozók bántalmazásának tiltott voltát. Tájékoztatni kell a családon belüli erőszakkal kapcsolatos bánásmódról, a közigazgatásban, az igazságszolgáltatásban dolgozók „érzékenyítését” kell elérni folyamatos képzésekkel, kötelező vizsgák letételével.

A nyomozó hatóság, ügyészség, bíróság részéről eljáró szakembereknek speciális tudással kell rendelkezniük a témával kapcsolatosan. A hozzátartozók körében elkövetett erőszak mibenlétét ismerniük, érteniük kell, átérezniük pedig elvárható lenne. Az a szakember, aki nem rendelkezik információval a családon belüli erőszak folyamat-jellegéről, annak ciklikus voltáról, a lelki és gazdasági erőszak alkalmazásának motívumáról, a sértettek egyedi sajátosságairól – nem lesz képes szakszerűen eljárni. A büntetőeljárás során kizárólag olyan szakemberek munkája eredményezi a sértettek védelmét, akik felismerik e bántalmazás specialitásait, az elkö-

128 Az Emberi Erőforrások Minisztériuma szakmai irányelve az egészségügyi ellátók feladatairól gyermekek bántalmazásának, elhanyagolásának gyanúja esetén 2016. EüK. 9. szám EMMI szakmai irányelv http://www.hbcs.hu/uploads/jogszabaly/2339/fajlok/EEM_szakami_iranyelve.pdf (2017. április 18.)

vető és áldozat sajátos kapcsolatát, a sértett kiszolgáltatott, függő voltát. A látencia akkor csökkenthető, ha társadalmi szinten ismert tudássá válik mind a sértettek különösen sérülékeny volta, mind az elkövetők áldozataik feletti hatalmi, ellenőrzési igénye.

Új feladatként jelentkezik a magyar hatóságok számára az erőszak áldozatává váló migráns nők, gyermekek különös védelme, velük kapcsolatosan sajátos menekültügyi eljárások lefolytatása.

Mind a magyar állampolgár, mind a külföldi állampolgár sértettek esetében egyformán szükséges az orvosi, a pszichológiai, és a jogi segítségnyújtás megszervezése.

FÜGGELÉK

1. Interjú Dr. Galajda Ágnessel, a Fővárosi Törvényszék tanácselnök bírájával a családon belüli erőszak témakörében

„2003-ban Washingtonban egy olyan képzésen vettem részt, amely során gyökeresen megváltozott a szakmai álláspontom. Addig én is azt gondoltam, mint a bírók többsége, hogy ez is csak egy átlagos erőszakos bűncselekmény, nincs speciális jellegzetessége. Az egyik legnagyobb bátorságnak azt tartom, ha az ember a korábban elfogadott nézeteit, megszokásait, gondolatait felül tudja bírálni.

(...) a cselekmény sajátossága: az elkövető és az áldozat együtt él, sérül a bizalom, az erőszak ismétlődik, eszkalálódik, vagy, hogy egyáltalán nem könnyű kilépni a szituációból. Az áldozattá válásnak, majd utána az együttélésnek mások a körülményei, és ez nagyban speciálissá teszi a családon belüli erőszak cselekményeit.

De ahhoz, hogy a bíró is jól tudja kezelni az ilyen ügyeket, rengeteg jellemzőt, kutatási eredményt kell ismernie, hogy értse, itt nem olyan jellegű verekedésről van szó, mint akár egy kocsmában vagy ismeretlenek között az utcán. Fontos az is, hogy határozott és pontos fogalmakkal dolgozzunk, ehhez képest itthon nincs társadalmi és szakmai megállapodás abban, hogy a családon belüli erőszak egy olyan önálló jelenség, ami nem hasonlítható más erőszakos cselekményekhez. (...)

A kutatások szerint valóban azok a legkritikusabb helyzetek, amikor bekövetkezik a válás, vagy felbomlik egy kapcsolat. Ez gyakran erőszakos cselekményekhez vezet. Azt hiszem, nem lehet különbséget tenni abban, hogy jogilag milyen kapcsolat szakadt meg.¹²⁹

129 http://index.hu/belfold/2010/03/08/gajada_interju/ Szívesen hibáztatjuk a megvert nőket Részletek dr. Galajda Ágnessel, a Fővárosi Törvényszék tanácselnökével készült interjúból

2. Jogesetek a családon belüli erőszak köréből

2.1. *Opuz vs Törökország - Emberi Jogok Európai Bírósága*

Az Emberi Jogok Európai Bíróságához forduló kérelmező 1995-ben kötött házasságot édesanyja férjének fiával. Kapcsolatuk során gyakran fordult elő konfliktus kettőjük között, 1995 és 1998 között négy alkalommal indult eljárás a hatóságoknál a férj erőszakos és fenyegető viselkedése miatt. Az erőszak nem csak a kérelmezővel szemben valósult meg, hanem annak édesanyja is a férfi az erőszakos magatartásának áldozatává vált, egy alkalommal autóval is elütötte. A férfi ellen súlyos testi sértés, életveszélyes fenyegetés és emberölés kísérlete miatt indult büntetőeljárás. Az elkövetett bűncselekményekre tekintettel előzetes letartóztatásba helyezték az elkövetőt, de bizonyíték hiányában az eljárások egy részét megszüntették, az elkövetőt pedig szabadlábra helyezték. A gázolás miatt lefolytatott eljárásban a terheltet pénzbüntetéssel sújtották. A férfi erőszakos magatartása a későbbiekben sem változott, 2001-ben a kérelmezőt hét alkalommal szúrta meg, amelyért a bíróság ismételten pénzbüntetést szabott ki. Mindkét sértett kérte a hatóságokat, hogy a férfit ítéljék szabadságelvonásra, tekintettel arra, hogy folyamatos bántalmazásnak vannak kitéve, közvetlen életveszélyben érzik magukat. Az ügyészség kihallgatta a férfit, de nem tartották megalapozottnak kényszerintézkedés alkalmazását, így elengedték. 2002-ben az édesanya el kívánt költözni, de az autóját a férfi leszorította az útról, majd lelőtte a nőt. A férfit 2008-ban vonták felelősségre emberölés és löfegyverrel való visszaélés miatt, amiért életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték, a döntéssel szemben a férfi fellebbezést nyújtott be, ezt követően szabadlábra helyezték, hiába kért a kérelmező védelmet az illetékes hatóságoktól.

A történetek után a feleség, mint panaszos az Emberi Jogok Európai Bíróságához fordult, beadványában sérelmezte a hatóságok hiányos intézkedéseit, passzivitásukat, az Emberi Jogok Európai Egyezménye 2., 3., 6., 13. és 14. cikkének megsértésére hivatkozott.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága megállapította, hogy a férfi erőszakos viselkedése előre látható volt. Az édesanya, a kérelmező és a gyermekek is áldozatnak tekinthetők, akik nem részesültek kellő védelemben. A török

hatóságok „családi belügyre” hivatkozva zárták le az eljárásokat, pedig minél súlyosabb az erőszak, annál valószínűbb az ismétlődés, így nélkülözhetetlen lett volna eljárás lefolytatása. A török szabályok tehát nem biztosították a szükséges védelmet a családon belüli erőszak áldozatainak. Az Emberi Jogok Európai Bírósága a gázolás miatt indult eljárás hosszát is kifogásolta, 6 évig húzódott az ügy elbírálása, annak ellenére, hogy a terhelt beismerő vallomást tett. A Bíróság megállapította az élethez való jog sérelmét az elhunyt édesanya esetében.

Az EJEB álláspontja szerint a meghozott ítéletek nem váltották ki az elrettentést, mint célt, emellett a büntetések egyfajta toleranciát sugalltak a családon belüli erőszakkal szemben. A Bíróság az Egyezmény 3. cikkének megsértését is megállapította. Azok az államok, amelyek nem védik meg a családon belüli erőszak áldozatait, a nők törvény előtti egyenlőségét is semmibe veszik. A kérelmező és az édesanya bántalmazása diszkriminációnak minősül, mely nemi alapon nyugszik, ez az Egyezmény 14. cikkének megsértését vonja maga után.¹³⁰

Az eset legfőbb tanulsága, hogy nem tekinthető a család belső ügyének az, ha a család egyik tagja a másikat bántalmazza. A hatóságok időhúzása, tétlenkedése, a veszélyeztetett áldozatok számára a védelem nem biztosítása egyet jelentett az Egyezmény megsértésével.

2.2. Jogesetek a Fővárosi Törvényszék ítélezéséből

Életveszélyt okozó testi sértés

A sértett férfi és a terhelt nő 4 éve élt együtt élettársi kapcsolatban a sértett házában, a terhelt gyermekkorú kislányával együtt. A későbbi sértett több alkalommal bántalmazta a vádlottat, elsősorban akkor, amikor kábítószer fogyasztott. A kábítószer hatására a sértett magatartása agresszív, ingerültté vált, gyakran üvöltözött a vádlottal. A bántalmazások során előfordult, hogy a sértett eltörte a vádlott ujját, combon rúgta, más esetben a vádlott agyrázkódást is elszenvedett. A rendőrség eljárást indított, de a vádlott

130 POLGÁRI Eszter: Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéleteiből. *Fundamentum* 2009/2. 121-126.

visszavonta a feljelentést, amelynek indokát akként jelölte meg, hogy nem akarta elhagyni a sértettet az iránta érzett szeretet miatt, illetve nem akarta, hogy eljárás alá vonják. Az egyik bántalmazást követően, mikor a sértett a terhelt fejét a terasz betonjába verte, a vádlott édesanyja feljelentést tett a rendőrségen. Kihallgatása során elmondta, hogy a sértett őket is zaklatja, fenyegeti, gyakran azzal, hogy az egész családot kiirtja. Az édesanya szerint a vádlott teljesen a sértett hatása alá került. A vádlott előadta, hogy a kislány nem vált a bántalmazások áldozatává, azoknak tanúja sem volt.

A vádbeli napon a terhelt bevásárolni indult, ahonnan a család egyik barátjával tért vissza. A családi barát a sértett kérésének eleget téve a számítógép javításával foglalkozott, a terhelt gyermeke az udvaron tartózkodott, a terhelt pedig a konyhában főzéshez készülődött. A számítógép megszerelését követően a sértett felajánlotta a családi barátnak, hogy motorral hazaviszi. A sértett jelezte szándékát a konyhában tartózkodó vádlottnak is, aki kérte, hogy inkább maradjon otthon. A vádlott az eljárás során elmondta, hogy kérésének indoka a sértett kialvatlanságán és kábítószer fogyasztásán alapult. A sértett mindenképpen menni akart, vita alakult ki kettőjük között, amely során az ülő helyzetben lévő sértett felpattant a székből, megragadta a vádlott haját, és azt húzni kezdte, a vádlott a kezében egy 18 cm pengé hosszúságú kést tartott, amelyet közepes-nagy erővel a sértett mellkasába szúrt, amely áthatolt a sértett által viselt bőrkabáton. Az elkövetési eszköz azért volt a vádlott kezében, mert éppen az ételt készítette. A sértett a szúrást követően motorral kórházba ment, ahol életmentő műtétet hajtottak végre rajta.

A vádbeli cselekmény elkövetése után lefolytatott kihallgatásra éjszaka került sor, amely a zaklatott, gyógyszerek, nyugtatók hatása alatt álló vádlott állapota miatt nehézségekbe ütközött (később az eljáró bíróság ki is rekesztette a bizonyítékok köréből, a vádlott képviselője külön fel is hívta erre a bíróság figyelmét). A nyomozás lefolytatását követően az ügyészség vádat emelt, a terheltet az 1978. évi IV. törvény 170. § (1) bekezdése alapján, (6) I. fordulat szerint minősülő életveszélyt okozó testi sértéssel¹³¹ vádolták meg.

131 1978. évi IV. törvény 170. § (1) bekezdés, (6) I. fordulat: „Aki más testi épségét vagy egészségét sérti, ha a sértülés vagy a betegség nyolc napon belüli gyógyul, a könnyű testi sértés vétségét követi el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

„A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a testi sértés életveszélyt okoz.”

A bírósági eljárás 2013-ban indult meg. A vádlott kihallgatása során előadta, hogy a sértett többször fogyasztott kábítószerrel kapcsolatuk alatt, ilyenkor rendszerint agresszíven viselkedett, napokig nem aludt. A bántalmazásokat a sértett is elismerte, elmondta, hogy a vádlott fél tőle. A történeti tényállással kapcsolatban a vádlott és sértett előadásai megegyeztek a fő kérdésekben, így a sértett elismerte a hajhúzást, elmondta, hogy a vádlott nem tett olyan kijelentést, mely alapján arra lehetett volna következtetni, hogy szándékosan szúrta meg, vagy az életére kívánt volna törni, szerinte véletlenül történhetett. A sértett szerint a vádlott nem tudja elviselni, ha akár rövidebb időre is elmegy. A vádbeli cselekmény óta is együtt élnek, a bántalmazások a sértett részéről továbbra sem maradtak abba.

Az eljárás során kirendelt szakértő szerint a szűrés akaratlagos volt, hiszen a sértett a bőrkabátján áthatoló szúrt sérülést szenvedett el, de nem kizárt annak a lehetősége sem, hogy a sértett a késbe beleesett a dulakodás közben, de ennek kisebb a valószínűsége az akaratlagossággal szemben.

A sértett a tárgyalás során bemutatta, hogy hogyan történt a vádbéli cselekmény, a vádlott a bemutató alatt elsírta magát, többször megrezsent. A szakértő a látottak alapján arra a következtetésre jutott, hogy valóban félelem látszik rajta, így a szűrés akár reflexszerű, védekező mozdulat is lehetett.

Az eljáró bíróság a vádlott tárgyaláson tanúsított magatartására tekintettel pszichiátriai szakértőt rendelt ki a vádlott személyiség szerkezetének feltérképezése céljából. A szakvélemény szerint a vádlott szorongó, depresszív, pánikrohamra hajlamos személyiségű, korábban is részt vett már pszichiátriai kezelésen. Érzelmek területén hajlamos a függésre, infantilis, hiszteroid, látványos megnyilvánulásokra hajlamos (többször ájult el a kihallgatások során). Megállapította továbbá, hogy befolyásolható, az érzelmi kontroll hiányzik, de ezek a jellemzők nem utalnak kóros személyiség szerkezetre.

A szakértői vélemény szerint a vádlott e személyiségjegyei nem befolyásolták a terhére rótt bűncselekmény megítélését, öngondoskodásra és a gyermeke ellátására is képes. Nem tekinthető kóros elmeállapotúnak, beszámítási képessége nem volt korlátozott a cselekmény következményeinek felismerése tekintetében.

Az ügyész a vádirati tényállást indítványozta az ítéleti tényállás alapjául. Az ügyész a vádbeszédeiben kitért arra, hogy álláspontja szerint a sértett és vádlott közti előzmények, bántalmazások nem hatottak közvetlenül a

vádbeli cselekmény elkövetésénél, de annak jelentőséget tulajdonított, hogy a kapcsolatban a sértett volt a domináns fél. Az elkövetett bűncselekmény alapja a vádlott inadekvát viselkedésére vezethető vissza, a bűncselekményt tudatosan, akaratlagosan követte el, indulati állapotba került. Megállapíthatónak tartotta, hogy a sértett irréalisan ragaszkodik a vádlotthoz (A vádlott utolsó szava a „Nagyon szeretlek 'sértett nevé', volt, amely alátámasztja az erős érzelmi függést a vádlott oldaláról). Az ügyészség szerint a terhelt bűnös az 1978. évi IV. törvény 170. §(1) bekezdés, (6) I. fordulata szerint, és ezért felfüggesztett börtönbüntetés kiszabását indítványozta.

Súlyosító körülményként indítványozta figyelembe venni, hogy a testi sértések elszaporodtak, az élettársi kapcsolatokban előforduló testi sértések elszaporodottsága mellett, illetve, hogy a vádlott a cselekményt az élettársa sérelmére követte el.

Enyhítő körülményként indítványozta figyelembe venni, hogy a vádlott kiskorú gyermek tartásáról gondoskodik, büntetlen előéletű, az általa elkövetett cselekményt megbánta, valamint az előzményekre és az időmúlásra tekintettel.

A vádlott védője a védőbeszédében előadta, hogy a vádlott tekinthető az igazi sértettnek az ügyben, hiszen védenca a cselekményt megelőzően számtalan bántalmazás, agresszivitás áldozata volt. A helyzetét tovább nehezítette, hogy az érzelmi leterhelést nehezen viseli. A védelem arra az álláspontra helyezkedett, hogy a vádlott cselekményét jogtalan támadás elhárításának lehet tekinteni.

Az eljáró bíróság 2013-ban hozta meg az ítéletét, a vádlottat bűnösnek mondta ki életveszélyt okozó testi sértés büntetében az új Büntető Törvénykönyv 164. § (8) bekezdésre hivatkozva¹³². Büntetésként 2 év szabadságvesztést szabott ki, amelyet 2 évre felfüggesztett, pártfogó felügyelő kirendelése mellett.

Az ítélet indokolása szerint az, hogy a sértett és a vádlott a bántalmazást követően is együtt maradtak arra vezethető vissza, hogy a vádlott nehezen viseli az elszakadást. A cselekmény minősítése kapcsán kiemelte, hogy a terhelt szándéka testi sértésre irányult, az eredménybe pedig belenyugodott. Jogos védelem jelen esetben nem állapítható meg, ugyanis a vádlott nem volt olyan helyzetben, hogy indokolt lett volna az élet kioltására alkalmas eszköz igénybevétele.

132 A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 164. § (8): „A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a testi sértés életveszélyt vagy halált okoz.”

A bíróság azt a tényt, hogy a sértett a vádlottnak megbocsátott, és továbbra is együtt élnek, enyhítő körülményként vette figyelembe.

Az ítélettel szemben mind az ügyész, mind a védő fellebbezéssel élt, az ügyész súlyosításért, a védő a terhelt felmentéséért és a cselekmény jogos védelemként való minősítéséért fellebbezett.

A másodfokú bíróság 2015-ben hozta meg jogerős ítéletét, a vádlott által elkövetett bűncselekményt az új Büntető Törvénykönyv 164. § (1) bekezdésébe ütköző, (8) I. fordulata¹³³ szerint minősülő bűncselekménnyé változtatta. Feltételes szabadságra bocsátásra a büntetés 2/3 részének kitöltése után kerülhet sor, egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Emellett a bíróság megállapította, hogy nem vehető súlyosító körülményként figyelembe az, hogy az ilyen jellegű bűncselekmények elszaporodtak. (22.B.1355/2012)

Az ügy egyik tanulsága az, hogy a vádhatóság igyekezett kizárni a vádbeli cselekményt megelőző bántalmazás-sorozatot, hangsúlyozva, hogy az nem hatott közvetlenül a vádbeli cselekmény elkövetésénél. Amennyiben a családon belüli erőszak jelenségéről, a bántalmazó, bántalmazott kapcsolatáról kellő tudással rendelkező szakember lett volna az eljáró ügyész, nem látta volna teljesen elkülöníthetőnek a bántalmazott (jelen ügyben vádlott) és bántalmazója (jelen ügyben sértett) között fennállt viszonyt a vádbeli cselekménytől.

2.3. Emberölés kísérlete, súlyos testi sértés, kiskorú veszélyeztetése

A vádlott férfi és a Sértett 1. nő (továbbiakban Sértett 1.) 1997-ben házasodtak össze, 2003-tól külön éltek, 2010-ben váltak el. Sértett 1. nevelte a vádlottal közös, három kiskorú gyermeküket, akiket a vádlott rendszertelenül látogatott.

Sértett 1. új kapcsolatot létesített 2009-ben Sértett 2-vel, aki Sértett 1-hez költözött, e tényről a vádlottnak nem volt tudomása.

133 A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 164. § (1) bekezdés, (8) I. fordulója: „Aki más testi épségét vagy egészségét sérti, testi sértést követ el.”

„A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a testi sértés életveszélyt okoz.”

A vádbeli napon 2009-ben a vádlott bejelentés nélkül éjszaka megjelent Sértett 1. házában, látogatás céljából. Csöngetett, de nem nyitottak ajtót, így az ajtó felett nyitva hagyott ablakon mászott be. A lakásba bejutva egy férfit – Sértett 2. - talált a kanapén, akit azonnal kérdőre vont, hogy miért tartózkodik éjjel Sértett 1. lakásában. A vádlott és Sértett 2. összevitatózkodtak, dulakodni kezdtek, a vádlott a konyhába ment, és magához vett egy 20 cm pengé hosszúságú kenyérvágó kést. „Megöllek” felkiáltással tért vissza a dulakodás helyszínére, ahol kis-közepes erővel, fentről lefelé irányuló mozdulattal mellkason szúrta Sértett 2-t. Sértett 1. megpróbálta megfékezni, lefogni a vádlottat, amely azonban nem sikerült. Sértett 2. menekülni kezdett a lakásból, a vádlott a menekülő Sértett 2-t hátulról, jobb lapocka tájékán ismételten megszurta a kezében lévő késsel. A menekülő Sértett 2-t követte, majd visszatért Sértett 1. lakásába. A vádlott ezt követően az ülő helyzetben lévő Sértett 1-et vontá kérdőre, majd álló testhelyzetben, fentről lefelé irányuló mozdulattal Sértett 1. felé szúrta, aki a kés pengéjét megmarkolta, így elhárítva a szúrást. A sikertelen szúrást követően a vádlott a kést Sértett 1. nyakához szorította, amely vérezni kezdett, ezt észelve elvette a kést, ököllel ütni kezdte Sértett 1. fejét. Ezt követően a Sértett 1. kérésére értesítette a mentőket.

Sértett 1. és a vádlott közös gyermekei szem- és fültanúi voltak az eseményeknek, amely a vád álláspontja szerint erkölcsi fejlődésüket súlyosan veszélyeztette. A vádbeli cselekmény helyszíne egy egyszobás lakás, ahol a gyermekek együtt aludtak a felnőttekkel. Sértett 1. elmondása szerint Sértett 2. egy székkel bántalmazta egyik gyermekét és őt is, amely miatt Sértett 2-vel szemben eljárás indult, ennek ellenére nem szakították meg kapcsolatukat.

A nyomozás lefolytatását követően az ügyészség vádat emelt, és a terheltet az 1978. évi IV. törvény 166. § (1) bekezdésébe ütköző emberölés kísérletével¹³⁴ (sértett 2. vonatkozásában), 170. § (1) bekezdésébe ütköző és (2) bekezdés alapján minősülő súlyos testi sértéssel¹³⁵ (sértett 1. vonatkozásában) és 195.

134 1978.évi IV. törvény 166. § (1): „Aki más megöl, büntetett követ el, és öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

135 1978.évi IV. törvény 170. § (1) bekezdésébe ütköző és (2) bekezdés alapján minősülő bűncselekmény: „Aki más testi épségét vagy egészségét sérti, ha a sérülés vagy a betegség nyolc napon belül gyógyul, a könnyű testi sértés vétségét követi el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.” „Ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon túl gyógyul, az elkövető a súlyos testi sértés büntetett követi el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

§ (1) bekezdésébe ütköző kiskorú veszélyeztetésével¹³⁶ (a három gyermek vonatkozásában) vádolták meg.

Az eljárás során családgondozó kirendelésére is sor került, aki felhívta Sértett 1. figyelmét, hogy a gyermekek fejlődését veszélyezteti, ha egy háztartásban él Sértett 2-vel, szakítsa meg a vele való életközösséget, különben gyermekvédelmi intézkedést fog alkalmazni. Tekintettel arra, hogy Sértett 1. a felhívásnak nem tett eleget, elrendelték a három kiskorú gyermek védelembé vételét, gyermekotthonba kerültek, melynek alapjául nem csak a vádbeli cselekmény, hanem a Sértett 2. italozó, agresszív magatartása is szolgált.

A vádlott a vádbeli cselekménnyel kapcsolatban elmondta, hogy Sértett 2. támadt rá, mikor kérdőre vonta a jelenléte miatt, és a konyhába csak sodróféért ment, hogy megvédhesse magát, amelyet azonban nem talált, így vette magához a 20 cm pengenhosszúságú kenyérvágókést. Sértett 2. jelenléte azért is dühítette fel, mert a családját támogatta, látogatásai alkalmával Sértett 1-gyel szexuális kapcsolatot is létesített, így megalázónak érezte, hogy a tudta nélkül Sértett 1-nek új kapcsolata alakult ki. Állítása szerint a dulakodás közben szúrta meg Sértett 2-öt, Sértett 1. torkát szintén a Sértett 2-vel folyó dulakodás közben vágta el, amikor Sértett 1. próbálta lefogni. Az ütések szándékosságát elismerte, erre állítása szerint akkor került sor, mikor Sértett 2. elhagyta az ingatlant (amelyben a vádlott nem akadályozta, és nem is eredt utána), és kérdőre vonta Sértett 1-et.

Sértett 1. kihallgatása során előadta, hogy a vádlott már korábban is bántalmazta kapcsolatuk során, válásra egészen 2010-ig azért nem került sor, mert félt a vádlott reakciójától. Megjegyezte azt is, hogy Sértett 2-vel nem élettársak, csak barátok, akit befogadott. A vádbéli cselekményt a vádirati tényállással megegyezően mondta el, a vádlott előadása tehát nem fedi a valóságot.

Az eljáró bíróság pszichológus szakértőt rendelt ki annak kiderítése érdekében, hogy miként hatott az erőszakos magatartás a három kiskorú gyermekre.

Gyermek 1. elmondta, hogy mind a vádlott (aki vérszerinti apja), mind

136 1978. évi IV. törvény 195. § (1): „A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy, aki e feladatából folyó kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntetett követ el, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

Sértett 2. bántalmazta Sértett 1-et. A vádbeli cselekménnyel kapcsolatosan elmesélte, hogy már a vádlott csengetésére felébredt, és a vádirati tényállásnak megfelelően történtek az események. A pszichológus megállapította, hogy Gyermek 1-nek további segítségre van szüksége az események feldolgozásához.

Gyermek 2. is alátámasztotta, miszerint a vádlott többször tanúsított már erőszakos magatartást, többet nem is akar vele (a vérszerinti apával) találkozni, ő is végig nézte az eseményeket, tette, hogy alszik.

Gyermek 3. is elmondta, hogy korábban is voltak veszekedések a családban. A vádbeli napon azt érezte, hogy a vádlott őket is bántani akarja, szemtanúja volt a nyakvágásnak is. A pszichológus szerint Gyermek 3. súlyosan sérült pszichésen, érzelmi labilitás és szorongás jellemzi jelenlegi állapotát.

Az ügyész a vádirati tényállást indítványozta az ítéleti tényállás alapjául. Az ügyészség szerint a terhelt bűnös a vádiratban megnevezett bűncselekmények elkövetésében, és ezért börtönbüntetés kiszabását indítványozta.

Súlyosító körülményként indítványozta figyelembe venni a halmazatot, enyhítő körülményként indítványozta figyelembe venni, hogy a vádlott beismerő vallomást tett, és érthető alapja volt az elkövetésre a megcsalás képében.

Az eljáró bíróság a vádlottat bűnösnek mondta ki 1 rendbeli emberölés kísérletének büntetében az 1978. évi IV. törvény 166. § (1) bekezdése alapján, 1 rendbeli életveszélyt okozó testi sértés büntetében az 1978. évi IV. törvény 170. § (1) bekezdése és (6) bekezdése alapján, valamint 3 rendbeli kiskorú veszélyeztetése büntetében az 1978. évi IV. törvény 195. § (1) bekezdése alapján. Büntetésként a bíróság 5 év és 6 hónap szabadságvesztést szabott ki, emellett 5 évre eltiltotta a közügyektől.

A védő fellebbezett az ítélettel szemben, kérte, hogy a Sértett 2-vel szemben megvalósított bűncselekményt életveszélyt okozó testi sértésnek minősítse.

A másodfokú bíróság 2012-ben hozta meg jogerős ítéletét, az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, a vádlottat életveszélyt okozó testi sértés kísérlete helyett súlyos testi sértés büntetében az 1978. évi IV. törvény 170. § (1) bekezdés és (2) bekezdés alapján bűnösnek mondta ki, egyebekben az ítéletet helybenhagyta. (22.B.1776/2010)

A sértett a fölötte hatalmat gyakorolni, őt ellenőrizni kívánó, vele szemben fizikai erőszakot alkalmazó partnerek magatartását eltúrte, gyermekeit is veszélynek kitéve ezzel. A gyermekek vérszerinti apjától

annak erőszakos reakciója miatt, nem mert elválni. A hasonló eseteket ismerők tisztában vannak azzal, hogy az élet elleni támadások legnagyobb százalékban akkor következnek be, amikor a bántalmazott igyekszik a bántalmazóval megszakítani a kapcsolatot.

2.4. Súlyos testi sértés

A többszörös visszaeső, eddig tizenkilenc alkalommal büntetett vádlott férfi 2007 márciusa és decembere között élettársi viszonyban élt a sértett nővel. 2007 karácsony napján a sértett férje felhívta a sértettet, ami miatt a vádlott dühös és féltékeny lett. A sértettet hét alkalommal, ököllel, nagy erővel arcul ütötte. A sértett orra vérezni kezdett, szája felrepedt, arca bedagadt, sérülései 8 napon túl gyógyulóak voltak. A bántalmazás után a sértett visszament a férjéhez.

2008-ban a vádlott a sértett lakásához ment, aki beengedte őt. A vádlott ismételten féltékenykedett, szóváltás alakult ki kettejük között. A vádlott egy 12 cm pengehosszúságú késsel a kezében a sértettet hirtelen karmozdulattal hanyatt döntötte, rátérdelt, kezeit lefogta, a kést pedig a sértett nyakához szorította, amellyel vágott sérülést okozott. A kést a sértett nyakától csak akkor vette el, amikor az már erősen vérzett.

A nyomozás lefolytatását követően az ügyészség vádat emelt, a terheltet az 1978. évi IV. törvény 170. § (2) bekezdésébe ütköző folytatólagosan elkövetett súlyos testi sértéssel¹³⁷, egy esetben annak kísérletével vádolták meg.

Az ügyben 2011-ben indult bírósági eljárás. A vádlott kihallgatása során elismerte mindkét terhére rótt bűncselekményt, de elmondása szerint ezt megelőzően nem bántalmazta a sértettet. Magatartása indokaként előadta, hogy dühös és féltékeny volt a sértettre, akit nagyon szeret, folyamatos az a féltelme, hogy elhagyja őt. A második esetben a késsel nem ő tett mozdulatot, hanem abba a sértett mozdult bele. A vádlott továbbá előadta, hogy a sértettel azóta már házasságot kötött, és ő megbocsátotta a bántalmazásokat.

137 1978. évi IV. törvény 170. § (2): „Ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon túl gyógyul, az elkövető a súlyos testi sértés büntetést követi el és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”

Az eljárás során megállapítást nyert, hogy a vádlott érzelmileg labilis, személyiségzavara van, amely azonban nem eredményez nála kóros elmeállapotot. Hangulatjavítása érdekében havonta injekciót kap a pszichiátrián.

A sértett elmondta, hogy 4 éve ismerik egymást a vádlottal, a bántalmazások során nem ment orvoshoz, mert szégyellte, hogy ilyen események történnek meg vele. A házasságkötésük óta nem bántalmazta a vádlott, szeretik egymást. Elmondása szerint a rendőrség nem volt a segítségére, így a kapcsolat rendezésének eszközét a házasságban látta.

Az ügyész a vádirati tényállást indítványozta az ítéleti tényállás alapjául, amelyet annyiban módosított, hogy a vádlott öt alkalommal ütötte meg a sértettet. A terhelt terhére rótt bűncselekmények minősítését módosította, egy esetben súlyos testi sértéssel, másik esetben életveszélyt okozó testi sértéssel vádolta meg.

Súlyosító körülményként indítványozta figyelembe venni a halmazatot illetve, hogy a vádlott többszörös visszaeső.

Enyhítő körülményként indítványozta figyelembe venni azt a tényt, hogy a sértett megbocsátott, a vádlott pszichés betegségét és az időmúlást.

Az eljáró bíróság 2011-ben a vádlottat bűnösnek mondta ki a súlyos testi sértés büntetében az 1978. évi IV. törvény 170. § (1) és (2) bekezdése alapján, és életveszélyt okozó testi sértés büntetében¹³⁸ az 1978. évi IV. törvény 170. § (6) bekezdése alapján. Az eljáró bíróság főbüntetésként 2 év börtönbüntetést és mellékbüntetésként 3 év közügyektől eltiltást szabott ki.

Az ítélettel szemben mind a védelem, mind a vád fellebbezést nyújtott be.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, egységesen folytatólagosan elkövetett súlyos testi sértésnek minősítette a terhelt cselekményeit az 1978. évi IV. törvény (1) és (2) bekezdése alapján. Főbüntetésként 30 nap közérdekű munkát szabott ki, a mellékbüntetés kiszabását mellőzte. Az indokolás szerint a terhelt a második esetben elállt a szándékolt bűncselekmény elkövetésétől, így csak maradékbűncselekmény miatt lehet felelősségre vonni. A büntetés indoka pedig az, hogy a terhelt szabadságelvonása megnehezítené a sértett életét, tekintettel arra, hogy beteg, nemrég műtötték. (22.B.607/2010)

Az ügyből kitűnik a rendőrség hozzá nem értő, empátiát nem mutató

138 1978. évi IV. törvény 170. § (6): „A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a testi sértés életveszélyt vagy halált okoz.”

hozzállása. Nem a 13/2003. számú ORFK intézkedésnek megfelelően jártak el.

2.5. Emberölés büntette és más bűncselekmények

A külföldi vádlott férfi 2008-ban, egy szórakozóhelyen ismerte meg a sértettet, nőt. Két és fél évig éltek együtt. 2010-ben a vádlott vízumja lejárt, elhagyta az országot, de a kapcsolatot továbbra is tartotta a sértettel. A vádlott ugyanebben az évben, vagyis 2010-ben visszatért Magyarországra, azonban addigra a sértett elhidegült a vádlottól, 2011-ben a sértett elköltözött a bérelt lakásból. Az elhidegülés és a közös életvitel felhagyása ellenére továbbra is tartották a kapcsolatot.

A vádbeli napon, 2011-ben a vádlott felhívta a sértettet, hogy menjen fel a korábbi közös lakásukba az ottmaradt dolgaiért, köztük a laptopjéért is. Mint később kiderült a vádlott ezzel csalta magához fel a sértettet, a hatóságok a laptopot teljesen összetörve találták meg a lakásban. A sértett felment a vádlott lakásába, ahol először beszélgettek, ami később vitává alakult át. A vádirat szerint a vádlott a vita hevében elhatározta, hogy ismételten elhagyja Magyarországot, csomagolni kezdett. Sporttáskájába gépkarabélyt, kézi gránátot, lőszerket tett, csőre töltött kézi lőfegyverét pedig a jobb oldalára helyezte. A vádlott és a sértett együtt hagyták el a lakást, különböző irányba indultak el. A vádlott elmondása szerint a sértett távozás közben visszaszólt, sértegette őt, így indulatba jött, a táskáját letette, kézi lőfegyverét elővette, majd a sértettre tüzet nyitott, összesen 8 lövést célzott a sértett mellkasára, illetve hasára, aki a kezével próbálta védeni magát. A sértett a földre került, az ebben a helyzetben lévő sértettre még közvetlen közelről leadott egy lövést, ezt követően a vádlott a helyszínt autóval elhagyta. A lövések a sértett szívét és tüdejét érték, a sok következtében 5-10 perc alatt életét veszítette, az időben érkező orvosi segítség sem menthette volna meg életét.

A nyomozás lefolytatását követően az ügyészség vádat emelt, a terheltet az 1978. évi IV. törvény 166. § (1) bekezdésébe ütköző emberölés büntettségével, az 1978 évi IV. törvény 263. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint minősülő robbanóanyag engedély nélküli tartásával elkövetett robbanóanyaggal visszaéléssel, és az 1978. évi IV. törvény 263/A (1) bekezdés a) pontjába ütköző és

aszerint minősülő engedély nélküli tartással elkövetett löfegyverrel, lőszerrel való visszaélés büntetével vádolták meg.

A bírósági eljárás 2013-ban indult meg. Az eljárás során tanúként kihallgatták a vádlott korábbi barátnőjét is. A tanú előadta, hogy félt a vádlottól, a kapcsolatuk megszakadása után őt és családját is életveszélyesen megfenyegette. 2001-2002 környékén ismerkedtek össze egy szórakozóhelyen, találkozgatni kezdtek egymással, kapcsolat alakult ki közöttük. Kapcsolatuk 1-1,5 évig rendben működött, majd a tanú szakítani szeretett volna a vádlottal, a vádlott azonban megfenyegette, így továbbra is találkoztak egymással. A tanú ezt követően nem találkozhatott a barátaival, sem másokkal. A tanú elmondta édesapjának a vádlott agresszív viselkedését, aki találkozózt beszélt meg a vádlottal. A vádlott ígéretet tett a tanú édesapjának, hogy békén hagyja lányát. Kis idő elteltével azonban a vádlott ismét telefonon kezdte hívni a tanút, aki ismételten a vádlott pszichés hatása alá került, aminek következtében újra találkozott vele. A vádlott újból megtiltotta, hogy a tanú bárkivel is érintkezzen vagy találkozzon. A tanú telefonját, laptopját és levelezését folyamatosan ellenőrzése alatt tartotta. Az után is érdeklődött, hogy a munkahelyen hány férfi dolgozik. A tanút azzal félemlítette meg, hogy a korábbi barátnők bántalmazásairól mesélt neki. A tanú a bíróság előtt tett vallomása során is jól érzékelhetően félt, mondandóját dadogva, akadozva tudta csak elmondani. A tanú végül úgy döntött, hogy véget vet a kapcsolatnak, amire a vádlott válasza az volt, hogy megöli az édesanyját, édesapját és magát a tanút is. A telefonhívások továbbra is fennmaradtak, a vádlott elmondta, hogy folyamatos megfigyelés alatt tartja őt. A hívások egyszer csak abbamaradtak, de a tanú 3 éven keresztül nem mert egyedül kimenni az utcára, az első évben bezárkózott a házba, édesapja kísérte mindenhova, folyton az a gondolat járt a fejében, hogy összetalálkozik a vádlottal. A tanú elmondása szerint csak pszichésen tartotta félelemben, fizikálisan nem bántalmazta.

A tanú elmesélte, hogy egy alkalommal mikor a barátnőjénél tartózkodott, a vádlott odament, és szétverte a barátnő lakását, a barátnőt meg is verte. Rendőrségen nem tettek feljelentést, mert féltek a vádlottól. A vádlott azt mondta, hogy nem szabad szakítani vele, mert nagyon szereti a tanút, innentől kezdve pedig a tanú mással nem lehet.

Egy másik esetben, amikor a tanú a barátaival ment szórakozni, a vádlott kirángatta az autóból, átlökte az utas ülésre, majd a kormányt megragadva nagyon gyorsan elindult, és azt mondta a Dunába hajt.

Olyan is előfordult, hogy kést szorított a torkához, vagy azzal fenyegette, hogy az asztal alatti vasrúddal mindenki szemé láttára megveri nyilvános helyen.

A vádbéli cselekményt követően a vádlott egyik barátja felhívta a tanút, hogy mihamarabb forduljon a rendőrséghez, mert vele is megtörténhet ugyanez. Amikor a tanú értesült a vádlott által elkövetett bűncselekményről, azonnal a hatóságokhoz fordult, félt, hogy vele is megtörténhet hasonló.

Az eljárás során megállapították, hogy a vádlott nem szorongó alkat, nem szeret és nem tanul a múltból, úgynevezett pszichopata bűbáj jellemzi, de ez nem befolyásolta belátási képességét. Alacsony intelligenciaszinttel rendelkezik, személyisége és érzelmi élete beszűkült, indulatos, robbanékony és antiszociális.

Az ügyész a vádbeszédében kitért arra, hogy a vádlott nem tudta elfogadni a szakítás tényét, így előre kitervelte, hogy megöli a sértettet. A laptop okán hívta fel magához, amelyet azonban előtte a használhatatlanságig megrongált. Az előre kiterveltséget támasztja alá az is, hogy a töltött kézi lőfegyvert az oldalára helyezte, míg a többi fegyvert a táskába rakta, illetve, hogy 8 darab lövést adott le, a teljes tárat kiürítette, utána tárat is cserélt. Az ügyészség a laptop megrongálása miatt az 1978. évi IV. törvény 324. § (1) bekezdés és (2) bekezdésbe ütköző a) pontja szerint minősülő rongálással is megvádolta.

Súlyosító körülményként indítványozta figyelembe venni, hogy a cselekményt korábbi élettársa sérelmére követte el, és a többszörös bűnhalmazatot.

Enyhítő körülményként indítványozta figyelembe venni, hogy a vádlott ténybeli beismerő vallomást tett.

A vádlott védője a védőbeszédében előadta, hogy a vádlott erős felindulásból elkövetett emberölés miatt vonható felelősségre, cselekményét nem tervelte ki előre, a sértett szidalmazása miatt kerül indulati állapotba.

Az eljáró bíróság 2011-ban hozta meg az ítéletét, a vádlottat bűnösnek mondta ki az 1978. évi IV. törvény 166. § (2) bekezdésébe ütköző és a) pont szerint minősülő előre kitervelt emberölésben, az 1978. évi IV. törvény 263. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint minősülő robbanóanyag engedély nélküli tartásával elkövetett robbanóanyaggal visszaélés büntetében, az 1978. évi IV.

törvény 263/A (1) bekezdés a) pontjába ütköző és aszerint minősülő engedély nélküli tartással elkövetett lőfegyverrel, lőszerrel való visszaélés büntetében és az 1978. évi IV. törvény 324. § (2) bekezdésbe ütköző és a) pont szerint minősülő kisebb kárt okozó rongálás vétségében.

Az eljáró bíróság büntetésként 18 év fegyházban letöltendő szabadságvesztést szabott ki, emellett 10 évre kiutasította Magyarország területéről.

A másodfokú bíróság 2014-ben megváltoztatta az elsőfokú bíróság ítéletét, a vádlottat bűnösnek mondta ki a 2012. évi C. törvény (1) és (2) bekezdésébe ütköző és a) pontja szerint minősülő előre kitervelt emberölés büntetében, a 2012. évi C. törvény 324. § (1) bekezdésébe ütköző és a) pontja szerint minősülő robbanóanyag engedély nélküli tartásával elkövetett robbanóanyaggal visszaélés büntetében, a 2012. évi C. törvény 325. § (1) bekezdés a) pontja és (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő engedély nélküli tartással elkövetett lőfegyverrel, lőszerrel való visszaélés büntetében, a 2012. évi C. törvény 371. § (1) bekezdésébe és (2) bekezdésébe ütköző és a) pontja szerint minősülő kisebb kárt okozó rongálás vétségében, egyebekben az ítéletet helybenhagyta. (22.B.1281/2012)

Ez az az ügy, ahol nyilvánvalóan felismerte mind a vádhatóság, mind a bíróság, hogy a partnərbántalmazók nem képesek elfogadni, ha a bántalmazott megpróbál kikerülni ellenőrzésük, hatalmuk alól. Amennyiben azt látják, hogy elveszíthetik a bántalmazott felett a hatalmukat, inkább megölik őt.

A vádlott korábban hasonlóan erőszakosan lépett fel előző barátnőjével szemben, őt és családját zaklatta.

2.6. Több ember sérelmére elkövetett emberölés kísérlete

A vádlott férfi és a sértett nő 4 éve éltek élettársi kapcsolatban, 2013-ban a vádlott, a sértett és annak korábbi kapcsolatából származó három fia (legkisebb 8 éves, középső 17 éves, legidősebb 20 éves, a vádlott terhére rótt bűncselekményekben ők is sértettek) élt együtt egy szoba-konyhás lakásban. A kapcsolatuk többször megszakadt, ugyanis mindennaposak voltak közöttük a veszekedések. Tettlegesség korábban is előfordult, egy esetben a vádlott megverte, „lefejelte” a sértettet, más esetben kisollót szúrt belé. A legkisebb

gyermek vallomása szerint a terhelt korábban is fenyegetőzött késsel. A viták többek között a féltékenységre vagy egzisztenciális problémákra vezethetőek vissza. Későbbiekben a sértett vallomásából kiderült, hogy a vádlott a nagyobb gyermekeivel nem jött ki, ugyanis az idősebb gyermekek nem fogadták el a sértett új partnerét, aki korábban kábítószer fogyasztó, és a vádbeli cselekmény idején munkanélküli volt. A legkisebb gyermekkel jó kapcsolatot ápolt, az iskolába ő vitte, és hozta haza.

A vádbeli napon reggelihez készülődött a vádlott és sértett, a gyermekek ekkor még aludtak. A vádlott a sértett mögé lépett, és minden előzmény nélkül nyakát hátulról átkarolva azt mondta: „Ezt nem kellett volna”. Féltékenységből egy 12 cm pengehosszúságú konyhakéssel, 12 alkalommal testszerte összeszurkálta a sértettet, szúrások érték a bordáján, a hátán, a felkarján, a combján, a lábszárán és a szegycsontján is. Vágott sérülést szenvedett el a hátán és a felkarján. A sértett a szurkálások következtében a földre került, segítségért kiabált, a legidősebb fia próbálta megfékezni a dühöngő vádlottat. A vádlott a sértett segítségére siető legidősebb gyermeket azonnal megszurta, majd dulakodni kezdtek, amit a felébredő legkisebb, 8 éves gyermek rémülten nézett végig. Nem sokkal később a középső gyermek is felébredt, aki a legkisebb gyermeket a folyosóra menekítette az ablakon keresztül. A vádlott kis-közepes erővel egy alkalommal vállon szúrta a középső gyermeket, jobb fülét pedig megvágta. A két fiú megpróbálta elvenni a kést a vádlottól, ami végül a földre esett. A legidősebb fiú lehajolt a földön heverő késért, de a vádlott ekkor a bal fülének felső részét leharapta. A sértettnek sikerült közben megszereznie a kést, amit az ablakon keresztül a folyosóra dobott. A vádlott újabb késért a konyhába ment, addig a sértett és a középső fiú kimenekült a lakásból. A vádlott egy 18 cm pengehosszúságú kenyérvágó késsel tért vissza a konyhából, amivel a legidősebb, még a lakásban tartózkodó fiúra támadt, miközben ezt kiabálta: „Ti öltétek meg a családomat!”. A dulakodás során megszurta a nyakát, a mellkasát, kaszálo mozdatokkal az arcán is megsebesítette. A legidősebb fiúgyermeknek sikerült ellöknie magától, és a folyosóra menekülnie, mindeközben a szomszédok értesítették a mentőt és a rendőrséget. A rendőrök a helyszínen elfogták a vádlottat.

A sértett és a gyermekek vonatkozásában halálos eredmény is bekövetkezhetett volna, tekintettel a vádlott kitartó bántalmazására és a támadott

testtájékokra. Mindössze a véletlenül és a szakszerű orvosi segítségen múlt, hogy a halálos eredmény elmaradt.

A legkisebb gyermek szem- és fültanúja volt a családját ért bántalmazásnak, amelynek következtében a gyermekkórház pszichiátriai osztályán történő elhelyezése vált szükségessé. Fokozódott agresszivitása az iskolában, megállapították, hogy a cselekmény okán alacsony frusztráció tolerancia, nagy indulati feszültség, inadekvát, agresszív viselkedés jellemzi a gyermeket. A vádlott kötelessége lett volna, hogy a gyermeket megóvjon minden lelki megrázkódtatástól. A vádlott e kötelességét egyértelműen súlyosan megszegte, amikor a kiskorú gyermek jelenlétében a családtagjait megszurta, ezzel veszélyeztetve érzelmi, értelmi fejlődését.

A nyomozás lefolytatását követően az ügyészség vádat emelt, a terheltet a 2012. évi C. törvény 160. § (1) bekezdésbe ütköző, (2) bekezdés f) pontja¹³⁹ szerint minősülő több ember sérelmére elkövetett emberölés büntettével, és a 2012. évi C. törvény 208. § (1) bekezdésébe ütköző¹⁴⁰ kiskorú veszélyeztetésének büntettével vádolta meg. A rendőrség a sértettnek, illetve két idősebb gyermekének áldozatsegítő támogatás igénybevételéhez igazolást bocsátott ki.

A bírósági eljárásban az egyik fő kérdés arra irányult, hogy mi lehetett a bűncselekmény elkövetésének motívuma. A vádlott pontos indokot magatartására nem tudott adni. Előző este a vádlott és a sértett ismételten veszekedett, ekkor a középső gyermek volt a vitatéma, aki rendszeres kábítószer fogyasztó, nehezen kezelhető, sajátos igényű. A gyámhivatal a középső gyermek nevelésbe vételét rendelte el 2015-ben, tekintettel arra, hogy drogfogyasztó és magatartása is megváltozott. A vádlott és a sértett gyakran vitázott össze a gyermekek nevelésén. A vádlott vallomása szerint, ha a sértett oldalán állt a gyermekekkel folyó vitában, akkor megharagudtak rá, ha nem állt

139 2012. évi C. törvény 160. § (1) bekezdés, (2) bekezdés f) pont: „Aki másét megöl, büntett miatt öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

„A büntetés tíz évtől húsz évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha az emberölést több ember sérelmére követik el.”

140 2012. év C. törvény 208. § (1): „A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy - ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él -, aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

a sértett mellé, a sértett számon kérte azt rajta, így ezeket a konfliktusokat egyszerűen nem tudta kezelni.

A szakértő szerint a vádlottra agresszív magatartás jellemző, a konfliktusokat nem képes kezelni, alkalmazkodási zavarral küzd. Megállapította azonban, hogy személyiségzavara nem éri el a kóros szintet, így a vádbeli napon rendelkezett beszámítási képességgel.

Az ügyész a vádirati tényállást indítványozta az ítélet tényállásául. Enyhítő körülményként indítványozta figyelembe venni a vádlott beismerő vallomását, megbánását, a sértettektől való bocsánatkérését, a bűncselekmény kísérleti szakban maradását, e körben kiemelve, hogy ez a tény nem a vádlotton múlt.

Súlyosbító körülményként indítványozta figyelembe venni a vádlott büntetett előéletét, azt, hogy cselekményét hozzátartozó és gyermekkorú sérelmére követte el, a vádlott kitartó szándékát, illetve az ilyen jellegű bűncselekmények elszaporodottságát.

A sértett, illetve a gyermekek sem tudtak megbocsátani a vádlottnak, de a sértett érzelmileg még mindig kötődött a vádlotthoz.

A védelem álláspontja szerint nem állt a vádlott szándékában a halál okozása, mindössze csak megsebesíteni akarta a sértetteket. Erre való tekintettel a sértett és a legidősebb gyermek vonatkozásában életveszélyt okozó testi sértés megállapításának, a középső gyermek vonatkozásában súlyos testi sértés megállapításának lett volna helye.

A bíróság bűnösnek mondta a vádlottat a 2012. évi C. törvény (1) bekezdésébe ütköző (2) bekezdés f) pontja szerint minősülő több ember sérelmére elkövetett emberölés kísérletének büntetében, és a 2012. évi C. törvény 208. § (1) bekezdésébe ütköző kiskorú veszélyeztetésének büntetében. A terhére rótt bűncselekményekért az eljáró bíróság 16 év fegyházban letöltendő szabadságvesztésre ítélte, a közügyektől 10 évre eltiltotta. Feltételes szabadságra bocsátásra a büntetés $\frac{3}{4}$ részének kitöltését követően kerülhet sor.

A bíróság ítéletének indokolásában súlyosító körülményként értékelte, hogy a vádlott büntetett előéletű, a bűncselekményt hozzátartozó sérelmére követte el, a vádlott kitartó szándékát, a legidősebb fiúgyermek maradandó fülsérülését, a családon belül elkövetett élet elleni bűncselekmények elszaporodottságát.

Enyhítő körülményként értékelte, azt, hogy a cselekmény kísérleti szakban maradt, de a megbánást nem, mivel nem ismerte el a bűnösségét, illetve a

bocsánatkérést sem értékelte enyhítő körülményként, hiszen a sértettek egyike sem bocsátott meg.

A bíróság ítéletével szemben mind a védelem, mind a vád fellebbezést jelentett be. A másodfokon eljáró bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, ugyanis a vádlott cselekményét több ember sérelmére, különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés kísérletének is minősítette. A büntetést 18 év fegyházban letöltendő szabadságvesztésre súlyosította, feltételes szabadságra bocsátásra pedig a büntetés 2/3 részének kitöltését követően kerülhet sor, egyebekben az elsőfokú ítéletet helyben hagyta. (12.B.1607/2014)

Az elsőfokú bíróság súlyosbító körülményként értékelte a családon belül elkövetett élet elleni bűncselekmények elszaporodottságát.

2.7. Különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés büntette

A II. rendű vádlott nő közmunka végzés közben ismerkedett meg a sértett férfi lányával (továbbiakban: sértett lánya) 2010-ben. A II. rendű vádlotton keresztül a sértett lánya és a II. rendű vádlott fia (továbbiakban: I. rendű vádlott) összeismerkedett, majd élettársi kapcsolatba léptek. Mindeközben a II. rendű vádlott és a sértett is élettársakká váltak. 2011 januárjától az I. rendű vádlott, a II. rendű vádlott, a sértett, a sértett lánya, valamint a II. rendű vádlott elmebetegségben szenvedő lánya együtt éltek egy lakásban. Az együttélés nem volt zökkenőmentes, a konfliktusok állandósultak a családban. A sértett rendszeres alkoholfogyasztó volt, ilyenkor rendszerint agresszíven és kötekedően viselkedett, a II. rendű vádlottat több alkalommal is bántalmazta, késsel is fenyegetőzött, több esetben rendőri intézkedésre is sor került. A feszült légkört tovább nem tűrve, a sértett lánya 2012-ben elköltözött a lakásból.

A vádbeli napon az I. rendű vádlott és a sértett elhatározták, hogy átmennek a sértett lányához a célból, hogy visszahívják magukhoz, ekkor a II. rendű vádlott is velük tartott. A sértett lányánál italoztak, a I. rendű vádlott kérte a sértett lányát, hogy térjen vissza hozzájuk, de ő ezt elhárította. A sértett közbeszólt, és felszólította az I. rendű vádlottat és a lányát, hogy hagyják egymást békén, mindeközben a zsebében tartott kést markolászta. Miután hazatértek, mindhárman a konyhába mentek, a sértett leült az asztalhoz, majd hirtelen

felugrott, és az I. rendű vádlott felé lépett, a kést szorongatva zsebében. Az I. rendű vádlott fenyegetve érezte magát, a sértett támadásától tartott, ezért a szobájába ment, és magához vett egy 15,6 cm pengehosszúságú és 7 cm pengeszélességű bárdot, azt a zsebébe rakta, majd visszatért a konyhába. A sértett ismételten felugrott az asztaltól, egy 12 cm pengehosszúságú késsel az I. rendű vádlott szíve felé szúrta, de az I. rendű vádlottnak sikerült elhajolnia, ellépett a szúrás elől. Ezt követően elővette a zsebében elrejtett bárdot, amivel egy alkalommal a sértett nyakának bal oldalára sújtott, a sértett a sújtás eredményeképpen arccal előre, a konyha padlójára zuhant. A konyhában tartózkodó II. rendű vádlott átlépett a földön fekvő sértetten, majd a konyha ajtajában állt meg, onnan figyelte tovább az eseményeket. A sértett megpróbált felállni, de ezt megakadályozva az I. rendű vádlott további sújtásokat mért a bárdal a sértettre, aki magatehetetlenné vált. Az I. rendű vádlott ennek ellenére folytatta a bántalmazást, legalább 59 ütést mért a sértettre, ütések érték a fején, a nyakán, a lapockáján, az arcán, a vállán, az ágyékán is. A II. rendű vádlott kérte az I. rendű vádlottat, hogy szúrjon egy kést a sértett veséjébe, ugyanis fél a sértettől és attól, hogy hamarosan magához tér. Az I. rendű vádlott eleget téve a kérésnek, egy 19,6 cm pengehosszúságú késsel egy esetben, nagy erővel megszúrta a sértett felső testét. Miután megbizonyosodtak arról, hogy a sértett elhalálozott, a II. rendű vádlott utasította az I. rendű vádlottat, hogy törölje fel a vért, a sértett kését, a bárdot, illetve a másik kést pedig rejtse el a ruházatában. Az I. rendű vádlott, a II. rendű vádlott és a házban tartózkodó II. rendű vádlott lánya elhagyták a lakást, a halott sértettet a házban hagyták. Mindhárman elutaztak a család egyik barátjához, a víznyelőbe dobták a két kést és a bárdot. SMS-eket küldtek a sértett telefonjára, így kívántak arról meggyőződni, hogy valóban meghalt-e. Miután visszatértek, bejelentést tettek a rendőrségen, hogy ismeretlen személy bántalmazta a sértettet.

A nyomozás lefolytatását követően az ügyészség vádat emelt, a vádlottakat az 1978. évi IV. törvény 166. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) d) pontja szerint minősülő¹⁴¹ különös kegyetlenséggel elkövetett emberöléssel vádolták meg, II. rendű vádlottat, mint bűnsegédet.

141 1978. évi IV. törvény (1) bekezdés, (2) bekezdés d) pontja: „Aki mászt megöl, büntettet követ el, és öt évtől tíz évtől évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”, „A büntetés tíz évtől húsz évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztés, ha az emberölést különös kegyetlenséggel követik el.”

A bíróság előtti eljárásban az I. rendű vádlott beismerte a terhére rótt bűncselekményt, kihallgatása során elmondta, hogy nem kedvelték egymást a sértettel, egy alkalommal a sértett vascsővel támadt rá. Kiemelte, hogy a sértett az édes testvérét megerőszkolta és saját lányát is meg akarta.

A II. rendű vádlott kihallgatása során elmondta, hogy a sértett terrorizálta, azért maradt csak vele, mert megfenyegette, hogy megöli őt is, és a gyermekeit is. A rendőrségtől is segítséget kért, de nem tettek semmit az ügy érdekében, tekintettel arra, hogy a sértett bejelentett lakcíme a közös lakás címe volt.

A sértett lánya kihallgatása során előadta, hogy korábban előfordult olyan eset, amikor az I. rendű vádlott bántalmazta őt. Véleménye szerint a verések egy részét megérdemelte, mert megcsalta az I. rendű vádlottat. Elmondta azt is, hogy próbálta lebeszélni a II. rendű vádlottat arról, hogy kapcsolatot létesítsen a sértettel, ugyanis a sértett indulatos, agresszív, rendszeres alkoholfogyasztó személy. A sértett lánya tisztában volt azzal, hogy az I., illetve a II. rendű vádlott is elzárkózva él, és nem akarta, hogy az erőszakos sértett kapcsolatba lépjen velük. Előre tudta, hogy tragédia lesz a kapcsolat következménye, de azt hitte, hogy a sértett fog végezni a II. rendű vádlottal. A sértett lánya elmondta, hogy a sértett a vádbéli cselekményt megelőzően három alkalommal ment neki késsel, ezekben az esetekben rendőrt hívott rá. A vádbéli cselekményt követően járt a közös lakásnál, de senki nem nyitott neki ajtót, sejtette, hogy valami baj történhetett. A sértett lánya alátámasztotta, hogy a II. rendű vádlott félt a sértettől, korábban felajánlotta, hogy segít kirakni a lakásból, de a II. rendű vádlott ezt elutasította arra hivatkozva, hogy szereti a sértettet.

A szakértő megállapította, hogy az I. rendű vádlottra önérvényesítő tendencia, viselkedési lazaság, élősködő életvitelre való hajlam, morális deficit, alacsony kudarc tűrőképesség, érzelmi labilitás jellemző. A II. rendű vádlott tekintetében megállapította, hogy diszharmonikus személyiség szerkezet, szociopátiás életvezetés, mások kihasználása, önzés, morális deficit jellemző.

Az ügyész a vádirati tényállást indítványozta az ítéleti tényállás alapjául.

Az I. rendű vádlott tekintetében súlyosító körülményként indítványozta figyelembe venni, hogy büntetett előéletű, ittas állapotban követte el a bűncselekményt, próbára bocsátás intézkedése alatt és újabb erőszakos bűncselekmény miatt indult büntető eljárás hatálya alatt követte el a terhére rótt

bűncselekményt. További súlyosító körülményként indítványozta értékelni, hogy a sértett ittassága miatt védekezésre csak korlátozottan volt képes, a sértett és a vádlott között bizalmi viszony állt fent, a bűncselekmény elkövetési eszköze különös veszélyes, valamint a vádlott tanulmányai okán anatómiai ismeretekkel is rendelkezett.

Az I. rendű vádlott tekintetében enyhítő körülményként indítványozta figyelembe venni, hogy a sértett támadását kívánta elhárítani, a sértetti közrehatást, valamint a bűnösségére kiterjedő beismerő vallomást.

A II. rendű vádlott tekintetében súlyosító körülményként indítványozta figyelembe venni, hogy az I. rendű vádlottat biztatta a késszúrásban.

A II. rendű vádlott tekintetében enyhítő körülményként indítványozta figyelembe venni, hogy büntetlen előéletű, a cselekmény elkövetésében bűnsegédként vett részt és, hogy beteg gyermek eltartásáról gondoskodik.

Az ügyész mindkét vádlott esetében fegyházban letöltendő szabadságvesztés kiszabását indítványozta.

A védelem arra az álláspontra helyezkedett, hogy a vádlott erős felindulásból követte el a vádbéli cselekményt, melynek hátterében méltányolható ok állt.

Az eljáró bíróság I. rendű vádlottat bűnösnek mondta ki a 2012. évi C. törvény 160. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) d) pontja szerint minősülő különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés büntettségében, amiért 16 év fegyházban letöltendő szabadságvesztést és 10 év közügyektől eltiltást szabott ki a bíróság.

Az eljáró bíróság a II. rendű vádlottat bűnsegédként bűnösnek mondta ki a 2012. évi C. törvény 160. § (1) bekezdésébe ütköző (2) d) pontja szerint minősülő különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés büntettségében, amiért 12 év fegyházban letöltendő szabadságvesztést és 8 év közügyektől eltiltást szabott ki a bíróság. (12.B.301/2013)

Az ügy igen szomorú tanulsága, hogy hiába kért segítséget a bántalmazott rendőrségtől, nem kapta meg. Ez esetben sem a 13/2003. számú ORFK intézkedésnek megfelelően jártak el.

2.8. 18. *életévét be nem töltött, az elkövető nevelése alatt álló, védekezésre képtelen személy sérelmére elkövetett szexuális erőszak büntette és más bűncselekmények*

A vádlott férfi egy ipari telephelyen bérelt épületrészeket, ezeket karbantartotta, lakás vagy raktár céljára átalakította, majd albérletbe adta.

2008-ban újsághirdetés alapján albérlőként beköltözött, egy a fentiekben megnevezett átalakított lakásba az 1999-ben született sértett kislány illetve annak édesanyja. A vádlott élettársi kapcsolata megszakadt, ezért a sértetthez és annak édesanyjához költözött, a sértett anyjával élettársi kapcsolatba is lépett. A vádlott a sértett nevelésében részt kívánt venni, de törekvései ellenére nem tudtak jó viszonyt kialakítani. A sértett édesanyja több műszakban vállalt munkát, sokszor hétvégén is dolgozott, ilyenkor a vádlott és sértett kettesben tartózkodtak a lakásban.

2011-től, olyankor is, ha az édesanya otthon tartózkodott, a vádlott a sértett fenekét, mellét simogatta, fogdosta, először csak a ruhán keresztül, később már a ruházaton benyúlva.

2012-től, amikor az édesanya nem volt otthon, a gyermek- vagy a hálószobában nem megállapítható számú esetben a vádlott a sértettet az ágyra döntötte, majd a sértett hüvelyébe nyúlt, a sértett próbált ellenállni, de nem tudta megtörni a vádlott erejét.

2013-tól a vádlott rendszeresen altató-nyugtató hatású gyógyszereket adott folyadékban feloldva vagy tableta formájában a sértettnek, aki ezektől kábult-bódult állapotba került, így a vádlott könnyen végezhetett rajta szexuális cselekményeket. A sértettnek azt mondta, hogy a gyógyszereket horkolás ellen kell bevennie, a sértett először gyanakvás nélkül vette be ezeket, de később már háritani próbálta a bevételt. Amikor a sértett nem volt hajlandó bevenni a gyógyszert, a vádlott zsarolni kezdte, miszerint nem vehet részt valamilyen programon, később már azzal is fenyegette, hogy intim képeket küld róla az osztálytársainak, ezeket a képeket meg is mutatta neki. Legalább hét esetben folyadékban, három esetben körülbelül hat darab tablettát adott a sértettnek, aki ezektől rendre elaludt. A vádlott ezt követően lehúzta róla a takarót, a bugyiját, majd simogatni kezdte, nyelvvel érintette, hüvelyébe nyúlt, mindeközben önkielégítést is végzett. Nemi szervét a sértett szájába

helyezte, majd a nemi szervéhez érintette, mindezek után megkísérelt közöszlenni is vele. A kábult-bódult állapotból a sértett több óra elteltével tért magához, 1-2 napig szédült és hányinger gyötörte, de a vele történekről nem voltak emlékei.

Két esetben kihasználva a sértett legyengült, lázas állapotát, az ellenállni képtelen gyermek bugyiját lehúzta, simogatta, nyelvvel érintette.

A vádlott a szexuális cselekményekről videót és fényképeket is készített, amelyeket videokazettákon és CD-ken tárolt, amelyeket többször vissza is nézett. Később rejtett kamerát helyezett el a zuhanyzóban, a sértett bent tartózkodásáról készült felvételeket szintén CD-n és videokazettán tárolta.

A szexuális cselekményeken kívül a sértett ellenőrzése alá kívánta vonni, ezért szabadidejét, programjait, baráti kapcsolatait is meg kívánta határozni. Belépett a közösségi oldalára, ahonnan másoknak üzeneteket küldött a sértett nevében, megváltoztatta jelszavát, utána az email címével is ugyanezt tette.

A vádlott által elkövetett bűncselekményekre úgy derült végül fény, hogy 2014-ben a sértett elmesélte a több éve tartó molesztálásokat az osztálytársainak és osztályfőnökének.

A nyomozás lefolytatását követően az ügyészség vádat emelt, a vádlottat a 2012. évi C. törvény 197. § (1) bekezdés a) és b) pontjába ütköző a (3) bekezdés a) és b) pontjára figyelemmel (4) bekezdés b) pontja szerint minősülő szexuális erőszak büntetével¹⁴², a 2012. évi C. törvény 204. § (1) bekezdés b) pontjába ütköző és (2) I. fordulata szerint minősülő gyermekpornográfia

142 2012. évi C. törvény 197. § (1) a) és b) pont: „Szexuális erőszakot követ el, és büntett miatt két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki

a) a szexuális kényszerítést erőszakkal, illetve az élet vagy a testi épség elleni közvetlen fenyegetéssel követi el,

b) más védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapotát szexuális cselekményre használja fel.”

2012. évi C. törvény (3) a) és b) pont: „A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt

a) tizenhét éves életét be nem töltött személy sérelmére követi el,

b) az elkövető a hozzátartozója, vagy nevelése, felügyelete, gondozása, gyógykezelése, illetve egyéb módon a hatalma vagy befolyása alatt álló személy sérelmére követi el”

2012. évi C. törvény (4) b): „Öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő,

b) ha a (3) bekezdés a) pontjában meghatározott bűncselekmény a (3) bekezdés b) vagy c) pontja szerint is minősül.”

büntetéssel¹⁴³, a 2012. évi C. törvény 423. § (1) bekezdésbe ütköző 2 rendbeli információs rendszer vagy adat megsértésének vétségével¹⁴⁴ vádolták meg.

A bírósági eljárás során a sértett édesanyja vallomása során elmondta, hogy nem tűnt fel neki az éveken át tartó szexuális abúzus, a vádlott azt közvetítette, hogy harmonikus családi élet kialakítására törekszik, így a sértettől elkívánta azt is, hogy puszilva és ölelve köszöntse őt. Az édesanya számára akkor vált gyanússá a helyzet, amikor a sértett többször panaszkodott rosszul éltre olyankor, amikor ő nem volt otthon. Később megfogalmazódott benne, hogy el kell költözniük a sértettel, viszont ehhez pénzt kellett gyűjtenie, és addig nem akart konfrontálódni a vádlottal.

A kirendelt szakértő megállapította, hogy a sértett érzelmi, erkölcsi fejlődését súlyos mértékben károsították a vele történtek, morális képe meghasonlott, önértékelése labilissá vált, érzelmi hidegség jellemzi. Kitért arra is, hogy annak ellenére, hogy a sértett azt állítja sikerült feldolgozni a történeteket, később újra kijöhet intenzívebben a történetek negatív hatása.

A vádlottal kapcsolatban megállapításra került, hogy család utáni vágya van, de nem képes morális, egyenjogú kapcsolatokat működtetni, ezen törekvései kudarcba fulladnak. Személyiségében korlátok, gátak találhatók, kisebbségi komplexussal rendelkezik. Ezeken túl dominanciára törekszik, és birtoklási vágyát sem képes leküzdeni.

Az ügyész a vádirati tényállást indítványozta az ítéleti tényállás alapjául. A vádlott a terhére rótt bűncselekményekért fegyházban letöltendő szabadságvesztést indítványozott.

Enyhítő körülményként indítványozta figyelembe venni, hogy a vádlott büntetlen előéletű, részben beismerte a terhére rótt bűncselekményeket.

143 2012. évi C. törvény 204. § (1) b): „Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyről vagy személyekről pornográf felvételt

b) készít, kínál, átad vagy hozzáférhetővé tesz, egy évtől öt évig, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

2012. évi C. törvény (2) I. fordulat: „Két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott bűncselekményt az elkövető nevelése alatt álló személy sérelmére követi el.”

144 2012. évi C. törvény 423. § (1): „Aki információs rendszerbe az információs rendszer védelmét biztosító technikai intézkedés megsértésével vagy kijátszásával jogosulatlanul belép, vagy a belépési jogosultsága kereteit túllépve vagy azt megsértve bent marad, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

Súlyosító körülményként indítványozta figyelembe venni, folytatólagosan követte el a bűncselekményt, azt kitartóan és hosszabb időn keresztül követte el, és a többszörös halmazatot.

A védő a bizonyítottság hiányában a vádlott felmentését kérte a bíróságtól.

Az eljáró bíróság a vádlottat bűnösnek mondta ki a 2012. évi C. törvény 197. § (1) bekezdés a) és b) pontjába ütköző a (3) bekezdés a) és b) pontjára figyelemmel (4) bekezdés b) pontja szerint minősülő szexuális erőszak büntetettében, a 2012. évi C. törvény 204. § (1) bekezdés b) pontjába ütköző és (2) I. fordulata szerint minősülő gyermekpornográfia büntetettében, a 2012. évi C. törvény 423. § (1) bekezdésbe ütköző 2 rendbeli információs rendszer vagy adat megsértésének vétségében. Szankcióként 16 év fegyházban letöltendő szabadságvesztést szabott ki, mellékbüntetésként 8 évre eltiltotta a közügyektől. Feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontja a büntetés 2/3 részének kitöltése után lehetséges.

Az ítélet indokolása szerint a sértett vallomása életszerű volt, amelyet összefüggően és túlzásoktól mentesen adott elő. Enyhítő körülményként csak a vádlott büntetlen előéletét vette figyelembe. Súlyosító körülményként értékelte a többszörös halmazatot, a folytatólagosságot, a sértett fejlődésében bekövetkezett negatív hatásokat, emellett azt is, hogy a sértett egészsége veszélynek volt kitéve a gyógyszerek miatt.

Az ügyészség képviselője tudomásul vette az ítéletet, a vádlott és védője enyhítésért fellebbezett, de azt a másodfokú bíróság alaptalannak tartotta. (7.B.1644/2015)

A 12 éves lánygyermek anyja egy idő után észrevette, hogy élettársa szexuálisan zaklatja gyermekét, anyagi helyzete azonban nem tette lehetővé a külön költözést. Ezekben az esetekben az állam felelőssége minden szinten tájékoztatást adni arról, hogy az áldozatok milyen módon menekülhetnek el bántalmazóik elől. Ez az ügy arra is tanulság, hogy komplex hozzáállás szükségeltetik: a büntetőjog, mint ultima ratio nem elégséges a családon belüli erőszak áldozatai helyzetének megoldására.

2.9. Súlyos testi sértés előkészülete

A vádlott férfi 1990-ben ismerte meg a sértettet nőt, akivel 1997-ben házasságot kötöttek, házasságukból két gyermek született. Az évek alatt kapcsolatuk megromlott, 2011-ben a sértett elköltözött, a két gyermeket a vádlottnál hagyta, amit a vádlott nem tudott elfogadni. A vádlott szerint a sértett azért hagyta el, mert nem akart a sértettel ellentétben külföldön új életet kezdeni, valamint a sértettnek új kapcsolata is kialakult közben. Telefonon és személyesen is rendszeresen veréssel, és a sértett megölésével fenyegetőzött. Több alkalommal elment a sértett házához, egy alkalommal tettelegesen bántalmazta. A sértett folyamatos zaklatás miatt megváltoztatta a telefonszámát, és újra elköltözött.

A vádlott továbbra sem nyugodott bele a kialakult helyzetbe, tovább dühítette, hogy most már elérni sem tudja a sértettet. Elfogadhatatlannak tartotta a sértett életvitelét, állítása szerint a gyermekekkel sem törődött, akik közül az egyik gyermeknek súlyos szívbetegsége volt. A vádlott végül a sértett megölése mellett döntött.

2013-ban egy ismerősének elmondta a tervét, illetve azután érdeklődött, hogy hogy lehet valakit egyetlen ütéssel megölni, és ezért milyen büntetésre számíthat. Az ismerős (továbbiakban: tanú) igyekezett lebeszélni őt a tervezett cselekményről, de sikertelenül, hiszen a vádlott később már arra próbálta rávenni a tanút, hogy ő maga ölje meg a vádlott volt feleségét, amire a tanú nem volt hajlandó. A vádlott terve az volt, hogy megfigyeli a sértett munkahelyének környékét, majd megvárja a sértettet, egy arra alkalmas helyen kiprovokál egy támadást, és annak elhárítása során megöli, így jogos védelemnek álcázza azt.

Mikor már pontosabban megtervezte az emberölést, újra felkereste a tanút véleményének kikérése céljából. Ekkora már azután is érdeklődött, hogy jogos védelem esetén milyen büntetésre számíthat, valamint megfelelő lenne-e a helyszín a cselekmény végrehajtásához. A tanút megkérte, hogy derítse ki hol lakik jelenleg a volt felesége, ennek céljából átadott a tanúnak a sértett nevére szóló, adóhatóságtól érkező levelet, hogy az adószám alapján kiderülhessen a sértett munkahelye. A tanú feljelentette a rendőrségen a vádlottat, aki így nem tudta véghez vinni tervét.

A nyomozás lefolytatását követően az ügyészség vádat emelt, a vádlottat a 2012. évi C. törvény 160. § (3) bekezdésébe ütköző emberölés előkészületeivel¹⁴⁵ vádolták meg.

A bírósági eljárás során kihallgatott vádlott nem ismerte el a terhére rótt bűncselekményt. Álláspontja szerint a vádat a tanú kreálta ellene, mert nem akart vele részt venni egy bűncselekmény elkövetésében. Határozattan állította, hogy a tanú egy ismert alvilági ember, bűnöző. Az sértett nevére szóló adóhatósági levelet azért adta a tanúnak, hogy a sértett ismerését felkeresse az adóhatóságnál, és rajta keresztül az adótartozását rendezni tudja, később azonban elismerte, hogy a munkahelyét szerette volna kideríteni, de állította, hogy nem az emberölés szándékával, hanem a beteg gyermek orvosi papírjaival kapcsolatban.

A bizonyítékok között szerepelt egy hangfelvétel is, amelyen a tanú és a vádlott beszéltek a megvalósítandó cselekményről. Ezzel kapcsolatban a vádlott előadta, hogy a hangfelvétel teljes bizonyossággal manipulált.

A tanú kihallgatása során elmondta, hogy a vádlottal 4-5 éve ismerik egymást. Állította továbbra is, hogy a vádlott a volt feleségének megölésére készült, ezért például mindennap órákig edzette a kezét a falat ütve, hogy az elég erős legyen a pusztá kézzel való megöléséhez. Az elmeorvos szakértő megállapította, hogy a vádlott vitatkozási kényszerben szenved, örökösen panaszkodik, indulatkezelési nehézségei vannak, képtelen a leválásra és bosszúálló.

Az ügyész a vádirati tényállást indítványozta az ítéleti tényállás alapjául. Az ügyész kitért arra, hogy ha az emberölési szándék kétséget kizáróan nem is állapítható meg a tanúvallomás és a hangfelvétel alapján, de a bántalmazási szándék mindenképpen fennállt.

Enyhítő körülményként indítványozta figyelembe venni, hogy a vádlott büntetlen előéletű.

Súlyosító körülményként indítványozta figyelembe venni, hogy hozzátartozó sérelmére készült elkövetni a bűncselekményt, és azt hosszú ideig tervezte.

A védő a bizonyítottság hiányában a vádlott felmentését kérte a bíróságtól. Az eljáró bíróság a vádlottat bűnösnek mondta ki a 2012. évi C. tör-

145 2012. évi C. törvény 160. § (3): „Aki emberölésre irányuló előkészületet követ el, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

vény 164. § (3) bekezdésbe ütköző, (6) bekezdés a) és d) pontja szerint minősülő, aljas indokból elkövetett, súlyos egészségromlást okozó súlyos testi sértés előkészületének vétségében. Büntetésként 1 év fogházban letöltendő szabadságvesztést szabott ki, amelyet 3 év próbaidőre felfüggesztett.

Az ítélet indokolása szerint a hangfelvétel alapján nem lehetett kétséget kizáróan megállapítani az emberölési szándékot, de ezzel szemben a súlyos testi sértés előkészületét alátámasztotta. Az eljáró bíróságnak a tanú szava-hihetőségével kétségei merültek fel, hiszen kiderült, hogy nem volt korábban hivatásos rendőr, sem fedett nyomozó.

Súlyosító körülményként értékelte a kétszeres minősülést, a hozzátartozó sérelmére elkövetni kívánt bűncselekményt, a hosszú ideig való tervezést.

Enyhítő körülményként értékelte a vádlott büntetlen előéletét, és hogy beteg gyermeke és apja eltartásáról gondoskodik.

A másodfokú bíróság megváltoztatta az elsőfokú bíróság ítéletét, és a vádlottat bűnösnek mondta ki a 2012. évi C. törvény 164. § (1) és (3) bekezdésébe ütköző, (6) bekezdés a) és d) pont II. fordulat szerint minősülő, (7) bekezdésbe ütköző aljas indokból elkövetett, súlyos egészségromlást okozó súlyos testi sértés előkészületének vétségében.¹⁴⁶ A kiszabott szabadságvesztést 8 hónapra enyhítette, egyebekben az elsőfokú ítéletet helyben hagyta. (21.B.436/2015)

A vádlott nem tudta elfogadni kapcsolata megszakadását. A hatalmat, ellenőrzést gyakorolni kívánó partner megbünteti áldozatát, ha az elválík tőle. A féltékenység, a birtoklási és ellenőrzési vágy indokolja e viselkedést.

146 2012. évi C. törvény 161. § (1) és (3): „Aki más testi épségét vagy egészségét sérti, testi sértést követ el.

Ha a testi sértéssel okozott sérülés vagy betegség nyolc napon túl gyógyul, az elkövető súlyos testi sértés büntette miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

2012. évi C. törvény 164. § (6) a), d) pont II. fordulat:

„A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a súlyos testi sértést
a) aljas indokból vagy célból,
d) súlyos egészségromlást okozva”

2012. évi C. törvény 164. § (7): „Aki a (3) vagy (6) bekezdésben meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

FELHASZNÁLT IRODALOM

Jogforrások, jogi anyagok

- Az 1952. évi IV. tv. A házasságról, a családról és a gyámságról
1744/2013. (X. 17.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2013-2023)
1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
2174/1997. (VI. 26.) Kormányhatározat a Nők IV. Világkonferenciáján elfogadott Nyilatkozatban megfogalmazott feladatok magyarországi megvalósítását szolgáló cselekvési programról
1998. évi XIX törvény a büntetőeljárásról
- 34/2002. (BK.24.) BM utasítás
2003. CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 45/2003 (IV. 16) OGY Határozat a családon belüli erőszak megelőzésére és hatékony kezelésére irányuló nemzeti stratégia kialakításáról
- 115/2003. (X. 28.) OGY határozat a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája
- 32/2007. (OT 26.) ORFK utasítás a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására
- 37/2009. (OT 22.) ORFK utasítás a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható ideiglenes megelőző távoltartás rendőrségi feladatainak végrehajtásáról
2009. évi LXXII. törvény a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazandó távoltartásról
- 53/2009. (V. 6.) AB határozat
- Az Országgyűlés határozata - Az Isztambuli Egyezmény elfogadásáról (H/2390)
- 20/2010. (OT 10.) ORFK utasítás a Rendőrség bűnmegelőzési tevékenységéről

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2013. évi LXXVIII. törvény indoklása egyes büntető tárgyú törvények módosításáról
A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
34/2015.(XI.10.) IM rendelet, mely a tizennegyedik életévét be nem töltött terhelt vagy más tanú, valamint a különleges bánásmódot igénylő sértett meghallgatására szolgáló rendőrségi helyiség kialakításáról és ellenőrzéséről
2/2013. (I. 31.) ORFK utasítás a rendőrség áldozatsegítő feladatairól
30/2015. (VII. 7.) OGY határozat a kapcsolati erőszak elleni hatékony fellépést elősegítő nemzeti stratégiai célok meghatározásáról

Magyar nyelvű források

- A gyermekvédelmi gondoskodás rendszerének feltérképezése. Működése és hiányosságai. http://www.macsgyoe.hu/downloads/szakmai_anyagok/gyertan.pdf
- A távoltartás gyakorlati alkalmazásának körülményei, Tamási Erzsébet-Bolyki Orsolya OKRI, Iustum Aequum Salutare X. 2014. 4., <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20144sz/03.pdf>
- Anthony Giddens: Szociológia. Osiris. Budapest, 1997.
- Bagdi Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok Tankönyvkiadó, Budapest, 1977.
- Balla Lajos: A büntetés-kiszabási gyakorlat alakulása az emberölés miatt indult büntetőügyekben, a Debreceni Ítéltábla elnökhelyettese, c. egyetemi docens, dr. Holhós-Kovács Szilárd bírósági titkár ügyvizsgálata alapján, http://debreceniitlotabla.birosag.hu/sites/default/files/field_attachment/bunteteskiszasabesemberolesmiatt.pdf
- Bancroft Lundy, Jay G. Silverman és Daniel Ritchie: Lehet-e jó apa a bántalmazó? - A partnerbántalmazás hatása a szülő-gyermek kapcsolatra, Háttér Kiadó — NANE Egyesület, Budapest, 2013.

- Bancroft Lundy: Mi jár a bántalmazó fejében? Az erőszakos és uralkodni vágyó férfi, Háttér Kiadó – NANE Egyesület, Budapest, 2015.
- Bereczkei Tamás: Evolúciós pszichológia, Osiris Kiadó, Budapest, 2008.
- Betlen Anna, Matolcsi Andrea, Balogh Lídia (szerk.): Jog, jogvédelem, ellátás. Magyarországi Női Alapítvány, Budapest, 2010.
- Borbíró Andrea – Kerezi Klára (Szerk.): A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I., Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, 2009.
- Buda Béla: A személyiségfejlődés és a nevelés szociálpszichológiája, Tankönyv Kiadó, Budapest, 1986.
- Buda Béla: Női szerep-női szocializáció-női identitás. In (Koncz Katalin szerk.): Nők és férfiak, Hiedelmek, tények. Magyar Nők Országos Tanácsa, Kossuth Könyvkiadó, 1985.
- Büki Péter: A gyermek védelme, Pont Kiadó, Budapest, 2009.
- C. H. Kempe – F. N. Silverman – B. F. Steele – W. Droegemueller – H. K. Silver: „The Battered – Child Syndrome”, Journal of the American Medical Association, 1962 Freda Adler - Gerhard O. W. Mueller – William S. Laufer: Kriminológia, Budapest, Osiris, 2000.
- Csernyikné Dr. Póth Ágnes (szerk.): Emberi kapcsolatok pszichológiája, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2006.
- Cservák Csaba: Az ombudsmantól az Alkotmánybíróságig: az alapvető jogok védelmének rendszere. Debrecen: Licitum - Art, 2013.
- Dina McMillan: De hiszen azt mondja, hogy szeret! Vagy csak uralkodni akar? Nyitott Könyvműhely, Budapest, 2009.
- Domokos Andrea: A „távoltartás” bevezetése a magyar jogba. In: Imre M. – Lamm V. – Máthé G. (szerk.): Közjogi tanulmányok Lőrincz Lajos 70. születésnapja tiszteletére Budapest, Aula, 2006.
- Domokos Andrea: A bűnözés és a büntető igazságszolgáltatás áldozatai, „Az új Büntetőeljárás Törvény legfontosabb rendelkezései” c konferencián elhangzott előadása 2016. június 28. Budapest, Református Zsinati Székház ülésterme
- Domokos Andrea: Az erőszakos bűnözés, Hinnova Kiadó, 2000.
- Eltérő rendszerek, hasonló eredmények? A regisztrált nemi erőszak esetek attríciójának nyomon követése tizenegy országban. Összefoglaló

- jelentés: Magyarország. <http://nokjoga.hu/sites/default/files/filefield/nemi-eroszak-attricio-kutatas-2009-mo.pdf>
- Fehér Lenke: Családon belüli erőszak – nemzetközi dokumentumok és gyakorlat Családi iszonyok KJK Kiadó 2005.
- Fekete Gábor: A nőkkel szembeni erőszak eszköztárából: a távoltartás hazai szabályozása, Jogi Fórum Publikáció, 2016.
- Filó Erika- Katonáné Pehr Erika: Gyermeki jogok, gyermekvédelem, HVG- ORAC Lap- és Könyvkiadó, Harmadik, hatályosított, bővített kiadás, 2009.
- Freud Anna: Az én és az elhárító mechanizmusok, Párbeszéd könyvek, Budapest, 1996.
- Garai Renáta (Komárom-Esztergom megyei főügyészségi ügyészségi megbízott): Láthatatlan tényállás? A kapcsolati erőszak anyagi-és eljárásjogi dilemmái. A 2016. évi Kozma Sándor Tudományos Pályázaton III. díjat elnyert pályamű
- Giddens, Anthony: Szociológia. Osiris. Budapest, 1997.
- Gilányi Eszter: A nők elleni erőszak és magyar büntetőjogi szabályozása a nemzetközi elvárások tükrében, PhD értekezés, Miskolc, 2015.
- Gilányi Eszter: A zaklatás tényállása a családon belüli erőszak elleni fellépés szemszögéből. In: Kriminológiai Közlemények különkiadás. Konceptiók és megvalósulásuk a rendszerváltozás utáni kriminálpolitikában, VI. Országos Kriminológiai Vándorgyűlés; Bíbor Kiadó, Miskolc, 2009.
- Gilányi Eszter: Gondolatok a családon belüli erőszak nemzetközi megítéléséről. In: Kriminológiai Közlemények különkiadás, Bizalom-társadalom-bűnözés, V. Országos Kriminológiai Vándorgyűlés; Bíbor Kiadó, Miskolc, 2006.
- Gönczöl Katalin – Kerezsi Klára – Korinek László – Lévay Miklós (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia. Budapest: Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft. 2006.
- Gönczöl Katalin: A bűnelkövetés társadalmi reprodukciójának tényezői a családban. In: Beilleszkedési zavarok. Szöveggyűjtemény. / [Szerk.] Illyés Sándor - Darvas Agnes. Bp. : Nemzeti Tankvk., 1992. 2. köt.
- Görgényi Ilona: A viktimológia alapkérdései, Osiris Kiadó, Budapest, 2001.

- Görgényi Ilona: Az áldozat fogalma és megítélése. In: RÓZSAHEGYI Zsuzsa (szerk.): Áldozatsegítés Európában, Igazságügyi Minisztérium, Budapest, 2005.
- Görgényi Ilona: XX. Fejezet. A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények, in: Horváth Tibor-Lévay Miklós (szerk.): Magyar Büntetőjog. Különös Rész, Complex Kiadó, Budapest, 2013.
- Gyáni Gábor-Sélei Nóra: Nők a modernizálódó társadalomban. Csonkoni Kiadó, Debrecen
- Gyarmati Tamás: Hallgatag falak, szexuális erőszak a családban, Adolez Kiadó, 1996.
- György Júlia: Az antiszociális személyiség Medicina Könyvkiadó, Budapest, 1967.
- Gyulavári Tamás: Esélyegyenlőség nők és férfiak között. In: Gyulavári Tamás (szerk.): Az Európai Unió szociális dimenziója. Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 2000.
- Gyurkó Szilvia – Herczog Mária: Randevű erőszak –partnerbántalmazás a családi együttélést megelőzően. In: IRK Ferenc (szerk.): Kriminológiai Tanulmányok 43., OKRI, Budapest, 2006.
- Gyurkó Szilvia: A családon belüli erőszak megítélése és szabályozása a magyar jogrendszerben In: Virág György (szerk.): Családi iszonyok. KJK-Kerszöv Kiadó, Budapest, 2005.
- Gyurkó Szilvia: Gyermekbarát igazságszolgáltatás, Kriminológiai Tanulmányok 49., Országos Kriminológiai Intézet 2012.
- Gyurkó Szilvia: Idősbántalmazás a családon belül, Lásd: Családi iszonyok, Szerk.: Virág György, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti KIADÓ Kft., Budapest., 2005.
- H. Sas Judit: Nőies nők és férfias férfiak. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1984.
- Helen Benedict: Csak okosan! - Önvédelem kamaszoknak, Háttér Kiadó, 2004.
- Herczog Mária – Kovács Zsuzsanna: A gyermekbántalmazás és elhanyagolás megelőzése, felismerése és kezelése, OGYEI, Budapest <http://www.ogyei.hu/upload/files/A%20gyermekbantalmazas.pdf>

- Herczog Mária (szerk.): Ne hagyjuk őket magukra! Megelőzhető az újszülött gyilkosság, CSAGYI, Budapest, 2000.
- Herczog Mária: A gyerekvédelem dilemmái, Pont Kiadó, Budapest, 1997.
- Herczog Mária: A gyermekkori testi fenytítés, bántalmazás és az érintettek nevelési eszközei. In: Irk Ferenc (szerk.): Áldozatok és vélemények II., OKRI, Budapest, 2004.
- Herczog Mária: Gyermekbántalmazás, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2007.
- Herman Judit: Trauma és gyógyulás (2. kiadás), Háttér Kiadó, 2011.
- Hornyák Szabolcs: XXI. fejezet. Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények, in: Tóth Mihály - Nagy Zoltán (szerk.): Magyar büntetőjog. Különös rész Osiris Kiadó, Budapest, 2014.
- Hrubos Ildikó: A férfiak és nők iskolai végzettsége és szakképzettsége. In (Hadas Miklós szerk.): Férfiuralom - Írások nőkről, férfiakról, feminizmusról-.Budapest, 1994.,Replika Kör
- Human Rights Watch: Addig, amíg vér nem folyik. Védtelenség a családon belüli erőszak ellen Magyarországon https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/hungary1113hun_ForUpload.pdf
- Janzsó Donát: A muzulmán jog, Jogi Fórum Publikáció, 2010.
- Jó, de még nem elég. Nőszervezetek közleménye a családon belüli erőszak hétfőn elfogadott új büntető tényállásáról <http://nokjoga.hu/sites/default/files/filefield/2013-nanepatentmona-ne-csbe-onallo-tenyalas-2013jun5.pdf>
- Joan Wallach Scott: Társadalmi nem (gender): A történeti elemzés hasznos kategóriája. In. (Joan Wallach Scott szerk.): Van-e a nőknek történelmük? Budapest, 2001., Ballasi Kiadó
- Kapossyné Czene Magdolna: A távoltartás első két éve a bíróságok szemszögéből, in: NANE Egyesület - Patent Patriarchátust Ellenzők Társasága, Rendszerbe Zárva (Hogyan kezeli az igazságügyi rendszer a nők és gyerekek elleni férfierőszak jelenségét ma Magyarországon?), Budapest, Demax Művek, 2009.
- Katonáné Pehr Erika - Sáfrányné Vörösváry Ildikó: Tájékoztató, Módszertani útmutató a családon belüli erőszak egyes kérdéseivel kapcsolatban, Miskolc, 2007.

- Kemény Gábor: A családon belüli erőszak jogi prevenciója és büntetése a magyar jogrendszerben in: Emlékkönyv Irk Albert Egyetemi Tanár Születésének 120. Évfordulójára (Szerk: Korinek László – Köhalmi László – Herke Csongor), Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pécs Publicata, Pécs, 2004.
- Kerezi Klára: A gyermek, mint a családi erőszak áldozata. In: Gyermekek - család - társadalom. Szociális munka gyermekes családoknál. Kézikönyv. [Szerk.]: Szilvási Léna. Bp. Hilscher Rezső Szocpol. Egyesület - ELTE Szoc. Int. Szociálpol. Tszék, 1996. 77.
- Kerezi Klára: A védtelen gyermek. Erőszak és elhanyagolás a családban. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995.
- Kiss Róbert: Nők a politikában - Avagy milyen nemű a közélet Magyarországon. In: (Palasik Mária - Sipos Balázs szerk.): Házastárs? Munkatárs? Vetélytárs? A női szerepek változása a 20. századi Magyarországon. Budapest, 2005., Napvilág Kiadó
- Komlósi Sándor: Családi életre nevelés, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1995.
- Koncz Katalin: Mit tett és mit nem tett a világ (és Magyarország) a nők egyenjogúsága és helyzete javítása érdekében? In: Gömbös Ervin (szerk.): Globális kihívások, Millenniumi Fejlesztési Célok és Magyarország. ENSZ-Akadémia 2008. Magyar ENSZ Társaság, Budapest, 2008.
- Koncz Katalin: Nők a rendszerváltás folyamatában. In (Hadas Miklós szerk.): Férfiuralom - Írások nőkről, férfiakról, feminizmusról-. Budapest, 1994., Replika Kör 1994.
- Korinek László: Bűnözési elméletek Duna Palota és Kiadó Budapest 2006.
- Kőrös András (szerk.): Az új Ptk. magyarázata III/IV. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2013.
- Kuszing Gábor, Spronz Júlia, Wirth Judit: Szakmai módszertani útmutató a párkapcsolati erőszak elleni hatékony fellépésre, NANE Egyesület – PATENT Egyesület Budapest, 2012.
- Kuszing, Gábor: Az igazságügyi pszichológus szakértők gyakorlata családon belüli erőszak eseteiben. In: Wirth Judit (szerk.): Rendszerbe zárva. Hogyan kezeli az igazságügyi rendszer a nők és gyerekek elleni férfi-erőszak jelenségét ma Magyarországon? NANE Egyesület – PATENT Patriarchátust Ellenzők Társasága, Budapest, 2009.

- Lajtár István: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In Polt Péter (főszerk.) Új Btk. Kommentár, 4. kötet, Különös rész, Nemzeti és Közszolgálati Tankönyvkiadó, Budapest, 2013.
- Lakner Zoltán, Tordainé Vida Katalin és Tordai Vilmos: Gyermekbántalmazás. Tanulmánygyűjtemény Kalendart Kiadó. 1997.
- Magdolna Mérai: Bűbajos nagyszülők. A bántalmazás többgenerációs átörökítése Józsoveg Műhely Kiadó. 2006.
- Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog Kommentár a gyakorlat számára, III. kötet, 3. kiadás, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2013.
- Meg nem hallott segélykiáltások – A nők nem kapnak megfelelő védelmet a családon belüli szexuális erőszak ellen, Amnesty International 2007. http://www.amnesty.hu/data/file/526meg_nem_hallott_segelykialtasok_jelentes.pdf?version=1412429919
- Merki Ágnes: Az iszlám vallás és jog története, Jogi Fórum Publikáció, 2012.
- Michael Cole – Sheila R. Cole: Fejlődéslélektan Osiris Kiadó 2003.
- Molnár András: A feminizmus a jogban, In: Fekete Balázs – Fleck Zoltán (szerk.): Tanulmányok a kortárs jogelméletéről, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2015.
- Molnár László: Társadalmi felelősség- Gyermekvédelem, Okker Kiadó, Budapest, 2002.
- Morvai Krisztina – Simek Kitti: KITTI, Rettegés és erőszak – otthon. Budapest: Rejtjel Kiadó 2005.
- Morvai Krisztina: Terror a családban, Kossuth Kiadó, Budapest, 1998.
- Murányi-Kovács Endréné – Huszka Antónia: A gyermekkori és a serdülőkori személyiségzavarok pszichológiája, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998.
- Nagy Henrietta: Holtomiglan? A családon belüli erőszak, Tanítómester Kft, Budapest, 2005.
- Nagy Ildikó –Pongrácz Tiborné (szerk.): Szerepváltozások: Jelentés a nők és férfiak helyzetéről, TÁRKI, Budapest, 2009.
- Nancy J. Chodorow: A feminizmus és a pszichoanalitikus elmélet. Budapest, 2000., Új Mandátum Könyvkiadó

- NANE Egyesület: Miért marad??? Feleség- és gyermekbántalmazás a családban. Hogyan segíthetünk? Kézikönyv, Budapest, 2006. Lenore Walker pszichológus elmélete az erőszak ciklusairól,
- Nemes Zsófia: Családon belüli erőszak, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Acta Iuvenum Caroliensia VI., Patrocinium Kiadó, Budapest, 2015.
- Nőkkel szembeni erőszak – az Unió egészére kiterjedő felmérés http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_hu.pdf
- Patent Jogvédő Egyesület: Párkapcsolati erőszak jogklinika, Budapest, 2015.
- Patricia Evans: Szavakkal verve (2. kiadás), Szóbeli erőszak a párkapcsolatokban Háttér Kiadó, 2012.
- Paul Lockley: Nők erőszakos kapcsolatokban, Animula Kiadó, 2004.
- Pléh Csaba –Boross Ottilia (szerk.): Bevezetés a pszichológiába, Osiris Kiadó, Budapest, 2004.
- Popper Péter: A kriminális személyiségzavar kialakulása, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1970.
- Popper Péter: Mesterkurzus, Utak és tévutak, Budapest, 2007.
- Ranschburg Jenő: A meghitt erőszak. Saxum Kiadó. 2006.
- Ranschburg Jenő: Az érzelem és a jellem lélektanából, OKKER Kiadó, 1999.
- Révész György: Szülői bánásmód- gyermekbántalmazás- Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2004.
- Simonné Peti Viktória: Családon belül gyermekek sérelmére elkövetett szexuális erőszak a büntetőeljárársban, Jogi Fórum Publikáció, 2012.
- Sinku Pál: A család és a gyermek büntetőjogi védelme. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2000.
- Sinku Pál: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények - XX. Fejezet, in: Busch Béla (szerk.): Büntetőjog II. Különös Rész, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2014.
- Spronz Júlia: A jog hálójában, in: Wirth Judit (szerk.): Rendszerbe zárva. Hogyan kezeli az igazságügyi rendszer a nők és gyerekek elleni férfi-erőszak jelenségét ma Magyarországon? NANE Egyesület – PATENT Patriarchátust Ellenzők Társasága, Budapest, 2009.

- Susan Forward: *Mérgező szülők* (4. kiadás), Háttér Kiadó, Budapest, 2014.
- Szabó Mónika: *Változó sztereotípiák, változó társadalom: az egyenlőtlenségek ideológiái és a kritikai társadalom-lélektan*. In: Fülöp Márta, Szabó Éva (szerk.): *A pszichológia mint társadalomtudomány. A 70 éves Hunyady György tiszteletére*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012.
- Szabóné Kálmán Judit: *Családgondozás – Krízisprevenció* Budapest, Medicina Könyvkiadó 2004.
- Széchezy Orsolya: *Szexuális gyermekbántalmazás a családban*, Animula Kiadó, 2006.
- Szil Péter: *Miért bántalmaz? Miért bántalmazhat?* Budapest: Habeas Corpus Munkacsoport, 2005.
- Szociális és Családügyi Minisztérium N képviselői Titkárság: *Erőszak a családban*, Szociális Családügyi Minisztérium, Budapest, 1999.
- Szomora Zsolt: *XX. Fejezet. A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények*, in: Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*, Complex Kiadó, Budapest, 2013.
- Szöllősi Gábor: *A családon belüli erőszak differenciáltsága* Családi iszonyok KJK Kiadó 2005.
- Takács Hajnal: *Az asszony verve*, Háttér Kiadó, Budapest, 2014.
- Tamási Erzsébet: *Bűnös áldozatok*, BM Kiadó, Budapest, 2005.
- Tamási Erzsébet: *Férfiak sérelmére elkövetett családon belüli erőszak*. In: VIRÁG György (szerk.): *Családi iszonyok*, KJK Kerszöv, Budapest, 2005.
- Tamási Erzsébet-Bolyki Orsolya: *A távoltartás gyakorlati alkalmazásának körülményei*. OKRI, Iustum Aequum Salutare X. 2014. 4., <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20144sz/03.pdf>
- Társadalmi felelősség – Gyermekvédelem; Válogatás a FŐVÁROSI-GYERMEKVÉDELMI SZAKMAI NAPOK előadásaiból* OKKER Kiadó, 2002.
- Tóth Olga: *Erőszak a családban. Társadalompolitikai Tanulmányok 12.*, TÁRKI, Budapest, 1999.
- Trencsényi László- Maleczkyné Hallók Edit- Rucska Andra- Prémné Horváth Katalin: *Tapasztalatok a gyermekbántalmazásról, avagy az agresszió láncreakciója*, Tabula Rasa Pedagógiai Közhasznú Alapítvány, Miskolc, 2008.

- Vajda Zsuzsanna - Pukánszky Béla: A gyermekkor története. Szöveggyűjtemény. Eötvös József Kiadó, Budapest, 1998.
- Veczkó József: Gyermek- és ifjúságvédelem, Család és gyermekérdekek, APC-Stúdió, Gyula, 2002.
- Veczkó József: Gyermekvédelem pszichológiai és pedagógiai nézőpontból, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2007.
- Vikár György: Az ifjúkor válságai, Animula Kiadó, 1999.
- Virág György (szerk): *Családi iszonyok*, KJK – KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2005.
- Virág György: A gyermekek elleni szexuális abúzus és a családon belüli erőszak problémája az ESZTER Alapítvány tapasztalatainak tükrében – 2004. In: Kriminológiai Közlemények 61., magyar Kriminológiai Társaság (A családon belüli erőszak kérdései)
- Virág György: A szájbegyerek és a bicikli. A kelet-európai gyerekek nethasználatának specifikumai (társ sz.: Parti K.) – 2011 In: Virág Gy. (szerk.): Kriminológiai Tanulmányok 48. http://www.okri.hu/images/stories/KT/KT_48_2011/004_2_parti-virag_29-48.pdf
- Virág György: A szexuális bűncselekmények gyermek áldozatainak speciális megítélése – 2010. In: Vig D. (szerk.): Kriminológiai Közlemények 67., MKT Bp. 2010.
- Virág György: Bevezetés a családi erőszak kutatásához, Kriminológiai tanulmányok 2004.
- Virág György: Családi iszonyok, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. Budapest, 2005.
- Virág György: Mi mennyi? Gondolatok a pedofiliáról. In: NÉMETH Zsolt (szerk.): Tiszteletkötet Sárkány István 65. születésnapjára, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2010.
- Virág György: Miért erőszakolják meg a férfiak a nőket? Gondolatok és elméletek a szexuális erőszakról – 2013, In: Vókó Gy. (szerk.): Kriminológiai Tanulmányok 50. Jubileumi Kötet OKRI Bp.
- Virág György: Szemérmetlen tájékozottság. A kelet-európai gyerekek nethasználatának specifikumai (társ sz.: Parti K.) – 2010. In: Fótiné Németh Margit (szerk.): Kölcsönhatások. Az iskolai agresszió megelőzésének és kezelésének többszemponutú megközelítése. MFFPPTI, Bp.

- World Report of Violence and Health- Szöllösi Gábor: A családon belüli erőszak differenciáltsága (Különbségek a nevek, felfogások és a helyzetek szintjén) Kézirat, 2004. november
- XIII. Leó Pápa: ARCanum Dirinae Sapientiae kezdetű enciklikája A házasság fölbonthatatlanságáról, Róma, 1880.
- Zeller Judit – Rózsás Eszter: Gyermek- és ifjúságvédelem, Nemzeti Köszolgálati Egyetem, Budapest, 2014.

Magyar szerzők idegen nyelvű munkái

- György Virág: Online sexual abuse of children – a research exploration – 2011. (társszerző: Parti Katalin) In: OKRI Review 2011/1. OKRI, Budapest, 5–6. http://www.okri.hu/images/stories/OKRIReview/okri%20review_2010_2.pdf
- György Virág: Representation of Children and Crime in the Media (co-author: Szilvia Gyurkó) – 2010. OKRI Review 2010/1., OKRI, Budapest, 4-5. http://www.okri.hu/images/stories/OKRIReview/okri%20review_2010_1.pdf
- György Virág: Sweet Child in Time. Online Sexual Abuse of Children – A Research Exploration (társ sz.: Parti K.) – 2011 In: The Open Criminology Journal, Vol. 4., 2011. <http://www.benthamsience.com/open/tocrij/articles/V004/SI-0048TOCRIJ/71TOCRIJ.pdf>

Folyóiratok

- „A bántalmazott gyerekből nagy eséllyel elkövető lesz” - interjú Frech Ágnes nyugalmazott büntetőbíróval, megjelent a HVG 2012.12.8-i számában (49. szám, Pálmai Erika)
- Alföldi Ágnes Dóra: A családon belüli erőszak megelőzésének és kezelésének nemzetközi és európai uniós eszközeiről. Európai Jog. 2012/3. sz. Alkotmánybírósági Hírlevél, 141. szám, 2009. május 8.
- Ambrus István: A kapcsolati erőszak néhány büntetőjog-dogmatikai kérdése Családi Jog 2014/2. sz.

- Bácskai Erika –Gerevich József: Súlyos alkoholfogyasztással összefüggő, családon belüli erőszak, *Lege Artis Medicinae* 2006/16. sz.
- Balogh Lídia - Matolcsi Andrea: Vélemények a családon, illetve párkapcsolaton belüli erőszak elleni állami fellépés lehetőségeiről. *Rendészeti Szemle*. 2009/12. sz.
- Betlen Anna: Családon belüli erőszak - nők elleni erőszak. /Kísérlet egy fogalom pontosítására/. In: *Háló*, 2005/8-9.sz.
- Cseres Judit: Erőszak a családban. In: *Rendészeti Szemle* 32. 1994/6. sz.
- Cservák Csaba: Jog és nyelv kapcsolata, különös tekintettel a bírói jogértelmezésre. *Glossa Iuridica*. 2014/2. sz.
- Cservák Csaba: A jogdogmatika és alkotmányos alapjogok közötti réteg képződése. *Jogelméleti Szemle*, 2014/2. sz.
- Cservák Csaba: A régi alkotmányjogi panasz hiányosságainak szemléltetése. *Jogelméleti szemle*, 2016/4. sz.
- Dénes Veronika: Néhány gondolat a lelki abúzusról. *Belügyi szemle*. 2005/9. sz.
- Diószegi Gábor: A gyermekkorúakat ért nemi erkölcs elleni bűncselekmények vizsgálata, *Belügyi Szemle* 2006/3. sz.
- Domokos Andrea: Az erőszakos bűnözés differenciálódása és a büntetőpolitika Magyarországon. *Jog- Állam- Politika*. III. évfolyam 2011/3. sz.
- Domokos Andrea: Esélyegyenlőség a partnerkapcsolatban. *Belügyi Szemle* 2004/2-3/52.sz.
- Domokos Andrea-Cservák Csaba: A büntetőjogi és politikai felelősség keveredése, avagy a büntetőjogi felelősség diszfunkcionális alkotmányjogi felülbírálat. *Jogelméleti szemle*, 2017/1. sz.
- Drexler Bernadett- Somogyvári Mihály: A szexuális bűnt elkövetők hazai vizsgálata büntetés-végrehajtási statisztikák alapján *Belügyi Szemle* 2015/3. sz.
- Farkas Ákos: Áldozatvédelem és büntetőeljárás, *Magyar Jog* 1993/42:12, 760-763. sz.
- Fogarassy Edit: Zaklatás: egy ismeretlen fogalom a magyar jogban. *Jogtudományi Közlöny*, 2004/2. sz.
- Franczia Barbara: A nemi önrendelkezési jog és a szexuális kényszerítés *Jog – Állam - Politika* 2014/1. sz.

- Gelányi Anikó: A zaklatás bűncselekményének jellemzése, különös tekintettel annak telekommunikációs eszköz útján történő megvalósítására Jura 2010/2. sz.
- Gibicsár Gyula: A család megvédi a kiskorúakat? Egy ügyészi vizsgálat tapasztalatai, Belügyi Szemle 1995/3 sz.
- Grád András: Hogyan kezeljük a családon belüli erőszakot? – szakmai kétélyek a Páneurópai Jogász Unió jogegységi kezdeményezésével szemben, Családi Jog 2015/2. sz.
- Győrffy Zsuzsa –Sándor Imola –Csoboth Csilla –Kopp Mária: „Fiúk, mint áldozatok”, avagy a gyerekkori bántalmazás lehetséges népegészségügyi következményei. Lege Artis Medicinae 2011/21:11. sz.
- Gyurkó Szilvia: A szülők házi fegyelmezési jogától a gyermek testi fenyegetésének tilalmáig, Belügyi Szemle 53. 2005. 9. sz.
- Háger Tamás: Egyes elhárítható tanúvallomási akadályok a büntetőperben (A hozzátartozói viszonyal és az önvádra kötelezés tilalmával összefüggő mentességi okok), Magyar Jog 2014/7-8. sz.
- Hegedűs Judit: Hogyan ismerjem fel a gyermekbántalmazást? Együtt a Gyermekvédelemben, 2008/7. sz.
- Herczog Mária: A gyermekek elleni erőszak más megközelítésben - a bántalmazó rendszer, Belügyi Szemle 2005/9. sz.
- Kapitány Balázs: 'Látogató párkapcsolatok' Magyarországon. Szociológiai Szemle, 2012/1. sz.
- Kassai Melinda: A gyermekkorban elszenvedett, családon belüli erőszak szerepe az életút későbbi alakulásában. In: Esély 1995/4. sz.
- Katonáné Pehr Erika: Változások a gyámság szabályozásában, különös tekintettel a gyámrendelésre, Családi Jog 2014/2.
- Kemény Gábor: A családon belüli erőszak elleni hatékonyabb fellépésről, de lege ferenda Belügyi Szemle. 2005/9. sz.
- Kis Éva: A bántalmazott gyermek szindróma, Osteologiai Közlemények 1994/4. sz.
- Kiss Szabolcs: A zaklatás pönalizálásáról – németországi kitekintéssel. Rendészeti Szemle, 2008/4. sz.
- Korinek Beáta Zsófia: A stalking és a családon belüli erőszak. Családi Jog 2005/1. sz.

- Kundrák Villő: Együttműködés a gyermekek és a nők elleni erőszak megakadályozásában – konferenciabeszámoló, Családi Jog 2015/4. sz.
- Kuszing Gábor: Milyen érvek szólnak a mediáció alkalmazása ellen párkapcsolaton belüli erőszak esetén? In: Ügyészek Lapja 2003/6. sz.
- Morvai Krisztina: A családon belüli erőszakkal szembeni határozott állami fellépésért. Egy emberi jogi mozgalom története és lehetőségei. In: Fundamentum 8. 2004/3. sz.
- Németh Zsolt: A pedofília értelmezése és kezelése a büntetőjogi reakciók tükrében, Család, Gyermekek, Ifjúság 2001/10:5. sz.
- Pápai-Tar Ágnes: A kapcsolati erőszak kritikai megközelítésben, Magyar Jog 2015/11. sz.
- Polgári Eszter: Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéleteiből. Fundamentum 2009/2.sz.
- Révész György: A felnőtt világ gyermekekkel kapcsolatos elvárásai és a gyermekbántalmazás, Magyar Pszichológiai Szemle 1999/54:3. sz.
- Schneider, Hans J.: A gyermekek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekményekről; a félreismert bűncselekmény, Belügyi Szemle 1995/33.sz.
- Somlai Péter – Virágh György – Tamási Erzsébet – Herczog Mária: FÓRUM – Erőszak a családban Fundamentum 2004/3. sz.
- Spronz Júlia: Mit tegyek, ha bántalmazott gyerekkel találkozok? Együtt a Gyermekevédelemben, 2008/7. sz.
- Szabó Lajos: Erőszak a családban és a családvédelem. In: Az agresszió világa. / [Szerk.] Hárdi István. Bp.: Medicina Kvk., 2000.
- Szeibert Orsolya: Magányügy helyett közügy: a családon belüli erőszakkal szembeni fellépés határozott iránya Európában, Családi Jog 2015/2. sz.
- Szepesházi Péter: A családon belüli erőszak megítélésének egyes rendszerszintű problémái – érvek a Páneurópai Jogász Unió jogegységi határozattervezete mellett, Családi Jog 2015/3. sz.
- Szepesházi Péter: Koordinált közösségi és hatósági felelősségvállalás a kapcsolati erőszak ellen, Családi Jog 2016/1. sz.
- Szöllősi Gábor: A családon belüli bántalmazás és a szociális szakma viszonyáról. In.: Család, gyermek, ifjúság 2003/1. sz.
- Szöllősi Gábor: A családon belüli erőszak értelmezése. Belügyi Szemle. 2005/9. sz.

- Tamási Erzsébet: A családon belüli erőszakról – csendesebb, szentségtörő módon. In: *Esély* 14. 2003/3. sz.
- Tamási Erzsébet - Bolyky Orsolya: A távortartás gyakorlati alkalmazásának körülményei. *Iustum aequum salutare*, 2014/4. sz.
- Tamási Erzsébet: Jogok és pofonok – A svéd testi fenyegetés elleni törvény és hatékonysága. *Ügyészek Lapja* 2004/11/1. sz.
- Teleki Béla: Gyermeken elkövetett erőszak a családban. /Külföldi mérleg/ In: *Szociális Munka* 7. 1995/2. sz.
- Tóth Adrien: Nők elleni erőszak, *Info Jegyzet* 2015/35. sz. 2015.
- Tóth Andrea Noémi: Múlt, jelen, jövő: merre tart a távortartás? *Pro Futuro* 2015/1. sz.
- Tóth Andrea Noémi: Távortartás az Amerikai Egyesült Államokban. *Büntetőjogi Szemle*. 2015/3. sz.
- Tóth Olga: A családon belüli, partner elleni erőszak. In: *Századvég. Új foly.* 10. 2003/27. sz.
- Tóth Olga: Erőszak a családban. In: *Vegyesváltó. Pillanatképek nőkről, férfiakról.* / [Szerk.] Lévai Katalin - Kiss Róbert - Gyulavári Tamás. Bp.: Egyenlő Esélyek Alapítv., 1999.
- Tóth Olga: Gyerekbántalmazás a családban. In: *Educatio*. 1999, tél.
- Vajda Zsuzsanna: Mi van a gyerekek és fiatalok agresszivitásának hátterében? In: *Educatio*, 1999. tél.
- Vavró István: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények és jogkövetkezményeik. In: *Demográfia* 36. 1993/4. sz.
- Velkey László: A „megvert”, „megkínzott”, „megrázott”, „bántalmazott” gyerek szindróma, *Gyermekgyógyászat* 1994/4. sz.,
- Virág György - Büky Dorottya: Nők elleni családon belüli erőszak. In: *Család, gyermek, ifjúság.*- 1994/ 3-4. sz.
- Virág György: Áldozatsegítés Angliában – 1995. *Család, Gyermek, Ifjúság* 1995/1. sz.
- Virág György: Családon belüli erőszakról, *Belügyi Szemle* 2005/9. sz.
- Visontai- Szabó Katalin: A családon belüli erőszak pszichológiai és jogi kérdései *Családi Jog* 2013/1. sz.
- Wíndt Szandra: A családon belüli erőszak jellemzői a statisztika tükrében *Belügyi Szemle* 2005/9. sz.

Külföldi szerzők forrásai

- Anderson, Kim M.: *Enhancing Resilience in Survivors of Family Violence*, Springer, New York, 2009.
- Black, Heyman, Smith-Sleep: *Risk factors for child physical abuse, Agression and Violent Behavior*, 2001.
- Brewster: *Domestic Violence Theories, Research and Practice Implications*, In Roberts (ed) *Handbook of Domestic Violence, Intervention Strategies, Policies, Programs and Legal Remedies*, Oxford, 2002.
- Campbell JC.: *Health consequences of intimate partner violence*. 2002. 1-7. http://www.catunescomujer.org/catunesco_mujer/documents/OPT_IPV.pdf
- C. H. Kempe – F. N. Silverman – B F. Steele – W. Droegemueller – H. K. Silver: „*The Battered – Child Syndorme*”, *Journal of the American Medical Association*, 1962.
- Christoffersen, Soothill: *The long-term consequences of parental alcohol abuse: a cohort study of children in Denmark*, *Journal of Sustance Abuse Treatment* 2003/25.
- Dutton, Don G.: *The Abusive Personality, violence and control in intimate relationships*, Guilford Press, N Y 2007.
- Giles-Sims, J: *The Psychological and Social Impact of Partner Violence*. Department of Sociology, Texas Christian University, 1998.
- Holtzworth-Munroe, A, Stuart, G.L.: *Typologies of male batterers: Three subtypes and the differences among them*. *Psychological Bulletin*. 1994.
- Hotaling, G. T, Sugarman, D.B.: *An analysis of risk markers in husband to wife violence: The current state of knowledge*. *Violence and Victims* 1986.
- Kallmuss, D, Seltzer, J.A.: *Continuity of marital behavior in remarriage: The case of spouse abuse*. *Journal of Marriage and the Family*, 1986. Febr. 48.
- Kantor, K., Jasinski, J., Aldorondo, E.: *Sociocultural status and incidence of marital violence in Hispanic families*. *Vilolence and Victims* 1994/9.
- Kellermann, A.L., Mercy, J.A.: *Men, women and murder: Gender specific differences in rates of fatal violence and victimization*. *Journal of Trauma*. 1992.

- Lloyd deMause: The history of childhood, Oxford, 1974.
- Simon TR, Anderson M, Thompson MP, Crosby AE, Shelley G, Sacks JJ.: Attitudinal acceptance of intimate partner violence among U.S. adults. Violence Vict 2001. Apr. 16.
- Tjaden, P., Thoennes, N.: Full report of the Prevalance, Incidence, and Consequences of Violence Against Women. National Institute of Justice and the Centers for Disease Control and Prevention. Research Report. 2000. Nov.
- Wilson, Kate -James, Adrian L.: The Child Protection Handbook, Elsevier, UK, 2007.

Nemzetközi jogforrások

a) Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) kiadványai:

- A szexuális erőszak áldozatai orvosi-jogi ellátásának protokollja (2003)
- A nők elleni családon belüli erőszak egészségügyi vonatkozásai (2005)
- A nők elleni párkapcsolati erőszak és szexuális erőszak megelőzése: a hatékony fellépés és bizonyítékgyűjtés módszertana (2010)

b) Az ENSZ Munkaügyi Szervezet (ILO) dokumentumai:

- Adatok a nők elleni erőszakról a szélesebb társadalomban és a munkahelyeken (Fact-sheet, 2007)

c) Európa Tanács

- Európa Tanács R (85) 4. számú Ajánlása a családon belüli erőszakról 1985.
- Az Európa Tanács 97/80/EK irányelve (1997. december 15.) a nemi alapon történő hátrányos megkülönböztetés esetén a bizonyítási teherről.
- Az Európa Tanács CETS n° 210 sz. egyezménye a nők elleni erőszak, illetve a párkapcsolati erőszak minden formája elleni hatékony fellépésről

- Az ET miniszteri tanácsának ajánlása a szexuális célú emberkereskedelem elleni fellépésről a tagországok számára Recommendation No. R (2000) 11 of the Committee of Ministers,
- A Miniszterek Bizottságának R (2002) 5. sz. ajánlása a tagállamok felé a nőknek az erőszakkal szembeni védelméről.
- Európa Tanács Egyezménye, mely a nők elleni és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról szól, közismert nevén az Isztambuli Egyezmény 2011
- Building a Europe for and with children Strategy for 2012-2015 CM (2011)

d) Európai Bizottság

- A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek a munkahelyi zaklatásról és erőszakról szóló európai keretmegállapodás elfogadásáról (2007).
- Az Európai Bizottság a gyermekek szexuális kizsákmányolása ellen (2009)
- Az Európai Bizottság 2010-2015.-re szóló nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó stratégiájának 4. pontja foglalkozik a nők elleni erőszakkal, és a tervek között felsorolja, hogy a Bizottság az egész EU-ra kiterjedő, a nőkkel szembeni erőszak elleni küzdelmet célzó stratégiát fog elfogadni. (2010)
- Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on Child-friendly justice, 2010.
- A nők és férfiak közötti egyenlőségére vonatkozó stratégia. 2010-2015 COM(2010), Brüsszel
- Európai Bizottság: A TANÁCS HATÁROZATA az Európa Tanács a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről szóló egyezményének az Európai Unió nevében történő megkötéséről, Brüsszel, 2016, 1-7.

e) Európai Parlament

- Az Európai Parlament és a Tanács 1922/2006/EK rendelete (2006. december 20.) a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetének létrehozásáról
- Az Európai Parlament 2009. november 26-i állásfoglalása a nők elleni erőszak felszámolásáról (magyarul) P7_TA(2009)0098, HL C 285. E, 2010. 10. 21.
- Az Európai Parlament 2010. február 10-i állásfoglalása a nők és a férfiak közötti egyenlőségről az Európai Unióban – 2009 (2009/2101(INI))
- Eurobarométer a nők elleni családon belüli erőszakról (2010): az Európai Bizottság felmérése
- Az Európai Parlament felkérése az Európai Bizottság felé, hogy 2010-2015 között jelöljön ki egy évet, mely a nőkkel szembeni erőszak elleni küzdelem európai éve lesz (Az Európai Parlament 2010. szeptember 9-i nyilatkozata a nőkkel szembeni erőszak elleni küzdelem európai évének létrehozásáról)
- Az Európai Parlament 2011. július 6-i állásfoglalása a nőkről és a vállalkozásvezetésről: az Európai Parlament szorgalmazza a vállalkozás vezetésben a női kvóta bevezetését.
- Az Európai Parlament 2014. február 25-i állásfoglalása a Bizottságnak szóló ajánlásokkal a nők elleni erőszakról
- Az Európai Parlament 2014. február 26-i állásfoglalása a szexuális kizsákmányolásról és a prostitúcióról, valamint ezeknek a nemek közötti egyenlőségre gyakorolt hatásáról
- Az Európai Alapjogi Ügynökségben működő Alapjogi Tanácsadó Testület (FRP Advisory Panel) által összeállított háttéranyag az Európai Parlament Állampolgári jogok, bel- és igazságügyi Bizottsága számára, mely abból az alkalomból készült, hogy a Bizottság áttekinthesse az alapvető szabadságjogoknak a tagállamokban történő megvalósulását 2013-2014-ben
- Az Európai Parlament 2015. június 9-i állásfoglalása a nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó 2015 utáni uniós stratégiáról

f) Az Európai Unió Tanácsa

- Az Európai Unió Tanácsának a spanyol elnökség tartott tanácskozása (magyarul) és annak A nők elleni erőszak felszámolása az Európai Unióban c. következtetései (Council conclusions on the Eradication of Violence Against Women in the European Union, 2010)

- Az Európai Unió minisztereinek végkövetkeztetései a nők elleni erőszak felszámolására és áldozatainak segítésére teendő nemzeti intézkedésekről a jogalkalmazás terén (Council conclusions on improving prevention to tackle violence against women and care to its victims within the scope of law enforcement, 2010)

g) A prostitúcióról és emberkereskedelemről, mint a nők elleni erőszak egyik formájáról szóló nemzetközi dokumentumok, és az azok átültetéséből származó magyar jogszabályok

– az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény 1. cikke (Kötelezettségek az emberi jogok tiszteletben tartására), 3. cikke (Kínzás tilalma), 4. cikke (Rabszolgaság és kényszer-munka tilalma)

– az ENSZ Emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában létrejött Egyezmény, illetve az ennek kihirdetéséről szóló 1955. évi 34. törvényerejű rendelet

- az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 7. és 8. cikke

– az ENSZ A nőkkel szembeni diszkrimináció valamennyi formájának felszámolásáról szóló (CEDAW) egyezmény, illetve ennek kihirdetéséről szóló 1982. évi 10. tvr. 6. cikk

-1982. évi 10. törvényerejű rendelet a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről

- az ENSZ Gyermek Jogairól szóló Egyezménye 1989, illetve az ennek kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény
- 1993. a Nők elleni erőszak megszüntetéséről szóló ENSZ Nyilatkozat - 2174/1997. (VI. 26.) Kormányhatározat a Nők IV. Világkonferenciáján elfogadott Nyilatkozatban megfogalmazott feladatok magyarországi megvalósítását szolgáló cselekvési programról
- az ENSZ CEDAW Bizottságának a Magyar Köztársaság IV-V. összevont Kormányzati Jelentéséhez fűzött 23. számú megállapítása és 24. számú Ajánlása (2002), valamint a VI. Kormányzati Jelentéséhez fűzött 23. számú Ajánlása (2007)
- az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának 5. számú Ajánlása (2002)
- az Európa Tanács egyezménye az emberkereskedelem ellen (2005. május 3.), melynek aláírására Magyarország részéről 2007. október 10-én került sor
- az ENSZ Nemzetközi Szervezett Bűnözés Elleni Egyezmény (Palermói Egyezmény), valamint az ennek kihirdetéséről szóló 2006. évi CI. törvény
- Az Európai Parlament és a Tanács 2011/99/EU irányelve (2011. december 13.) az Európai Védelmi Határozatról
- a Nők IV. (Pekingi) Világkonferenciájának Cselekvési Programja és Zárónyilatkozata (1995)
- a Palermói Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelmének megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve (a továbbiakban: Palermói Jegyzőkönyv), valamint a kihirdetéséről szóló 2006. évi CII. törvény
- Brüsszeli Nyilatkozat az Emberkereskedelem Megelőzéséről és Visszaszorításáról (2002)
- a Tanács 2002/629/IB kerethatározata (2002. július 19.) az emberkereskedelem elleni küzdelemről
- a Tanács 2004/68/IB kerethatározata (2003. december 22.) a gyermekek szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről
- a Tanács 2004/81/EK irányelve (2004. április 29.) a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált, vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményekkel érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal 46 együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről

- a Hágai Program a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióban (2004)
- az Európai Unió terve az emberkereskedelem elleni küzdelemre és annak megelőzésére vonatkozó legjobb gyakorlatokról, normákról és eljárásokról (2005.)
- az Európai Bizottság mellett működő Emberkereskedelem Elleni Szakértői Csoport jelentése (2004. december 22.)
- az Európai Parlament állásfoglalása a szexuális kizsákmányolás által veszélyeztetett nők és gyermekek kereskedelmének megakadályozását szolgáló stratégiákról (2004/2216(INI))
- az Európai Parlament 2010. február 10-i állásfoglalása az emberkereskedelem megakadályozásáról (P7_TA-PROV(2010)0018)
- Nők és a Férfiak Esélyegyenlőségével foglalkozó Bizottság Titkársága Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése: *Kézikönyv parlamenti képviselőknek Parlamentek összefogása a nők ellen a családon belül elkövetett erőszak felszámolásáért* (<http://docplayer.hu/843544-Kezikonyv-parlamenteni-kepviseloknek-parlamentek-osszefogasa-a-nok-ellen-a-csaladon-belul-elkovetett-eroszak-felszamolasaert.html>) 11.

Linkek, internetes források

Gyurkó Szilvia: Gyermekbarát igazságszolgáltatás http://www.okri.hu/images/stories/KT/KT_49_2012/007_gyurko.pdf
http://kulvarosialdozatsegites.hu/files/docs/gyermekbantalmasas_megelozes_kezeles.pdf
<http://www.csagyi.hu/hirek/item/470-csaladon-beluli-eroszak-angliaban-es-itthon>
http://mult-kor.hu/20081126_hatvaneves_a_noi_egyenjogusag_torvenye
<http://nokjoga.hu/alapinformaciok/miert-marad>
<http://ptk2013.hu/szakcikkek/szeibert-orsolya-az-uj-ptk-csaladjogi-konyvenek-rendelkezesei-jk-20134-23-25-o/250>
http://unicef.mito.hu/c/document_library/get_file?p_l_id=13301&noSuchEntryRedirect=viewFullContentURLString&fileEntryId=95786

<http://www.birosag.hu/ugyfelkapcsolati-portal/anonim-hatarozatok-tara>
<http://www.bunmegelozes.eu/pdf/dok4.pdf>
http://www.europatanacs.hu/pdf/COE_CM_Rec__2002__5.pdf
[http://www.europatanacs.hu/pdf/CMRec\(85\)4.pdf](http://www.europatanacs.hu/pdf/CMRec(85)4.pdf)
http://www.menszt.hu/informaciok/kep_es_valosag/negyedik_fejezet#4
http://www.hegedus.name/index_elemei/magdolna.pdf
Háttéranyag a családon belüli erőszak önálló büntetőjogi tényállásként történő szabályozásához <http://nokjoga.hu/sites/default/files/filefield/2012-nane-patent-suigeneris.pdf>
<http://emberijogok.kormany.hu/nok>
<http://unicef.hu/25-eves-a-gyermekjogi-egyezmeny>
<http://www.jogiforum.hu/hirek/29736>
http://www.medicalonline.hu/gyogyitas/cikk/szexualisan_bantalmazott_gyermekek
<http://www.nekemisfaj.hu/>
http://www.oszsz.hu/_userfiles/ENSZ-CEDAW-Zaro-Eszrevetelek-Magyarorszag-2013-2.pdf
www.ugyvedvilag.hu/rovatok/szakma/az-uj-ptk-eloterbe-helyezi-a-kozos-szuloi-felugyeletet#
<http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a396.pdf>
Határozat helyett határozott fellépést! <http://nokjoga.hu/sites/default/files/filefield/2015-06-11-noi-erdek-nane-patent-mona-sajtokozlemenyo-gyih-javaslatra.pdf>
Újabb távoltartási törvény a bántalmazottak ellen. <http://nokjoga.hu/sites/default/files/filefield/2009-nane-patent-stopffe-sajtokozlemenyo-tavoltartotorveny.pdf>
Nők elleni erőszak megszüntetéséről szóló ENSZ Nyilatkozat, 1993: <http://www.nokjoga.hu/book/export/html/18>
Nőszervezetek észrevételei a büntető törvénykönyv tervezetének a nők elleni erőszak különböző formáit érintő részeinek vonatkozásában <http://nokjoga.hu/sites/default/files/filefield/2012-btk-javaslatmarc-9-nane-patent-mona-ne-benyujtva.pdf>
Szívesen hibáztatjuk a megvert nőket: interjú dr. Galajda Ágnes bíróval, aki Nemzetközi Bátorságdíjat kapott az amerikai nagykövettől a

CEU-n a családon belüli erőszak elleni küzdelméért, http://index.hu/belfold/2010/03/08/galajda_interju/letoltés

http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/hng.pdf

<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/declar.htm>

http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-factsheet_hu.pdf

<https://nokert.hu/sun-11082015-1709/1360/432/duluth-modell-csaladon-beluli-eroszak-megszunteteseert>

<http://ugyeszseg.hu/repository/mkudok7747.pdf>

Vaskuti András: Az új Btk. – 2012. évi C. törvény – módosulásai. <http://www.vaskuti.hu/hirek/uj%20Btk%20modosulasai.pdf>

<http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/csalad-es-ifjusagugyert-felelos-allamtitkarsag/hirek/tobb-mint-egy-milliard-forint-a-kapcsolati-eroszak-ellen-kuzdo-kriziskozpontokra>

<https://nokert.hu/sun-12222013-1016/1148/6/az-enz-nok-helyzeteknek-javitasaert>

<http://konyvtar.bpugyvedikamara.hu/wp-content/uploads/2012/02/BTKeloterjesztes-tervezet.pdf>

<https://gyermekjogikor.wordpress.com/2012/04/25/a-gyermekbarat-buntetoeljaras/>

<http://noierdek.hu/2/wp-content/uploads/2013/06/Eur%C3%B3pai-N%C5%91i-Lobby-ENSZ-Peking-20-jelent%C3%A9se-a-N%C5%91i-%C3%89rdek-magyar-ford%C3%ADr%C3%A1s%C3%A1ban.pdf>

<http://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/Civil-jelent%C3%A9s-a-Gyermekjogi-egyezm%C3%A9ny-magyar-v%C3%A9grehajt%C3%A1s%C3%A1r%C3%B3l-2006-2012.pdf>

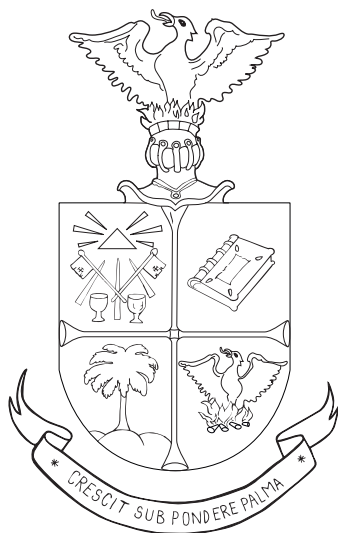
<http://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/Az-ENSZ-Gyermekjogi-Bizotts%C3%A1g%C3%A1nak-Z%C3%A1r%C3%B3-%C3%A9szrev%C3%A9telei-2006.pdf>

<http://nokjoga.hu/sites/default/files/filefield/2015-06-11-noi-erdek-nane-patent-mona-sajtokozlemenyo-gyh-javaslatra.pdf>

Somlai Péter: <http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/04-3-05.pdf>
Herczog Mária: <http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/04-3-05.pdf>
<http://2010-2014.kormany.hu/download/6/3a/01000/182E.pdf>
http://unicef.hu/wp-content/uploads/2014/10/C_vil-jlent%C3%A9s-a-Gyermekjogi-egyezm%C3%A9ny-m-gyar-v%C3%A9grehajt%C3%A1s%C3%A1r%C3%B3l-2006-2012.pdf

ACTA CAROLIENSIA CONVENTORUM SCIENTIARUM IURIDICO-POLITICARUM

A Károli Gáspár Református Egyetem állam- és jogtudományi
konferenciáinak kiadványsorozata

Szerkesztőbizottság:

DR. TÖRŐ CSABA – DR. HOMICKÓ ÁRPÁD OLIVÉR –
DR. SZUCHY RÓBERT – PROF. DR. DOMOKOS ANDREA –
PROF. DR. KENGYEL MIKLÓS

Sorozatszerkesztő:

DR. HOMICKÓ ÁRPÁD OLIVÉR

A SZOROZATBAN MEGJELENT KÖTETEK:

I.

Recent Developments in European and Hungarian Competition Law

Edited by: András Osztovits

II.

A brüsszel I. rendelet reformja tanulmánykötet

Szerkesztette: Osztovits András

III.

Magyarország Új Büntető Törvénykönyve

Szerkesztették: Antalóczy Péter – Deres Petronella

IV.

Eötvös Károly a védőügyvéd

Szerkesztette: Antalóczy Péter

V.

*Az új munka törvénykönyve dilemmái című
tudományos konferencia utókiadványa*

Szerkesztette: Kun Attila

VI.

Egy új korszak hajnalán

– Konferencia-kötet az új Polgári Törvénykönyv tiszteletére

Szerkesztette: Grad-Gyenge Anikó

VII.

Szociális elemek az új Ptk-ban

Szerkesztette: Grad-Gyenge Anikó

VIII.

Szabadság és felelősség / Freiheit und Verantwortung

Szerkesztette / Herausgegeben von Szabó Zsolt

IX.

*„Megújulás a jogi személyek szabályozásában” – tanulmányok az új
Ptk. köréből*

Felelős szerkesztők: Miskolczi Bodnár Péter – Grad-Gyenge Anikó

X.

*Magyarország új büntetés-végrehajtási kódexe – Konferencia utókiad-
vány*

Szerkesztette: Domokos Andrea

XI.

Kálvinizmus ma / Calvinism Today

Szerkesztette / Edited by: Szabó Zsolt

XII.

A tulajdonátruházás összehasonlító kereskedelmi és üzleti jogi kérdései

Szerkesztették: Erik Štenpien – Miskolczi Bodnár Péter

XIII.

250 éves a Dei delitti e delle pene – Tanulmányok Cesare Beccariáról

Szerkesztette: Tóth J. Zoltán

XIV.

Az igazságszolgáltatás büntetőjogi oltalmazása

Szerkesztette: Domokos Andrea

XV.

Technológia jog – Új globális technológiák jogi kihívásai

Szerkesztette: Tóth András